

JAUNIEŠU LABKLĀJĪBA UN VARDARBĪBA

LITERATŪRAS APSKATS
LABKLĀJĪBAS UN VARDARBĪBAS
DEFINĒŠANA
KVANTITATĪVA UN KVALITATĪVA
PĒTĪJUMA REZULTĀTI

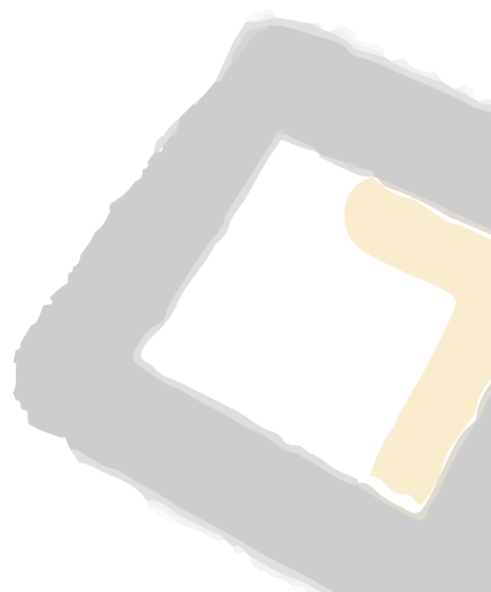
NO:
LATVIJAS
BULGĀRIJAS
RUMĀNIJAS
SPĀNIJAS

SATURA RĀDĪTĀJS

PAR PROJEKTU UN PĒTĪJUMU	3
IEVADS	5
LITERATŪRAS PĀRSKATS	8
BULGĀRIJA	8
LATVIJA	9
RUMĀNIJA	12
SPĀNIJA	14
METODOLOĢIJA UN TĀS IEROBEŽOJUMI	16
METODOLOĢIJA	16
IEROBEŽOJUMI	19
SECINĀJUMI PAR APTAUJU REZULTĀTIEM	20
1. NODAĻA: DEMOGRĀFISKIE DATI	20
2. NODAĻA: LABBŪTĪBA	23
3. NODAĻA: SECINĀJUMI	44
4. NODAĻA: VARDARBĪBA	52
ATKLĀJUMI NO FOKUSA GRUPĀM AR JAUNATNES DARBINIEKIEM	61
ATKLĀJUMI NO FOKUSA GRUPĀM AR JAUNIEŠIEM	82
INTERVIJAS AR JAUNIEŠIEM PAR UZTVERI SAISTĪBĀ AR VARDARBĪBU UN LABKLĀJĪBU	105
BULGĀRIJA	105
RUMĀNIJA	107
SPĀNIJA	108
LATVIJA	109
INTERVIJAS AR JAUNATNES DARBINIEKIEM PAR UZTVERI SAISTĪBĀ AR VARDARBĪBU UN LABKLĀJĪBU	112
BULGĀRIJA	112
RUMĀNIJA	119

SPĀNIJA	122
LATVIJA	128
INTERVIJU ATZINUMU KOPSAVILKUMS	133
KOPSAVILKUMS	134
ATSAUCES	137
PIELIKUMS: JAUTĀJUMI INTERVIJĀM AR JAUNIEŠIEM	139

PAR PROJEKTU UN PĒTĪJUMU

Pastiprināta un modernizēta jauniešu grupu metodoloģija veselīgu attiecību veidošanai (Re-GROUP) ir stratēģiskās partnerības projekts, ko finansē Eiropas Savienības programma Erasmus+. Projekts ir vērsts uz Jauniešu grupas metodoloģijas izmantošanu, ko Latvijā izstrādā centrs MARTA, kā arī projekta partnervalstīs - Latvijā, Bulgārijā, Rumānijā, Spānijā.

2010. gadā Centrs MARTA uzsāka profilakses programmu - Jauniešu grupu metodoloģiju. Tā tika izveidota, vairāku gadu garumā kopā ar jauniešiem (vecumā no 12 līdz 18 gadiem),

uzsvaru liekot uz nepieciešamajām zināšanām, prasmēm un attieksmēm veselīgu attiecību veidošanai. Metodoloģija ir sevi pierādījusi kā jēgpilnu izglītības līdzekli Latvijas kontekstā, un tagad Re-GROUP šo metodiku ir pilotējis un ratificējis citās valstīs (Bulgārijā, Spānijā un Rumānijā). Noslēguma pasākums Sofijā bija lieliska iespēja prezentēt visu projektā paveikto un demonstrēt metodoloģijas efektivitāti arī starptautiskā kontekstā.

No Jauniešu grupu metodoloģijas svarīgākajām tēmām Re-GROUP nolēma koncentrēties uz nacionālo pētījumu veikšanu mūsu četrās valstīs, koncentrējoties uz labklājību un vardarbību jauniešu vidū. Tā kā mūsu darbs ir pierādījis, ka pārāk bieži jauniešu balsis, kas runā par savām vajadzībām netiek uzklausītas, mēs veicām lielu šī pētījuma daļu, tieši uzrunājot jauniešus. Lai līdzsvarotu un nodrošinātu pētījuma mērogu, mēs sazinājāmies arī ar jaunatnes darbiniekiem, kuri ikdienā saskaras ar jauniešiem un cieši zina viņu cīņas un uzvaras. Mēs arī izskatījām esošos datus, tiesiskos regulējumus un literatūru, lai nodrošinātu šim pētījumam nepieciešamo ietvaru.

Mēs uzskatām, ka šī pētījuma atklājumi būs noderīgi jaunatnes darbiniekiem un citiem jaunatnes jomā, nākotnes politikas veidošanai, atsaucēm un turpmākām iniciatīvām. Re-GROUP Pētījuma dokumentā sniegtais ieskats par jauniešu vardarbības un labklājības tēmām varētu ietekmēt turpmāko rīcību ne tikai projekta partneriem, bet arī visiem jaunatnes un vardarbības novēršanas jomā iesaistītajiem partnervalstīs.

Šo pētījumu veidoja: Raya Tsvetkova, Ali Honaramiz, Madara Mazjane, Kourosch Honaramiz, Anna Kurska, Alise Švandere, Marta Muižniece, Ako Cekulis, Mihai Lupu, Vlăduț Andreescu.

Pētījuma metodoloģiju veidoja un koordinēja "The Future Now Association" (Bulgārija).

Visi projekta partneri sniedza ieguldījumu, vācot datus no savām attiecīgajām valstīm :

Bulgārija – [The Future Now Association](#)

Latvija – [MARTA Centrs](#)

Rumānija – [CRIDL](#)

Spānija – [Asociación Mundus](#)

Vairāk informācijas par projektu varat atrast mūsu [mājas lapā](#), mūsu [Facebook](#) vai [Instagram](#) profilos.

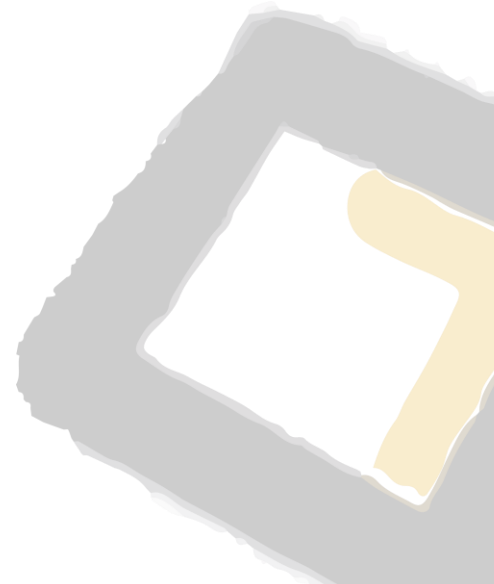
Licence

Re-GROUP pētniecības darbs vai tā daļas nekādā veidā nevar būt pakļauti komerciāliem mērķiem. Tas ir pieejams ar šādu licenci: Attiecinājums-NonCommercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0). Lai iegūtu papildinformāciju par šo Creative Commons licenci, lūdzu, skatiet šo tīmekļa vietni: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/>. Ja vēlaties atjaunot, pārveidot vai papildināt oriģinālo pētniecisko darbu (piemēram, iztulkot), lūdzu, informējiet producentu un izdevēju (pārstāv Centrs MARTA, e-pasts centrs@marta.lv).

Atruna

Šī publikācija atspoguļo tikai autoru uzskatus un ir tikai viņu atbildība. Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā publikācijā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu.

© Re-GROUP Partnership, 2022

IEVADS

Pētot jēdziena “vardarbība” nozīmi jauniešos un jaunatnes darbiniekos, kā arī to, kā viņi definē jēdzienu “labklājība” neatkarīgi no viņu tautības un dzimuma, ir zināmas līdzības attiecībā uz to, kā dažādi indivīdi no mērķa grupas piedzīvo šīs sarežģītās parādības. Projekta Re-GROUP mērķis un darbības joma ir iegūt padziļinātu ieskatu jauniešu un jaunatnes darbinieku vidū par to, kā viņi definē un piedzīvo vardarbību un labklājību četrās (4) Eiropas valstīs (Bulgārijā, Latvijā, Rumānijā un Spānijā). Izmantojot metodoloģiju, kas pēta gan kvalitatīvos, gan kvantitatīvos datus, pētījuma atklājumi ne tikai sniedz, bet arī pēta bagātāku un detalizētāku izpratni gan par vardarbību, gan par jauniešu labklājību.

Mēs varam sākt ar dažām svarīgām definīcijām, kas arī pavērs ceļu mūsu ieguldījumam šajā jomā.

Līdz šim ir bijis daudz "vardarbības" definīciju, kas apraksta uzvedību, viena no tām, kas sniedz holistisku priekšstatu, ir "apzināta fiziska spēka vai varas izmantošana, apdraudēta vai faktiskā, pret sevi, citu personu vai grupu, kuras rezultātā tiek gūti savainojumi, nāve, psiholoģisks kaitējums, nepareiza attīstība." (PVO et al.). Papildus:

Vardarbība pret bērniem izpaužas dažādos veidos: fiziskā, seksuāla un emocionāla veidā, tas var iekļaut arī nevērību vai atņemšanu. Vardarbība notiek daudzos apstākļos, tostarp mājās, skolā, sabiedrībā un internetā. Tāpat plašs ir arī vainīgo loks. [UNICEF](#)

Gan vardarbībai, gan labklājībai mēdz būt vairāki apakštipi, un pakāpes, kuras izvēršot atklāj to, kā tās ietekmē jauniešus fizioloģiskā, psiholoģiskā un sociālekonomiskā ziņā. Jo “vardarbība” var notikt dažādās vidēs, jo pētījumi liecina, ka ir daudz jaunu cilvēku, kas saskaras ar vardarbību un agresiju, galvenokārt savās mājās no vecākiem un vidusskolā starp vienaudžiem. Turklāt ir vērts pieminēt, ka šādas uzvedības forma jauniešu vidū netika reģistrēta tikai kā fiziska, bet drīzāk arī emocionāla; tostarp izmantojot sociālos medijus, kas pēc tam tiktu definēts kā “kibermobings” (UNICEF rezultāti no Bulgārijas vardarbības pret bērniem izpētes, 2021. gada).

Tāpat “labsajūta” ir nozīmīga un sarežģītā veidā ietekmē jauniešus. Lai gan veselību var definēt kā jebkāda veida slimību neesamību, tā ne vienmēr definē kvalitatīvu dzīvesveidu un kopumā līdzsvarotu dzīvi. Fiziskā veselība ir primāra un būtiska jauniešu labklājībai; tomēr tas nenodrošina kvalitatīvus un veselīgus dzīves apstākļus, kas varētu traucēt personai(-ībām) ikdienā. Tādējādi norādot uz konceptu “ikdienas dzīves resurss, nevis dzīves objekts”. Ir rūpīgi izpētīts, ka stabilas struktūras veidošana, ko nosaka veselīgas attiecības starp vienaudžiem, finansiālā stabilitāte, kvalitatīvs brīvais laiks (ieskaitot laiku, kas veltīts vienaudžu ārpuskolas aktivitātēm) un veselīga māsaimniecības vide, uzkrājas

kopējā dzīves kvalitātes uzlabošanā un palīdz motivējot kopienu tālākai attīstībai (3. sadaļa: Veselības un labklājības jēdzieni | Veselības zināšanas).

Kopš mūsu izpētes sākuma mēs no savas profesionālās pieredzes un dažādiem vadošajiem labklājības resursiem apkopojām šādu labklājības operatīvo definīciju:

Labsajūta sastāv no:

- Relatīvās veselības un veselības aprūpes pieejamības (garīgā un fiziskā veselība)
- Laimes sajūtas
- kopienas un sociālās saiknes sajūtas (piederība)
- Iesaistīšanās aktivitātes
- Attiecībām ar ģimeni un citiem nozīmīgiem cilvēkiem (plašāka ģimene, draugi, skolotāji utt.)
- Piekļuves izglītībai (un vēlamajai izglītībai)
- Finanšu stabilitātes
- Laika pārticības
- Tiesšaistes labklājības (savienojums, piekļuve noderīgiem resursiem utt.)

Re-GROUP Labklājības operatīva definīcija

Turklāt ir pierādīts, ka šo apstākļu neesamība izraisa obsesīvu domāšanu, kas traucētu viņu uzmanību apmeklēt skolu un pildīt skolas darbus, vienlaikus kavējot viņu garīgo veselību (Konstantinovs, N.S, et.al, 2020). Lai vislabāk kalpotu pētījuma mērķa grupai, nepieciešams aptvert jauniešu labklājības definīciju un pēc tam koncentrēties uz vardarbības profilakses pasākumu nodrošināšanu atbilstoši viņu vajadzībām. Tādējādi, piemēram, drošas telpas nodrošināšana savā māsaimniecībā kopā ar vecākiem, atvērtas, veselīgas un pieņemamas vides izveidošana un pieņemšana, kā arī veselīgi ieradumi un prakse nodrošinās jauniešiem atbilstošus instrumentus un iespējas, lai nodrošinātu dzīves kvalitāti uzlabot. Tikpat vērts pieminēt, cik svarīgi ir veidot spēcīgas attiecības un līdzīgu noskaņojumu vienaudžu vidū. Izveidojot līdzīgus apstākļus vienaudžu grupā veicina piederības sajūtu un vidi, kurā jaunieši jutīsies brīvi paust savas vēlmes, grūtības un izaicinājumus, kas palīdzēs viņiem vienam otru labāk saprast labāk nekā pieaugušajiem. Tomēr abu vecāku un jauniešu klātbūtnei un vienaudžu sociālajām attiecībām ir izšķiroša nozīme, un nevienā pētījumā nav minēts, ka viens faktors ir nozīmīgāks par otru, kā arī viens faktors nepapildina otru. (Paricio del Castillo un Pando Velasco, 2020).

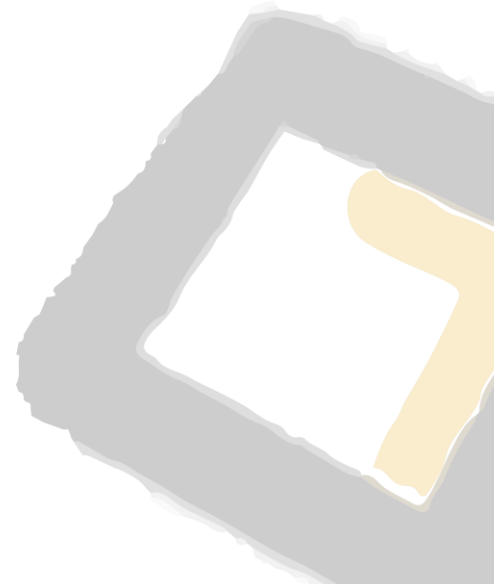

Runājot par mūsu pētījumā aplūkoto mērķa grupu: lai gan Eiropas Komisija definē jauniešus vecumā no 13 līdz 30 gadiem, mūsu projektā un pētījumā mēs īpaši koncentrējamies uz jauniešiem vecumā no 13 līdz 18 gadiem, jo tas ir bijis mūsu uzmanības centrā, mērķa grupa arī citās projekta aktivitātēs. ([Jauniešu grupu metodikas pilotēšana](#))

Projekta Re-GROUP izpētes ģeogrāfiskās daudzveidības dēļ ir unikāla iespēja izpētīt pētījumu jautājumu valsts līmenī. Tas nozīmē, ka ir jāizskaidro valsts tiesību akti, noteikumi, kā arī preventīvie pasākumi, kas tiek īstenoti un veikti valsts vai vietējā līmenī. Veikto vardarbības atklāšanas un novēršanas shēmu un rīku mērķis ir samazināt vardarbības gadījumus skolās un vadīt gan jauniešus, gan jaunatnes darbiniekus visā atrisināšanas procesā, vienlaikus attīstot un uzturot labu praksi. Turklāt katrs pētījuma partneris ir veicis savas valsts pašreizējo vai jaunāko ziņojumu par vardarbību un valsts, valsts vai vietējās reakcijas pārskatu, vienlaikus konstruējot atbalsta faktorus, kas palīdzētu jauniešiem meklēt palīdzību un novērst vardarbību un vardarbīgus incidentus.

Pašreizējā pētījumā mēs koncentrējamies uz vardarbību un jauniešu labklājību katrā partnervalstī - izmantojot literatūras apskatu, kas aptver iepriekšminētās politikas, pašlaik esošos pētījumus un atklājumus, kā arī mūsu pašu primāro pētījumu prezentāciju, kas sastāv no anketas, kas paredzēta vismaz 100 jauniešiem katrā valstī, ko papildina fokusa grupas un intervijas gan ar jauniešiem, gan jaunatnes darbiniekiem.

Mūsu mērķis ir izprast pašreizējo situāciju un mūsu mērķa grupu vajadzības, saprātīgi skatīties uz situāciju, dot iespēju jaunatnes darbiniekiem un politikas veidotājiem rīkoties izglītotā veidā, lai uzlabotu jauniešu labklājību un samazinātu vardarbību starp un pret viņiem.

LITERATŪRAS PĀRSKATS

BULGĀRIJA

Vardarbības mērogs — jauniešu skaits, ko tas ietekmē, tostarp citi faktori, palielina šī jautājuma steidzamību un nozīmi Bulgārijā.

Saskaņā ar UNICEF datiem ir ziņots, ka gandrīz 1 no 2 jauniešiem (45,9 %) (UNICEF rezultāti no Bulgārijas vardarbības pret bērniem izpēti, 2021. gadā) piedzīvo emocionālas vardarbības veidu primārajā vidē- mājās un skolā. Tā paša pētījuma ietvaros tika aplūkota vecāku uzvedība arī mājsaimniecībā un konstatēts, ka 4 no 5 vecākiem bija ziņojuši par kļedziniem, draudiem vai ir izmantojuši pazemojošus sodus kā disciplīnas līdzekļi. Vēl jo vairāk, Izglītības ministrijas ziņojumā par vardarbību un ziņotajiem gadījumiem 2019. gadā (Karajančeva, 2019. gads) secināts, ka psiholoģiskā vardarbība netiek atzīta ne ģimenēs, ne iestādēs (un par to netiek pienācīgi ziņots) un ka skolotāji joprojām izmanto fizisku vardarbību disciplīnai. Pārskatot Bulgārijas skolu institūtu, tiek minēts, ka pedagoģijas speciālistu pienākums ir “aizsargāt bērnu un skolēnu dzīvību un veselību izglītības procesā un citās iestādes organizētajās aktivitātēs” (Cvetoslav, 2020). Lai gan “Pirmsskolas un skolas izglītības likumā” ir likums, kas nosaka viņu pienākumus, ir vispārinājums par to, kad pedagoģijas speciālisti tiek aicināti izbeigt fizisku strīdu starp skolēniem. Tādējādi, neievērojot lielo risku šādu incidentu izpausmes laikā un ļaujot tiem saasināties līdz fiziskai pakāpei, līdz ar to ir pagājis iejaukšanās brīdis. Jāatzīmē pedagoģijas speciālistu apmācību trūkums konfliktu gadījumu vadīšanā, akcentējot rīcību studentu strīdu laikā. Turklāt ir būtiski pieminēt valsts pieeju klasei/grupai drīzāk individuālā līmenī, lai gan viņi ir informēti par personām, kas bieži izraisa konfliktu.

Turklāt ir vērts pieminēt valsts īstenoto “Algoritmu” un “Starpinstitūciju rīcības plānu agresijas novēršanai un drošības stiprināšanai izglītības iestādēs”, kas vienlaikus izvirza mērķus īstermiņā un pastāvīgi, galveno uzmanību pievērš mijiedarbībai starp pedagoģisko speciālistu un vecākiem (Cvetoslav, 2020). Būtiski svarīgi ir ziņotie incidenti un priekšnosacījumi, kādos par tiem ziņots atbilstošajai iestādei. Acīmredzot ir pierādīts, ka uz verbālo un psiholoģisko vardarbību tiek pievērtas acis un to neatpazīst jauniešu atbalsta personas (vecāki un institūts), kas pēc tam varētu ziņot un sniegt atbilstošu atbalstu tiem, kuri ir piedzīvojuši šādu uzvedību. Līdz ar to tas noved pie neprecīza pieņēmuma un disciplīnas darbības, kas tiek mācīta, izmantojot negatīvu fizisko vardarbības pastiprinājumu no viņu pasniedzēju puses. Iepriekš minētais ir tālāk atspoguļots LGBT+ kopienas pētījuma secinājumos, kuros papildus lielā mērā ir ziņots par “nedrošu” sajūtu savas seksuālās orientācijas un dzimuma izpausmes dēļ. Jo īpaši 1 no 2 jauniem LGBT+ studentiem (48,3%) jūtas “nedroši” savas seksuālās orientācijas dēļ. Vēl vairāk skolēnu saskaras ar diskriminējošu uzvedību, (70,6 %) un/vai gūstot pieredzi, ka viņu vienaudži

viņiem verbāli uzbrūk un apsūkā. (82,9 %) (Single Step Foundation, 2020). Saskaņā ar pētījumu rezultātiem un Bulgārijas skolu vidē pielietoto politiku ir acīmredzama pastāvīgas vardarbības izpausme skolā un vienaudžu vidū, kā arī tās mudinātā pieeja nepārtrauktai skolēnu dzīves un labklājības uzlabošanai. Pētījumu rezultāti, kā arī UNICEF demogrāfiskie dati liecina par spēju veikt turpmākus padziļinātus pētījumus un sniegt novatoriskus ieteikumus, lai uzlabotu jauniešu labklājību viņu mājsaimniecībā un skolas vide vienaudžiem. Ir acīmredzams, ka trūkst specifiskas politikas, skolotāju apmācības, vecāku izpratnes par to, kas ir vardarbība un kā tā izpaužas.

Un tomēr, runājot par labklājības tēmu Bulgārijā, UNICEF 2017. gada ziņojumā par bērnu balsīm (UNICEF, 2017) 81% bērnu kopumā apgalvo, ka lielākoties ir laimīgi. Vislaimīgākie ir bērni, kuri dzīvo ciematos un jaunākā vecuma bērni (9-11 gadi); bērni ir vislaimīgākie, kad viņi ir kopā ar draugiem (85 %), ar ģimeni (74 %) vai spēlējas (50 %). Taču skolā bērni izjūt nogurumu - vairāk nekā pusei aptaujāto mācību materiāls ir grūts, mājas darbu daudz, grūti iegūt augstas atzīmes. Pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka tradicionālās mācību un pārbaudes formas nav piemērotas jaunajai bērnu paaudzei.

Citas situācijas, kas respondentos rada trauksmi, visbiežāk ir ģimenes problēmas, grūtības mācību procesā, kā arī 12% aptaujāto – fiziskas vardarbības novērošana mājas apstākļos. Tas, ka šis skaitlis (12%) paliek nemainīgs, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, liecina, ka nav notikušas izmaiņas arī vardarbības novēršanā, ziņošanā un agrīnā vardarbības pret bērniem atklāšanā no iestāžu puses. Nabadzība ir arī būtisks faktors jauniešu labklājības jautājumos. Tajā pašā ziņojumā arī aplūkots brīvais laiks, kā bērnu un jauniešu labklājības faktors. Tikai 28% aptaujāto piedalās, kādā klubā, organizētā pasākumā vai jauniešu biedrībā; tas kopā ar nelielu skaitu jauniešu, kas aktīvi nodarbojas ar sportu, liecina par vispārēju neveselīgu jauniešu dzīvesveidu. Frīdriha Eberta institūta (Mitev et al, 2019) ziņojums parāda, ka, lai gan 54% jauniešu atzīst, ka viņiem ir lieliska veselība, 29% smēķē katru dienu un 16% – laiku pa laikam; 12% dzer vairākas reizes nedēļā. Šajā pašā pārskatā aplūkots arī jauniešu brīvā laika darbs – jaunieši pārsvarā ziņo par divām aktivitātēm – pasīvo atpūtu un komunikāciju (ar ģimeni, draugiem); piedalīšanās pilsoniskās/brīvprātīgās aktivitātēs ir ļoti reta, apstiprinot UNICEF atklājumus. Jauniešu intereses un vajadzības šādā veidā acīmredzami netiek apmierinātas, un viņu brīvais laiks, potenciāls un nereti veselība paliek bez uzmanības.

LATVIJA

OECD ziņojuma (Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā. Situācijas kopsavilkums un publiski pieejamā statistika (2019) Latvijas Universitātes Antropoloģijas katedra) dati liecina, ka Latvijā 30,6% skolēnu vecumā no 15 gadiem pieredz fizisku vai emocionālu

vardarbību skolās vairākas reizes mēnesī. Lai gan tas ir mazāk nekā Bulgārijā, jāatzīmē, ka vidējais rādītājs ESAO valstīs ir 18,7%.

Aplūkojot Latvijas pētījumus par vardarbības jautājumiem un jauniešu profilakses mērījumiem, jāatzīmē jaunākie pētījumi par Covid-19 pandēmijas ietekmi uz jauniešu garīgo veselību. Ņemot vērā, ka labklājība un garīgā veselība ir savstarpēji saistītas, ir uzsvērtā steidzamība izstrādāt rīcības plānu gan pēc pandēmijas sākotnējā, gan sekundārā viļņa sekām (TBT Staff, 2021). Jo īpaši pētījums parādīja, ka pandēmijas otrā viļņa periodā ir dubultojies to jauniešu skaits, kuri jau bija saskārušies ar grūtībām, un dalījās, ka emocionāli viņi jutās “ārkārtīgi slikti”. Galvenais šķērslis jauniešiem bija mācīšanās grūtības (79,2 %), ņemot vērā ilgumu, kam viņi velta lielāko daļu sava laika. Otrkārt, lielākajai daļai jauniešu bija kopīga depresijas sajūta (70,4%). Tas ir saistīts ar trešo obsesīvās domāšanas atklājumu, kas pēc tam progresētu un liktu viņiem justies aizkaitināmiem (60%), laika gaitā. Pētot iepriekš minētos atklājumus, pētījums atspoguļo acīmredzamos cēloņsakarības, kurām dabā bija kopīgs pamats ar iepriekšējiem pētījumiem. Primārais izaicinājums, ar ko saskaras Latvijas jaunieši, ir grūtības mācībās/darbā, kuru sekas varētu liecināt par viņu mācīšanās grūtībām, kā norādīja 79,2% mērķa grupas. Turklāt, kā liecina iepriekšējie pētījumi, gan kvalitatīva laika pēc skolas stundām, gan fizisko aktivitāšu trūkums ir būtiski ietekmējis viņu garīgo veselību. Gan fiziskām aktivitātēm veltītais laiks, gan kvalitatīvais laiks ir padarījis to acīmredzamu un tiek uzskatīts par galveno lomu jauniešu labklājības uzlabošanā gan no fiziskās, gan psiholoģiskās pieejas (TBT Staff, 2021).

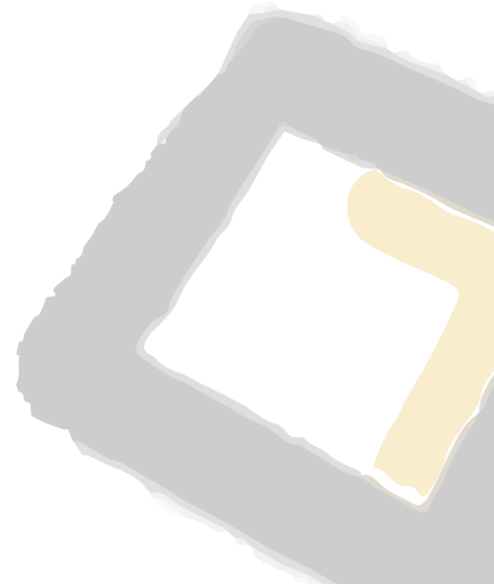
Interesanta ir arī Latvijas pieeja jauniešu kiberhuligānisma izgaismošanai. Lai gan tradicionālais vardarbīgas/iebiedēšanas uzvedības veids joprojām pastāv līdz šai dienai, tas ir interesants un padziļinātas pārbaudes vērts. Pētījums, kurā tika veiktas visaptverošas intervijas, parādīja, ka skolēni uztver "līniju" starp "huligānismu" un nekaitīgu "jokošanu" kā pārāk miglainu, lai to paziņotu. Tas veicinātu šaubas par “kiberhuligānisma” eksistenci un vai tas vispār ir novēršams. Turklāt aptuveni 1 no 2 jauniešiem (45,7%), šķiet, izraisa vardarbību, jo tā tiek uztverta kā paš aizsardzības līdzeklis vai veids, un tādējādi ir nepieciešams un neizbēgams aizstāvēties savā izglītības iestādē. (Dudure et al, 2019). Turklāt studenti mēdza uzlūkot “kiberhuligānismu” no individuālistiskas pieejas, nevis kolektīvas, kas vienlaikus ietekmē vairākas mērķa grupas, vienlaikus samazinot tās sasniedzamību un nozīmi. Lai gan, kad skolēni saskaras ar šāda veida vardarbību, viņi nezina, kā meklēt palīdzību un kādu ko viņi var par to informēt, jo viņi netic efektīvai palīdzības saņemšanai vai baidās pasliktināt savu pašreizējo situāciju. Tomēr skolēni ir izrādījušies vēl vairāk atturīgi izteikt savas grūtības pieaugušajiem, jo tika atzīmēts, ka pieaugušie vai nu nespēj tos “saprast”, vai arī raksturoja “kiberhuligānismu” kā metodi sava rakstura “stingrināšanai” un tādējādi tā tiek uzskatīta par lietu, kas dod labumu jaunatnei. Tajā pašā pētījumā (Dudure et al, 2019) ir trīs primāro komponentu veidi, kas tiek uzskatīti, kā mobings, kas tika iegūti no intervijām. Sākotnēji tiek izplatīta privāta

informācija, otrkārt, indivīda atspoguļošana negatīvi iekšējās un ārējās aprindās, izraisot vienaudžu atstumtību un visbeidzot, verbālas vardarbības pielietošana, izmantojot zemiskus komentārus. Lai gan studenti izmantoja vienveidīgu, vardarbīgu uzvedību un šādas prakses veidus, tika atzīmēts, ka meitenes, salīdzinot ar zēniem, ir piedzīvojušas papildu negatīvus komentārus attiecībā uz viņu izskatu, ķermeni un seksuālo uzvedību. Vardarbības un iebiedēšanas uztvere kā neizbēgama parādība skolā, biežie un atkārtotie kiberhuligānisma gadījumi un tā tālā sasniedzamība ir jauniešiem, kā arī izpratnes trūkums par to, kā jaunieši jūtas, prasa pievērst uzmanību un turpināt vardarbības novēršanu un izglītošanu par labklājības veselīgas prakses turpmāku veicināšanu gan jauniešiem, gan pieaugušajiem.

Par labklājības tēmu pētījuma ziņojumā (Latvijas Bērnu labklājības tīkls, 2019) runāts par to, ka Latvijā (un Lietuvā) katrs ceturtais sastopas ar materiālo vai sociālo nenodrošinātību – ekonomisko spriedzi, resursu nepietiekamību ilglietojumu preču iegādei, mājokļa trūkumu. Aptuveni 90% jauniešu uzskata, ka sabiedrībā valda spriedze starp nabadzīgajiem un bagātajiem cilvēkiem, arī starp rasu un etniskajām grupām. 73% LV norāda uz spriedzi starp cilvēkiem ar dažādu seksuālo orientāciju. Taču arī jaunieši ar neheteroseksuālu seksuālo identitāti Latvijā joprojām ir maz pētīta un slēpta problēma (Centrs MARTA, 2019).

Vēl viens Baltijas valstu labklājības pētījuma atklājums liecina, ka piederības sajūta skolā ir zemāka nekā OECD valstu vidējais līmenis. Latvijā starp OECD valstīm ir visaugstākais skolēnu, kuri tiek iebiedēti, rādītājs.

Pamatojoties uz visu apskatīto informāciju, nav brīnums, ka Latvijā ir lielāks nekā vidēji ES jauniešu īpatsvars, kuri regulāri jūtas nomākti (LV-11%; ES-5%).

RUMĀNIJA

Starptautiski izpētot dažādu valstu fona pētījumus par vardarbību un labklājību, ir vairākkārt pierādīts, ka par prioritāti tiek izvirzītas pārbaudes izglītības iestādēs (skolā) un mājsaimniecībās, kas ir divi apstākļi, kuros jaunieši galvenokārt pavada savu laiku un tiek būtiski ietekmēti. Rumānija ir veikusi pētījumu par valsts grādu, lai gūtu dziļāku ieskatu par jauniešu ļaunprātīgu izmantošanu skolā, tostarp par skolotāju un studentu uzvedību. Paralēli iepriekšējai mērķa grupai un iestatījumam pētījumā (Grădinaru un Stănculeanu, 2013) tika pētīta vardarbīga uzvedība pret jauniešiem viņu ģimenēs un mājās. Pētot pēdējo, pētījums atspoguļo gan jauniešu, gan vecāku uztveri/atzišanos par to, kas tiek definēts kā aizskaroša fiziska uzvedība un neatbilstība starp abām grupām. No vienas puses, no jauniešu viedokļa 63% ziņoja, ka fiziska vardarbība tiek izmantota, kā bērnu audzināšanas un sodīšanas līdzeklis, kas ir pretrunā ar biežumu un ietekmi, salīdzinot ar viņu vecākiem. No otras puses, tika atzīmēts, ka 38% vecāku neuztver un neatzīst tādu uzvedību kā "pļaukšanu" un "vilksanu aiz auss" kā fiziski aizskarošu, un līdz ar to neatbilstību var saistīt ar paralēlo definīciju, fiziski aizskarošu uzvedību. Turklāt, izmantojot kvalitatīvas metodes, tika noskaidrots, ka jaunieši savās mājās ir saskārušies ar dažāda veida vardarbību, sākot no fiziskas, verbālas, psiholoģiskas un nolaidību bērnu audzināšanā— 18% bērnu saka, ka viņiem ir mājās sists ar nūju vai stieni, 13% ar jostu, 8% ar koka karoti.

Turklāt Rumānijas pamatpētījumā tika iekļauts un izklāstīts, kā šāda veida vardarbība, kas vērsta no vecākiem uz bērnu, tika līdzīgi vērsta no vecākiem uz vecākiem tajā pašā mājsaimniecībā. Tas vēl vairāk veicinātu bērna labklājības un psihoemocionālās attīstības pasliktināšanos. Jāņem vērā arī tas, ka pētījuma bērni varēja novērot un ziņot par primārajiem faktoriem, kas veicināja minētās uzvedības saglabāšanos un palielināšanos. Pirmkārt, akūtā stresa dēļ viņu mājsaimniecībā, mājsaimniecības sociāli ekonomiskā stāvokļa dēļ, otrkārt, papildu izglītības avotu trūkums bērnu audzināšanai un, treškārt, komunikācijas trūkums starp vecākiem un viņu bērniem.

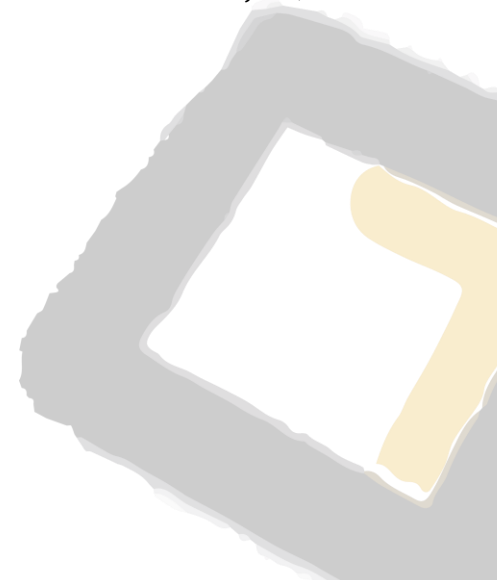
Attiecībā uz skolas vidi pētījumā tika ņemts vērā kultūras daudzveidības faktors lauku apvidos audzēto bērnu un romu bērnu klasē un tas, kā tas attiecīgi mainīja skolotāja uzvedību/veidu. Tādējādi bērni, kuri savās mājās jau ir saskārušies ar vienu vai vairākiem iepriekšminētajiem vardarbības veidiem, piedzīvotu līdzīgu uzvedību savā skolā no skolotājiem. Papildu negatīvās un līdzīgas aizskarošas uzvedības dēļ skolēni vairs neturpina izglītību un galu galā tas novestu pie skolas pametušo skaita samazināšanās negatīvas, pastiprinātas uzvedības pret bērniem dēļ. Tomēr tika ierosināts, ka lauku apvidos nodarbinātajiem skolotājiem jāapmeklē pozitīvas izglītības un psihopedagoģiskās apmācības, lai izstrādātu pozitīvas atbildes un mācīšanas metodes neaizsargātām grupām, kuras var cīnīties ar īpašām vajadzībām un mudināt savus skolēnus palikt skolā. Ievēribas cienīga ir bērnu uzvedības iekļaušana vienaudžu vidū un līdzīga pretruna attiecībā uz to, kas ir vardarbīgas uzvedības akts, un vienaudžu nodoma atšķirība. Saskaņā ar pētījumu,

skolēnu vardarbīgās uzvedības nolūks nav skaidrs, vai mērķis ir nodarīt kaitējumu vai nē. Tomēr tāda uzvedība kā “grūstīšana, pļaušana, sišana ar rokām vai kājām, apsaukāšana” tika izslēgta no “vardarbības” definīcijas, un tās nolūks joprojām nav skaidrs, klasificējot to kā vieglu vai vidēji smagu fizisku ievainojumu/sitienu. Jauniešu daudzveidība, piemēram, viņu vecums, dzimums un seksuālā orientācija, ir galvenie mainīgie lielumi, un tie tiek pārbaudīti saistībā ar viņu lomu vardarbības un labklājības jomā. Tomēr, ņemot vērā Rumānijas jauniešu kultūras atšķirīgo izcelsmi ar jauniešiem no lauku apvidiem un romu studentiem, pētījumā tika iekļauta un veltīta daļa uzmanības romu studentiem, cenšoties iegūt patiesu un autentisku kadru par to, kāda ir jauno romu studentu dzīve atrodoties izglītības iestādē attiecoties uz viņu mājāsaimniecības statusu.

Runājot par brīvo laiku un jauniešu mijiedarbību ar internetu, 2018. gadā veiktais pētījums sniedza ļoti interesantus secinājumus (Grădinaru un Stoika, 2018). 99,3% bērnu apgalvo, ka viņiem ir profils sociālajā tīklā. 27% aptaujāto norāda, ka parastā mācību dienā tiešsaistē pavada vairāk nekā 6 stundas vai pastāvīgi pārbauda savu ierīci, savukārt brīvdienās, vai tā būtu nedēļas nogale vai brīvdiena, 48,3% bērnu tiešsaistē pavada vairāk nekā 6 stundas dienā. Gandrīz puse (42%) bērnu apgalvo, ka zina situācijas, kad kāds draugs, kolēģis vai radnieks ir bijis nokaitināts vai sarūgtināts tiešsaistē. Starp tiem mēs atrodam ievērojami vairāk meiteņu un vidusskolēnu; 61% aptaujāto apgalvo, ka ir jutušies neērti kaut kā internetā redzēta dēļ, ievērojami vairāk meiteņu un vidusskolēnu. Tomēr, pat ja viņi saka, ka viņus satrauc noteikta informācija, ar kuru viņi saskaras tiešsaistē, mazāk nekā 2 no 10 bērniem reagē, runājot ar kādu vai meklējot risinājumu situācijas atrisināšanai.

Saistot šīs attiecības ar internetu un ar labklājības faktoriem, jāatzīmē, ka pētījuma respondenti, kuri apgalvo, ka tiešsaistē pavada vairāk nekā 6 stundas neatkarīgi no tā, vai tā ir mācību diena vai brīvdiena ir ievērojami vairāk neapmierināti ar savu dzīvi šodien, ir ievērojami vairāk neapmierināti ar savām attiecībām ar vecākiem, draugiem un skolotājiem, kā arī ievērojami retāk uztver ikdienas aktivitātes par jēgpilnām un ir mazāk optimistiski par nākotni, un saka, ka pēdējo divu nedēļu laikā ir bijuši mazāk mierīgi un ir vairāk neapmierināti ar saviem lēmumiem. Bērni, kuri apgalvo, ka ir kļuvuši par kiberhuligānisma vai sekstinga upuri, uz jautājumiem, kas mēra emocionālo labklājību, sniedz ievērojami zemākus punktus.

SPĀNIJA

Ir veikti intensīvi pētījumi par gaidāmajiem ar dzimumu saistītas vardarbības (GBV) jautājumiem, kas vērsti uz jaunām sievietēm (vecumā no 16 gadiem). 2019. gada pētījumā tika veiktas klātienes intervijas ar aptuveni deviņi ar pus tūkstošiem sieviešu, kas dzīvo Spānijā (Government Delegation Against Gender Violence., 2019). Pētījumā tika apkopots ievērojams skaits gadījumu izpēšu un reģistrēti ziņojumi no vietējām un valsts iestādēm (policijas un sociālajiem dienestiem) par GBV upuriem. Pētījuma sākotnējais secinājums liecināja, ka milzīgs skaits jaunu sieviešu, kuras bija piedzīvojušas kādu vardarbību sava dzimuma dēļ, bija 1 no 2 (57,3%), savukārt 1 no katrām piektajām sievietēm pēdējo 12 mēnešu laikā bija piedzīvojusi vardarbību. Pētījums atklāja jaunu sieviešu izvarošanu un vardarbību gan neprecētu, gan attiecībās ar saviem partneriem, un atklāja, ka tikai 6,5% respondentu nav piedzīvojuši nekādu seksuālu vardarbību. Lai gan iestādēm tiek ziņots par daudziem gadījumiem, salīdzinot ar neregistrētajiem vardarbības gadījumiem pret vientuļām jaunām sievietēm, tiek ziņots tikai par 8% gadījumu. Noziedzīgo nodarījumu sekām ir gan fizioloģiskas, gan psiholoģiskas sekas jauno sieviešu dzīvē un attiecībās ar partneriem.

Tomēr saskaņā ar Spānijas nacionālajiem likumiem par vardarbību un jauniešu un bērnu labklājību ir izstrādāti plāni vardarbības pret bērniem un pusaudžiem novēršanai un aizturēšanai (Veselības, patēriņa un sociālās labklājības ministrija, 2019). Gan IV, gan IX nodaļā no provizoriskā likuma par bērnu un pusaudžu integrētu aizsardzību pret vardarbību ir ņemtas vērā nepieciešamās prasības drošības spēkiem un iestādēm valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Šīs vienības darbotos, cerot atklāt uzvedību, kas aizskartu jaunu personu pirms incidenta, kā arī izmantotu vienību, lai novērstu šādus incidentus, ierobežojot augsta riska faktoros, kas varētu novest pie tā, ka jaunietis saskaras ar vardarbību. Tāpat kā Rumānijas gadījumā, projekts ir vērsts uz to, lai kalpotu jauniešiem, aizsargājot viņus no dažādiem vardarbības veidiem, piemēram, iebiedēšanas, kiberhuligānisma, seksuālas uzmākšanās un dzimuma vardarbības, kas notiek skolas vidē.

Runājot par labklājību, COVID-19 būtiski ietekmēja arī jauniešu depresiju, trauksmi un stresu (Tamarit et al., 2020). Attiecībā uz depresiju pandēmijas laikā meitenēm bija lielāka iespēja izjust depresijas simptomus nekā zēniem. Pusaudži, kuri pandēmijas laikā piedzīvojuši svarīgu dzīves notikumu, biežāk jutās nomākti. Jo vairāk laika pusaudži pavadīja mājās, daudz neizejot no mājas, jo vairāk viņi jutās nomākti. Pusaudžiem, kuri ir saskārušies ar COVID-19, ir mazāka iespēja parādīties depresijas simptomiem.

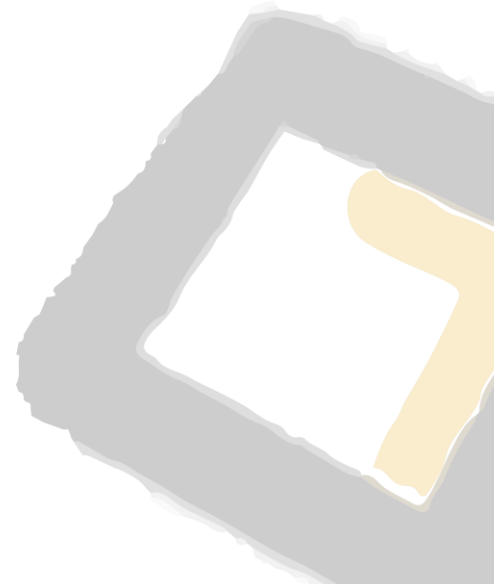
Attiecībā uz trauksmi pandēmijas laikā meitenēm bija lielāka iespēja izjust trauksmes simptomus nekā zēniem. Pusaudži, kuri COVID-19 uzliesmojuma laikā veica brīvprātīgo darbu, biežāk jutās noraizējušies. Jauniešiem, kuri bija piedzīvojuši svarīgu dzīves

notikumu, arī biežāk bija trauksmes simptomi. Jo vairāk laika pusaudži pavadīja, skatoties/meklējot ziņas par COVID-19, jo vairāk viņi jutās satraukti.

Runājot par stresu, meitenes pandēmijas laikā biežāk piedzīvoja stresa simptomus nekā zēni. Brīvprātīgā darba veikšana un dzīvošana nelielā mājsaimniecībā arī veicina stresa simptomus. Cits pētījums apstiprina šos atklājumus (Paricio del Castillo un Pando Velasco, 2020), apstiprinot, ka infekcija ar COVID-19 ir saistīta ar trauksmes, depresijas un pēctraumatisko simptomu palielināšanos bērnu un pusaudžu populācijā, kā arī norāda uz to, ka dzemdības izraisa palielināt vardarbības pret bērnu un aprūpes nolaidības iespējamību.

Papildus līdzībām, kas ir kopīgas starp 4 valstīm, ir acīmredzams, ka ievērojama daļa jauniešu saskaras ar vardarbību un kavē iespēju pilnībā attīstīt savu potenciālu, kā arī spēju meklēt palīdzību un atbalstu no atbilstošas iestādes un grupas. Lai gan visās valstīs, tostarp Spānijā, ir izstrādātas politiskas, iestādes un izveidotas shēmas, lai novērstu vardarbību jauniešu vidū, ir pierādīts, ka katrā valstī 1 no 2 jauniešiem ir saskārušies ar kādu vardarbības veidu.

Līdz ar to turpmāka iestāšanās par alternatīvu profilakses metožu nepieciešamību un veselīgu paradumu, politikas un prakses veicināšana, kas nodrošinātu viņu labklājības un veselības uzlabošanu, uzskatāma par obligātu.

METODOLOĢIJA UN TĀS IEROBEŽOJUMI

METODOLOĢIJA

Kā mēs jau esam pārskatījuši, Re-GROUP dokumentālā pētījuma mērķis bija sniegt informāciju, izmantojot publicētos pētījumus un ziņojumus, jo katra partnervalsts pārbaudīja "vardarbību" un "labklājību" savā valstī. Pētījuma papildu mērķis ir parādīt kopīgos izaicinājumus un rīkus, ko katra valsts īsteno, saskaroties ar gadījumiem, kad jaunieši saskaras ar vardarbību. Kopīgo svarīgu labklājības faktoru līdzības katra partnera pētījumos uzsver sociālās grupas (vienaudzū), ģimenes un mājsaimniecības statusa, kā arī sociāli ekonomisko apstākļu nozīmi viņu mājsaimniecībā, bet arī valstī. Turklāt dokumentālais pētījums izceļ valstu centienus novirzīt savus resursus vardarbības atklāšanā un novēršanā jauniešu vidē, tādējādi uzlabojot viņu ikdienas psiholoģisko un fizisko labklājību, kā arī uzsver, ka nav izdevies panākt nozīmīgas pārmaiņas.

Lai papildinātu jau analizēto pētījumu, Re-GROUP partnerība veica primāro pētījumu par jauniešu labklājību un vardarbības līmeni mūsu četrās izceltajās valstīs, lai iegūtu salīdzināmus, savlaicīgus, jēgpilnus datus, kurus pievienot jau esošajiem datiem šajā jomā. Mūsu pētījuma metodoloģija ietver: (1) anketu ar slēgtiem un atvērtiem jautājumiem, kas paredzēti jauniešiem (13-18 g.v.); (2) fokusa grupas ar jauniešiem un (3) fokusa grupas ar jaunatnes darbiniekiem; (4) intervijas ar jauniešiem un (5) intervijas ar jaunatnes darbiniekiem.

(1) Sākotnēji projektā tika vākti dati, izmantojot anketas, lai kvantitatīvi noteiktu datus un veiktu vispārīgus secinājumus par lielo izlasi, lai pēc tam varētu koriģēt šos konstatējumus par interesējošo grupu (jaunieši – jaunatnes darbinieki). Tāpat, veicot nejaušu atlasītu anketām, kas kalpoja dažādu viedokļu uzkrāšanai par jutīgām tēmām. Tikai Spānijas gadījumā aptaujas dalībnieku bija mazāk, nekā nepieciešams, jo tika izņemtas dažas neatbilstošas atbildes no izvirzītajām prasībām. Anketas visās 4 valstīs bija vienādas un ietvēra trīs sadaļas:

1. Demogrāfiskie jautājumi - šajā sadaļā tika uzdoti jautājumi dalībniekiem no savas valsts un valsts teritorijas (lauki, pilsēta/lielpilsēta, galvaspilsēta); par viņu vecumu un dzimumu; par viņu ģimenes stāvokli.
2. Jautājumi par pašsajūtu – šī sadaļa aicināja dalībniekus izvērtēt savu pašreizējo laimes līmeni, definēt savu labklājību, noteikt, kur viņi jūtas vislaimīgāk, kuri elementi visvairāk (un vismazāk) veicina viņu labklājību, cik daudz laika viņi pavada savai labklājībai. Kā

pēdejo šajā sadaļā dalībnieki tika lūgti novērtēt apgalvojumus, kas saistīti ar viņu labklājību.

3. Jautājumi par vardarbību – šī sadaļa aicināja dalībniekus definēt vardarbību un identificēt vardarbības veidus, tajā tika jautāts, vai dalībnieki ir bijuši vardarbības upuri (un precizējoši jautājumi), vai viņi ir bijuši vardarbības liecinieki (un precizējoši jautājumi), kā arī papildu jautājumi par ziņošanu par vardarbību un vardarbības veidiem.

(2) Lai aptvertu mērķgrupas pieredzi un faktorus, kas veicināja labklājības sajūtu, tika organizētas fokusa grupas jauniešu vidū. Fokusa grupas sākās, definējot dalībnieku labklājības nozīmi, kā arī viņu pašreizējo labklājības stāvokli (līdzīgi kā anketā) - tas tika izmantots arī kā veids, kā veicināt komunikāciju un atklātu dalīšanos fokusa grupa. Pēc tam fokusa grupa aicināja jauniešus pārdomāt dažādus labklājības aspektus (kas varētu palīdzēt uzlabot viņu pašsajūtu; kādi resursi nepieciešami labklājības uzlabošanai; kādi izaicinājumi to apgrūtina), kā arī par vardarbību savā dzīvē (vardarbības definēšana, tās liecinieki, resursu apspriešana, kas varētu būt noderīgi vardarbības novēršanai vai apkarošanai, kā arī ārējs atbalsts vardarbības novēršanai). Visbeidzot, fokusa grupa apvieno abus terminus un izskata tos kopā ar jauniešiem. Fokusa grupas tika vadītas starp mērķa grupu, piedaloties kādas partnerorganizācijas dalībniekam, kuram tika uzdots precizēt jautājumus, izskaidrot instrukcijas un vadīt sesiju, radot vidi, kurā dalībnieki var mijiedarboties, apspriest un apmainīties pieredzē veenam ar otru.

(3) Lai iegūtu plašāku vērienu, Re-GROUP partnerība organizēja arī fokusa grupas ar jaunatnes darbiniekiem par tiem pašiem tematiem. Tas darīts, lai radītu pilnīgāku priekšstatu par jauniešu piedzīvoto no cilvēku viedokļa, kuri profesionāli pievērš uzmanību jauniešu labklājībai un piedzīvotajai vardarbībai. Jaunatnes darbinieki ir ciešā kontaktā un sadarbojas ar jauniešiem visu viņu nodarbošanās laiku, atbalstot un/vai palīdzot viņiem. Piemēram, psihologi, sociālie darbinieki, skolu bibliotekāri un tā tālāk. Tas, cik lielā mērā jaunatnes darbinieki saskaras ar jauniešiem, ir atkarīgs no viņu spējām, tāpēc, iespējams, psihologs var sniegt lielāku atbalstu un norādījumus jauniešiem, kuri saskaras ar emocionālu vardarbību, savukārt sociālie pakalpojumi varētu nodrošināt kopienas resursus un iespējas. Fokusa grupas sāka ar jaunatnes darbinieku lomu sarunvalodas noskaidrošanu jauniešu dzīvē, un pēc tam pārgāja uz tēmu par jauniešu labklājību (kā viņi to definē, kāds ir vidējais līmenis, kā uzlabot savu labklājību) un vardarbības tematu jaunatnē (tās definēšana, vardarbības piemēri to realitātē, viņu uzskati par to, kas izraisa vardarbību, kā apkarot un novērst vardarbību, formālie mehānismi tam un kas tajos trūkst). Līdzīgi kā fokusgrupa ar jauniešiem, arī šī fokusa grupa noslēdzās ar dažiem jautājumiem, kas apvienoja un kopīgi izskatīja vardarbības un labklājības tēmas.

(4) Papildus fokusētas grupas metodei intervijas ar individuālo metodi ļāva dalībniekiem izskaidrot pamatā esošos uzskatus un pieredzi, kas var tikt izslēgta citu cilvēku klātbūtnes dēļ, visu sesiju veltot dalībniekam, ļaujot viņam bez pārtraukumiem vadīt savu domu

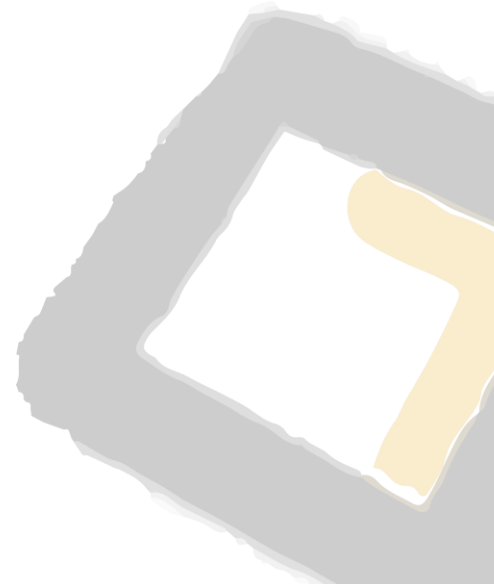

procesu un sarunu. Atvērtā vidē un drošā telpā intervijas sniedz dalībniekiem sajūtu, ka viņi var brīvi paust savus uzskatus un izjust jūtas par sarežģītu un jutīgu tēmu, jo viņi var pārskatīt agrāko vardarbīgo uzvedību, kas viņus ir ietekmējusi, daloties savā personīgajā un dziļajā pieredzē. Interviju jautājumi paplašināja atbildes uz jautājumiem fokusgrupās, par vardarbības un labklājības tēmām.

(5) Līdzīgi, kā intervijās ar jauniešiem, arī Re-GROUP pētījumā tika veiktas intervijas ar jaunatnes darbiniekiem, kuru mērķis bija padziļināti un detalizētāk izpētīt šo tēmu. Lai gan netika ņemts vērā, ka jaunatnes darbinieki nevēlas dalīties fokusa grupu laikā, intervijas kā pētniecības metode sniedza partnerībai iespēju padziļināti iedziļināties vardarbības un jauniešu labklājības tēmās, kā tas novērots jaunatnes darbinieku darbā.

Ņemot vērā iepriekš minētās pētījuma metodes, pētījuma mērķis kopumā bija samazināt katras metodes ierobežojumus un palielināt iespēju dalībniekiem brīvi un izsmeļoši izteikties. Izmantojot šo procesu, tiek savākti pietiekami kvantitatīvi un kvalitatīvi dati, lai pēc tam iegūtu galvenos labklājības faktorus, vardarbības riska faktorus, izklāstītu kvantitatīvos rezultātus par demogrāfiskajiem rādītājiem un, visbeidzot, sniegtu ieteikumus, kā uzlabot jauniešu labklājību, pamatojoties uz jauniešu labklājības rezultātiem, pētījumiem.

Ir svarīgi atzīmēt, ka anketas, jautājumi fokusa grupām un intervijām bija vienādi un tika atbilstoši tulkoti tās valsts valodā, kurā katrs partneris pētīja. Jāatzīmē, ka izlases grupas tika informētas par to anonimitāti saskaņā ar to norādījumiem, kā arī valodu, kurā anketas ir uzrakstītas. Turklāt, runājot par iekļaušanu, dalībnieki tika nejauši atlasīti un iesaistīti jaunieši gan no lauku, gan pilsētu teritorijām.

IEROBEŽOJUMI

Lai sniegtu holistisku ieskatu, pētījuma mērķis bija savākt datus no vienāda lieluma grupām no visām iekļautajām ģeogrāfiskajām teritorijām (lauku un pilsētu teritorijām). Lai gan parasti šādi pētījumi apkopo vairāk informācijas no galvaspilsētām un lielajām pilsētām, Re-GROUP anketā bija problēmas ar līdzsvaru, jo vairāk piedalījās lauku apvidi un pilsētas, kas nav galvaspilsētas valstīs, kurās mēs veicām savu pētījumu.

Vēl viens ārējs faktors, kas izrādījās izaicinošs pētījumam, ir valsts kultūras pieeja vardarbības un labklājības tēmai. Šādas iespējamības piemērs ir tas, ka dalībnieki tiek atturēti dalīties ar savu pagātnes pieredzi, apspriežot vardarbību, jo kultūras norma neveicina dalīšanos jūtās, emocijās un domās par vardarbību, jo īpaši attiecībā uz vīriešiem, jo tas ir konflikts ar vīriešu dzimuma lomu konkrētajā sabiedrībā. Turklāt, kā tika atklāts dokumentālā pētījumā, projekta sabiedrība normalizē daudzus vardarbības gadījumus, un dažreiz pat tiešas fiziskās vardarbības formas tiek noraidītas, kā normāls sods, normāla uzvedība utt.

Ievēribas cienīgs ierobežojums ir tas, ka, intervējot jaunatnes darbiniekus, mēs atklājām, ka viņu darba apjoms (kas ļoti atšķiras) patiešām ietekmē viņu izpratni par jauniešu labklājību un vardarbību. Lai gan daži jaunatnes darbinieku veidi vairāk atbilst šīm tēmām, citi ir vairāk nošķirti un neinformēti par to, kā jaunieši rīkojas ar savu labklājību vai kā viņi saskaras ar vardarbību savā dzīvē. Mēs centāmies atrast aktīvus un ļoti iesaistītus jaunatnes darbiniekus gan mūsu fokusa grupām, gan intervijām ar jaunatnes darbiniekiem.

Papildu faktors, kas ierobežoja pētniecības kapacitāti un grafiku, bija Covid-19 pandēmijas ierobežojumi, kas aizturēja visas valstis. Biežās aizsardzības pasākumu maiņas nozīmēja biežu pētnieku un dalībnieku pielāgošanos, būtiski ierobežotas fiziskās tikšanās, mainītas metodes fokusa grupu un interviju vadīšanā no kvalitatīvā viedokļa. Sākotnēji tā rezultātā tika izpētīti citi saziņas ceļi un resursi, lai meklētu dalībniekus, kuri būtu ieinteresēti piedalīties pētījumā, un pēc tam rūpīgi informētu viņus par mērķi un viņu ētiskajām tiesībām.

Jāatzīmē, ka kopējais pētījuma apjoms nav pilnībā reprezentatīvs mūsu valstu iedzīvotājiem. Lai gan apjoms nav statistiski nozīmīgs, mēs uzskatām, ka mūsu atklājumi, kas papildināti ar kvalitatīvajām pētījumu metodēm, sniedz nozīmīgu ieguldījumu vardarbības izpratnē un jauniešu labklājībā.

Apkopojot iepriekš minētos pētījuma izaicinājumus, ja tie tiks atrisināti, turpmākie pētījumi vēl vairāk bagātinātu pētījuma rezultātus un projekta Re-GROUP apjomu.

SECINĀJUMI PAR APTAUJU REZULTĀTIEM

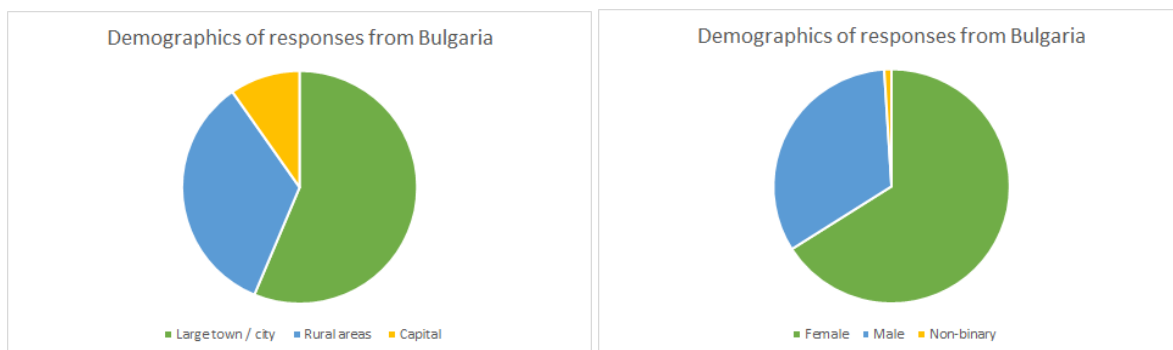
Tā kā katra valsts, kā pētījuma metodi izmantoja anketas, kuras visas bija vienādas un tika tulkotas katras valsts dzimtajā valodā, atklājumi parāda mērķa grupas demogrāfiskos rādītājus un katra jautājuma rezultātus, katrā valstī. Katras valsts mērķis bija saņemt vismaz 100 atbildes no jauniešiem vecumā no 13 līdz 18 gadiem. Tālāk sniegtie secinājumi ir sakārtoti trīs sadaļās, ievērojot anketas struktūru, pirmkārt, sniedzot izlases grupu demogrāfiskos datus, otrkārt, secinājumus par labklājības variējumu un, treškārt, secinājumus par vardarbības variējumu.

1. NODAĻA. DEMOGRĀFISKIE DATI

BULGĀRIJA

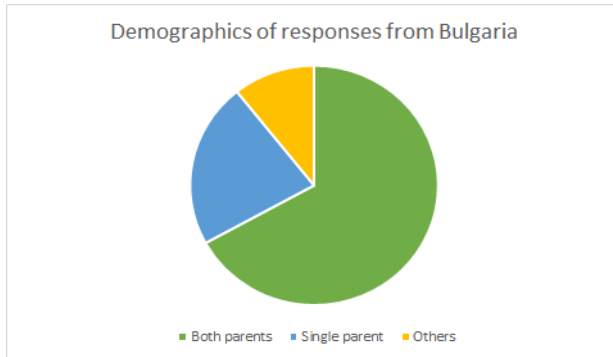
Bulgārijā ir apkopotas 109 aptaujas atbildes, no kurām 103 tika ņemtas vērā, ņemot vērā mērķgrupu.

Lielākā daļa (53,34%) dalībnieku dzīvo lielā pilsētā, izņemot galvaspilsētu Sofiju. 34% dalībnieku dzīvo laukos un mazākums dalībnieku - 10,7% dzīvo galvaspilsētā Sofijā. No 103 indivīdiem 66% identificēti kā sievietes un 33% kā vīrieši.

Viņu dzīvesveids bija atšķirīgs: 67% dalībnieku pašlaik dzīvo mājsaimniecībā ar abiem vecākiem, 22,3% dzīvo ar vientuļo vecāku. Atlikušais procents atšķirās no dalībniekiem, kuri dzīvoja vai nu ar abiem šķirti vecākiem, vai ar vienu šķirtu vecāku, kā arī atsevišķs

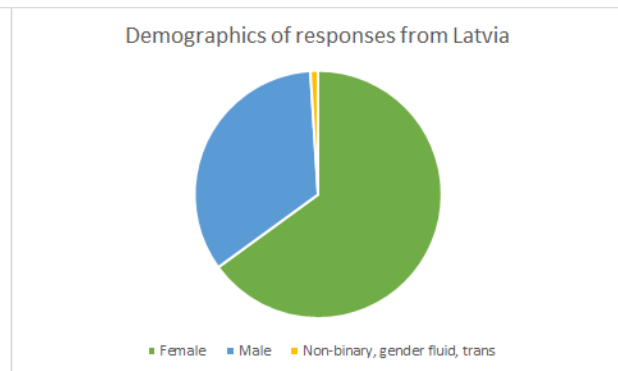
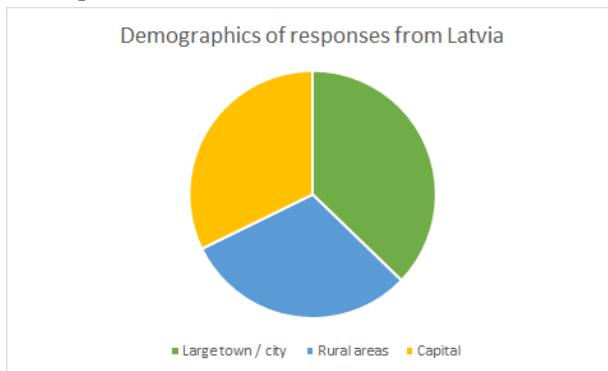
gadījums, kad respondents dzīvo kopā ar aizbildni, nevis bioloģisko vecāku.

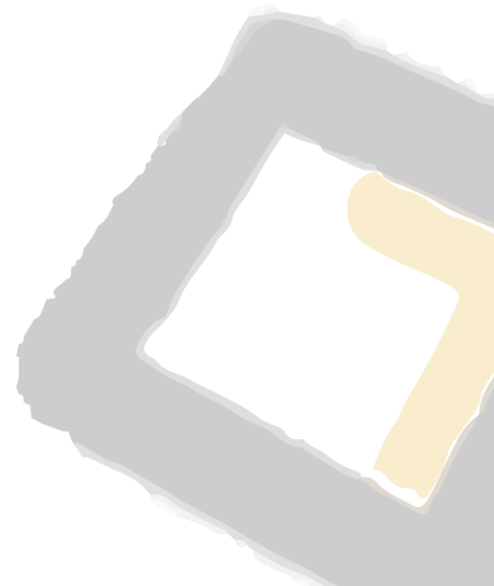
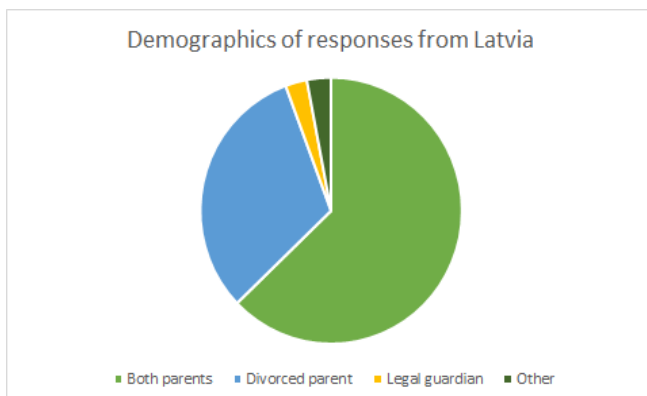
LATVIJA

No kopumā 339 dalībniekiem 301 bija mērķa grupā (13-18 g.v.). Lielākā daļa - 69,44% dalībnieku dzīvo vai nu pilsētā/priekšpilsētā (37,21%) vai galvaspilsētā (32,23%), kopā 30,56% dzīvo laukos.

No 301 dalībnieka 64,78% identificējas kā sievietes, 33,89% - vīrieši, 0,33% - transpersonas, 0,33% - kā nenoteiks dzimums un 0,33% - kā nebināri.

67,96% ziņo, ka dzīvo mājsaimniecībā ar abiem vecākiem, 30,10% ziņo, ka vecāki ir šķīrušies, 0,97% ziņo, ka dzīvo kopā ar likumīgo aizbildni, bet 0,97% ziņo, ka viņu vecāki atrodas ārzemēs.

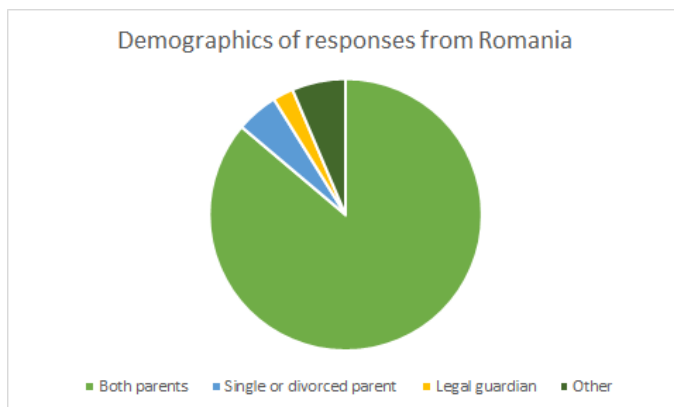

RUMĀNIJA

No visiem 96 dalībniekiem lielākā daļa (86%) dzīvo lauku apvidos, savukārt 13% ziņoja, ka dzīvo galvenokārt tuvējās pilsētās un 1% - Bukarestes galvaspilsētā. 64,95% ziņoja par savu dzimumu kā sievietes un 34,02% kā vīriešu dzimumu, tomēr bija atsevišķs gadījums, par kuru dalībnieks bija ziņojis kā nebināru.

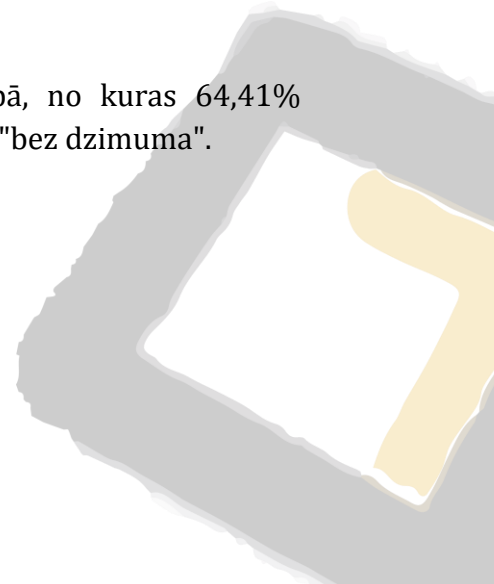

Turklāt 86,18% no visiem dalībniekiem dzīvoja mājsaimniecībā ar abiem vecākiem, aptuveni 5% dzīvoja mājsaimniecībā ar vienu vecāku vai šķirtu vecāku, bet 2,44% dzīvoja kopā ar likumīgiem aizbildņiem.

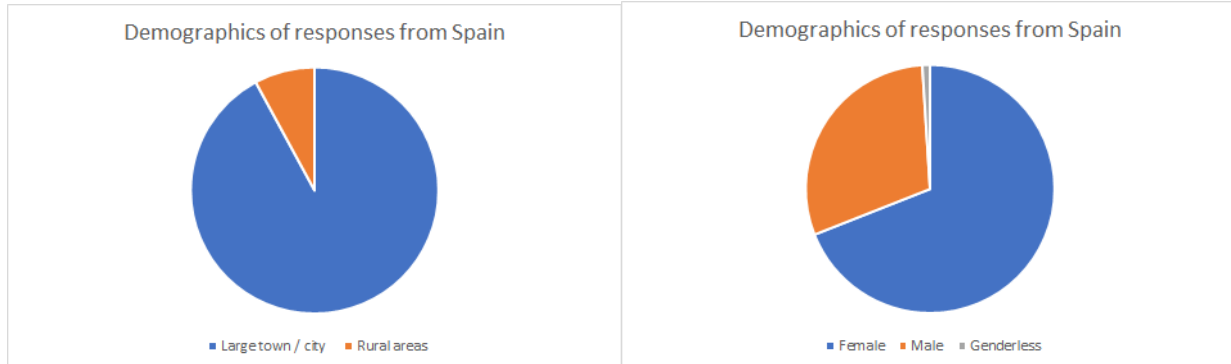
SPĀNIJA

Katrs no 65 respondentiem dzīvoja Spānijā un bija mērķa grupā, no kuras 64,41% identificēja kā sievietes un 33,90% kā vīriešus, bet 1% identificēja kā "bez dzimuma".

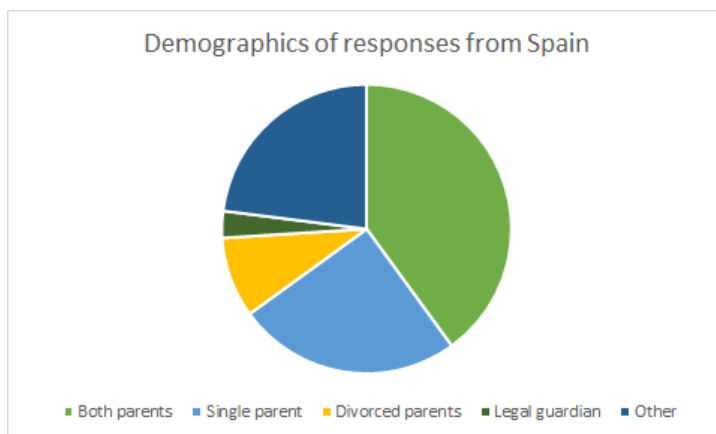

Runājot par dzīvesvietu, 94,92% dzīvoja pilsētā (nevis galvaspilsētā), bet 5,08% dzīvoja laukos. No galvaspilsētas Madrides atbildes netika saņemtas.

45,76% dalībnieku deklarēja, ka dzīvo kopā ar abiem vecākiem, 45,76% māsaimniecībā dzīvoja kopā ar vientuļo vecāku, 5,08% bija dzīvojuši ar šķirti vecākiem, bet 3,39% dalībnieku dzīvoja pie norīkota likumīgā aizbildņa. Ir arī atzīmēts, ka neliela daļa no izlases sniedza dažādas atbildes un tikai daži dzīvoja kopā ar vecākiem brāļiem un māsām.

2. NODAĻA. LABBŪTĪBA

1. JAUTĀJUMS. Aptaujas anketā tika lūgts dalībniekiem norādīt viņu labklājības stāvokli pētījuma veikšanas laikā. Pieejamās 5 atbilžu iespējas ir iedvesmotas no Minesotas Universitātes Labklājības indikatora instrumenta jauniešiem (2015). Tālāk ir sniegti secinājumi no katras partnervalsts:

BULGĀRIJA

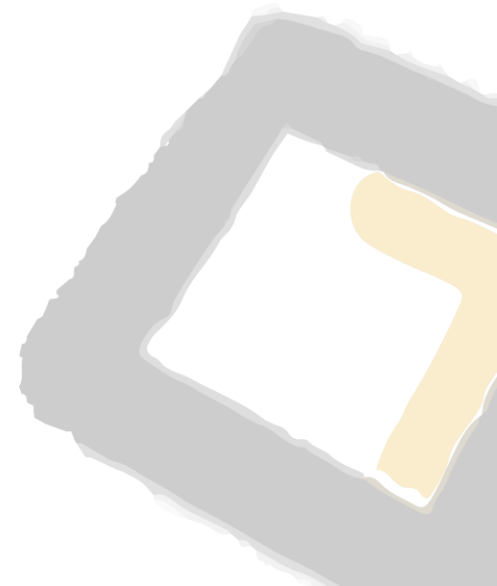
Labklājības stāvoklis	Atbildes
Krīzē	11%
Cenšas izdzīvot	25%
Normāli	27%
Labi	27%
Lieliski	10%

27% jauniešu pētījumā ziņo, ka viņu labklājība ir “normāla”; 27% ziņo, ka jūtas “labi”, 25 % ir “tika izdzīvo”, 10 % jūtas lieliski, un visbeidzot, 11 % jauniešu jūtas labi “krīzes” apstākļos. Sekojošā tabula sniedz skaidru priekšstatu par konstatējumiem:

Tabula 1.1

LATVIJA

Labklājības stāvoklis	Atbildes
Krīzē	7.6%
Cenšas izdzīvot	27.7%
Normāli	32.9%
Labi	26.2%
Lieliski	5.6%

32,89% respondentu ziņoja, ka rīkojas normāli, 26,2% atzīmēja, ka ir "labi", 27,24% atbildēja kā "tika izdzīvojuši", 5,65% atbildēja kā "lieliski", savukārt 7,64% ziņoja, ka ir "krīze". Sekojošā tabula sniedz skaidru priekšstatu par konstatējumiem:

Tabula 1.2

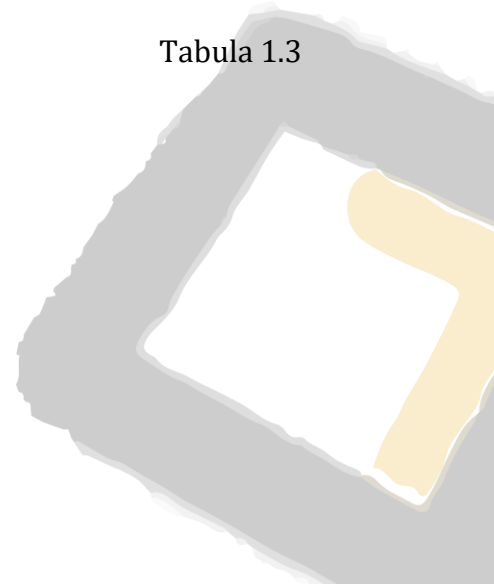
RUMĀNIJA

Labklājības stāvoklis	Atbildes
Krīzē	2.07%
Cenšas izdzīvot	24.74%
Normāli	26.80%
Labi	32.99%
Lieliski	13.40%

No dalībnieku kopskaita 26,80% ziņoja, ka jūtas "normāli", 32,99% jutās "labi", 24,745% bija "tikai izdzīvo". 13,40% "lieliski", un, visbeidzot, nozīmīgi 2,06% jutās "krīzē". Esošajā tabulā ir sniegts skaidrs atbilžu attēlojums:

Tabula 1.3

SPĀNIJA

2. JAUTĀJUMS. Pēc tam dalībniekiem tika lūgts dalīties ar "labklājības" definīciju atbilstoši viņu pašu interpretācijai. Jautājums bija pilnībā atvērts.

BULGĀRIJA

Dalībnieki atbildēja, aprakstot stāvokli "laimīgs", "mierīgs", "drošs un līdzsvarots", "labi jūsties", "būt veselam", papildus pierādot vēl vienu sentimentālu un personisku pieskārienu "būt apmierinātam ar sasniegto" un "būt apkārt cilvēkiem, kas tevi atbalsta". Papildus dalībnieku definīcijai finansiālā stabilitāte un/vai bagātība, lai atļautos savu dzīvesveidu, bija faktors, kas veicināja un palīdz noteikt viņu labklājības definīciju.

LATVIJA

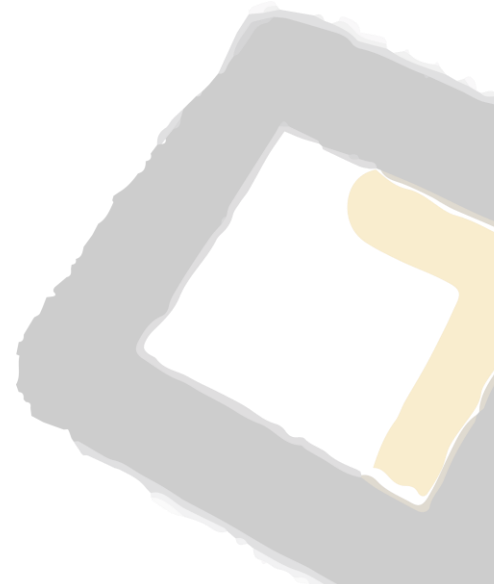
Daļa dalībnieku labklājību raksturoja, kā iekšējo gandarījumu un laba paštēla sasniegšanu, savukārt citi labklājību raksturoja, kā absolūtu stāvokli, kurā labklājība tiek pilnveidota, un viņi sasniedz izcilību bez sliktām situācijām. Bija tikai daži gadījumi, kad dalībnieki cīnījās, lai definētu vai nespēja sniegt jebkāda veida labklājības definīciju.

RUMĀNIJA

Atbildes bija dažādas, lai gan tās bija saistītas ar attiecībām ar tuvākajiem radniekiem un draugiem, laimi, iekļaujot "sliktas" pašsajūtas neesamību, nemieru un citiem līdzīgiem negatīviem emocionāliem stāvokļiem, kas apdraud un traucē labklājību.

SPĀNIJA

Atbildes bija dažādas un bija saistītas ar ideju par "mieru" un "mierīgumu" saistībā ar veselību un pietiekamām finansiālajām iespējām sevi nodrošināt. Citās atbildēs bija saskatāma, laba pašsajūta un papildījums, dzīvošana tagadnē, mīlestības sajūta un iekšējās labklājības sajūta.

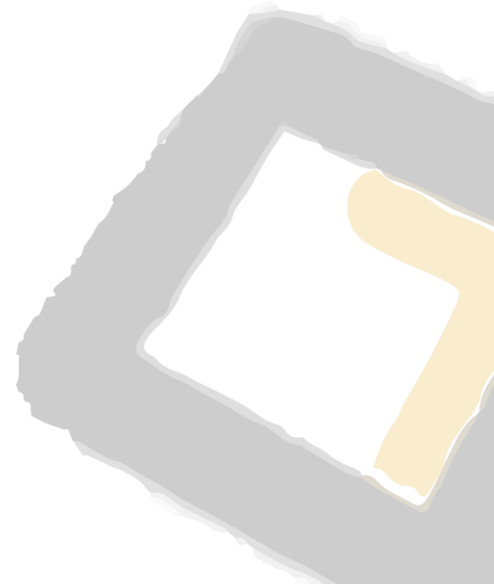
Zemāk esošais vārdu mākonis tika ģenerēts no dalībnieku atbildēm, lai apkopotu respondentu radīto labklājības definīciju.

3 JAUTĀJUMS: Pēc tam, kad tika pētīti labklājības faktori, katrs dalībnieks tika lūgts balsot par vides veidu, kas lika viņiem justies vislaimīgāk. Respondentiem bija iespēja izvēlēties vairāk nekā vienu no piedāvātajiem variantiem, kā arī pievienot savu atbildi.

BULGĀRIJA

Vide, kurā jūtas vislaimīgāk	Atbildes
Ārpusklases pasākumi	29.8%
Mājas	27.9%
Skola	15.2%
Tiešsaistē	12%
Darba prakses	1.9%
Draugi	13.2

Rezultāti liecina, ka "ārpusskolas aktivitātes" ir vadošais faktors ar 45,6% balsojumu, seko laiks, kas pavadīts "mājās" ar 42,7%, tad ir skola ar 23,3%, interneta izmantošana ar 18,4% un mazāk nobalsots bija darbā pavadītais laiks ar 1,9% jauniešu balsu. Tomēr tiek novērots, ka 20,3% dalībnieku pievienoja variāciju, piedaloties aktivitātēs ar draugiem dažādās vietās, un mazākums jauniešu reaģēja uz ģimeni vai dabā pavadītu laiku.

Tabula 3.1

LATVIJA

Vide, kurā jūtas vislaimīgāk	Atbilde
Ārpusskoles pasākumi	55.7
Mājas	26.8
Skola	8.8
Tiešsaistē	4.5
Darba prakses	3.5
Draugi	0.7

Lielākā daļa nobalsoja par "ārpusskolas aktivitātēm" kā galveno labklājības faktoru, kam seko "Mājas" ar 26,8%, "Skola" ar 8,1%, klātbūtne tiešsaistē ar 4,4%, "Draugi" ar 3,5% un darba vide 1,0%. Esošajā tabulā ir parādīta iepriekšminēto atradumu secība.

Tabula 3.2

RUMĀNIJA

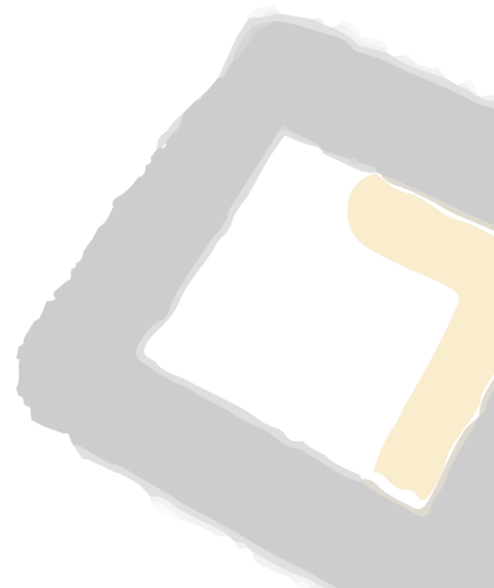
Vide, kurā jūtas vislaimīgāk	Atbilde
Mājas	71.88
Ārpusklases pasākumi	15.63
Skola	4.13
Draugi	6.25
Tiešsaiste	2.11
Darba prakses	-

Rezultāti liecina, ka lielākā daļa (71,88%) dalībnieku izteicās, ka viņu mājvietai ir liela nozīme viņu labklājībā, tālāk seko ārpuskolas aktivitātes 15,63%, skola - 4,13%, laiks, kas pavadīts ar draugiem - 6,25% un laiks, tiešsaistē iztērēti 2,11%.

Tabula 3.3

SPĀNIJA

Vide, kurā jūtas vislaimīgāk	Atbildes
Ārpusklases pasākumi	22.03%
Mājas	59.32%
Skola	11.86%
Tiešsaistē	5.1%
Darba prakses	1.69%

Izpētot faktorus, kas veicina labklājību, katrs dalībnieks balsoja par to, kas lika justies laimīgākam. Noslēguma rezultāti liecina, ka galvenais faktors ir “mājas” ar 59,32% balsojumu, laika pavadīšana “skolā” ar 11,86%, ārpuskolas aktivitātes – 22,03%, interneta lietošana – 5,1%, bet draugi – 1,69%. . Tika minētas dažas citas atbildes, piemēram, ceļošana, atrašanās pie dabas un laika pavadīšana mājās, vienatnē.

Tabula 3.4

Lai salīdzinātu un apkopotu rezultātus, tālāk esošajā tabulā dati ir novietoti blakus:

Vide, kurā jūtas vislaimīgāk	BULGĀRIJA	LATVIJA	RUMĀNIJA	SPĀNIJA
Ārpusklasses pasākumi	29.8%	55.7	15.63	22.03
Mājas	27.9%	26.8	71.88	59.32
Skola	15.2%	8.8	4.13	11.86
Tiešsaistē	12%	4.5	2.11	5.1
Darba prakses	1.9%	3.5	-	-
Draugi	13.2	0.7	6.25	1.69

Tabula 3.5

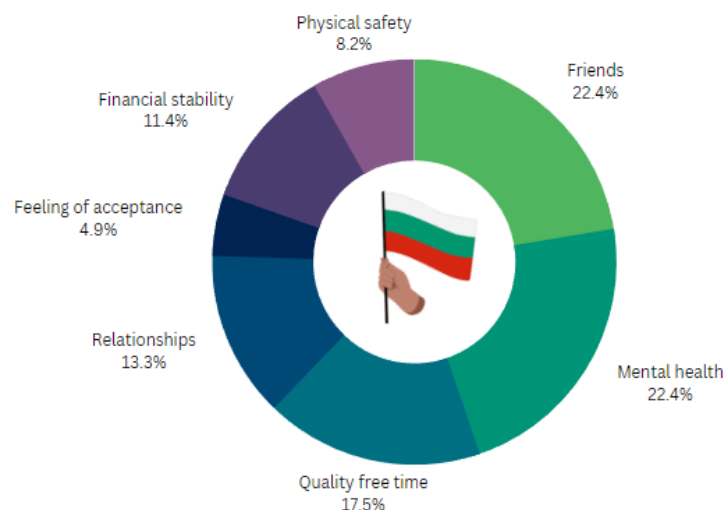
4 JAUTĀJUMS: Anketā tika iekļauti arī faktori, kas tieši attiecās uz dalībnieku labklājību. Arī šajā jautājumā dalībnieki varēja izvēlēties vairākus iepriekš uzrakstītus variantus, kurš no elementiem sniedz vislielāko ieguldījumu. Šajā jautājumā nebija iespējas pievienot citas atbildes, jo izvēlētie varianti ir identificētie galvenie labklājības faktori saskaņā ar partnerības līgumu.

BULGĀRIJA

Labsajūtas elementi	Atbildes
Draugi	22.4
Garīgā veselība	22.4
Kvalitatīvs brīvais laiks	17.5
Attiecības	13.3
Finanšu stabilitāte	11.4
Fiziskā drošība	8.2
Pieņemšanas sajūta	4.9

Dalībnieku atbildes atklāj, ka “draudzība” un “garīgā veselība” ir dominējošie labklājības faktori, un 22,4% jauniešu vienādi balsojuši par abiem faktoriem. Tālāk seko “kvalitatīvs brīvais laiks” ar 17,5% respondentu, 13,3% izvēlējās "attiecības", "finansiālo stabilitāti" izvēlējās 11,4% , fizisko drošību 8,2% un "piederības sajūtu" 4,9%.

Tabula 4.1

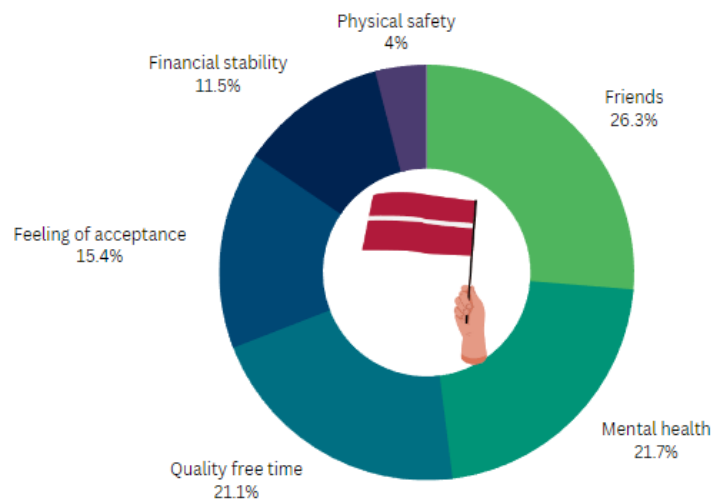

LATVIA

Labsajūtas elementi	atbildes
Draugi	26.3
Garīgā veselība	21.7
Kvalitatīvs brīvais laiks	21.1
Attiecības	15.4
Fiziskā drošība	4
Finanšu stabilitāte	11.5

Galvenais dalībnieku labklājības atribūts ir viņu draudzība, kam cieši seko garīgā veselība 21,7%, kvalitatīvs brīvais laiks 21,1%, attiecības 15,4%, finansiālā stabilitāte 11,4%, kā arī fiziskā drošība 4,0%.

Tabula 4.2

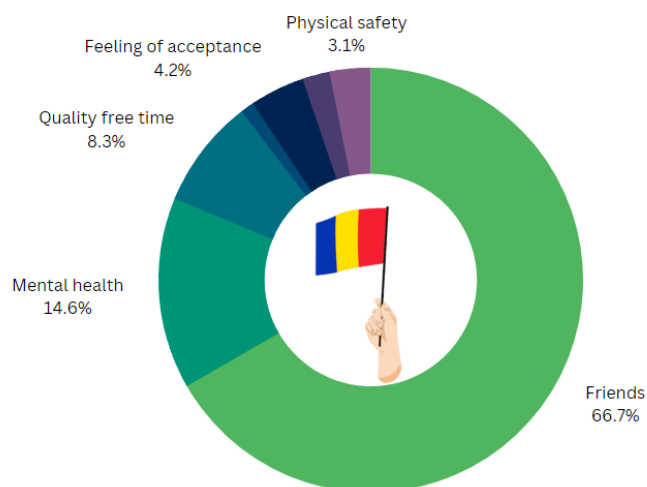

RUMĀNIJA

Labsajūtas elementi	Atbildes
Draugi	66.67
Garīgā veselība	14.58
Kvalitatīvs brīvais laiks	8.33
Attiecības	4.17
Fiziskā drošība	3.13
Finanšu stabilitāte	2.08
Pieņemšanas sajūta	1.04

Lielākā daļa dalībnieku kā galveno faktoru izvēlējās draudzību, emocionālā drošība bija sekundārais faktors (14,58%), kā arī brīvais laiks(8,33%), piederības sajūta un pieņemšana vienaudžu vidū 4,17%, fiziskā drošība 3,13%, finansiālā stabilitāte 2,8% līmenī un visbeidzot pēc pasūtījuma attiecības bija 1,04%.

Tabula 4.3

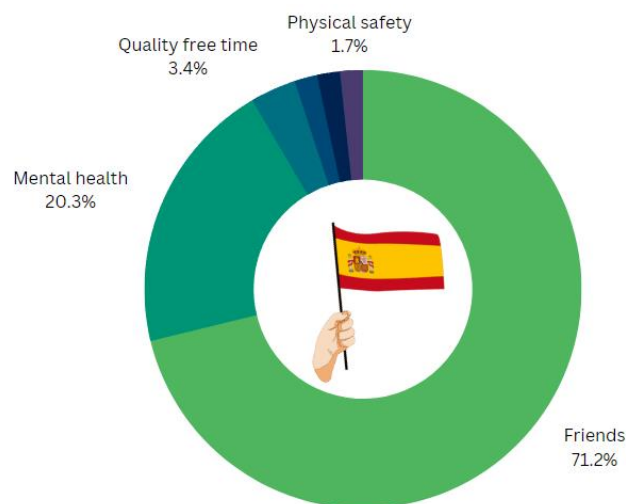

SPĀNIJA

Labsajūtas elementi	Response
Draugi	71.20%
Garīgā veselība	20.34%
Kvalitatīvs brīvais laiks	3.39%
Attiecības	1.69%
Finanšu stabilitāte	1.69%
Fiziskā drošība	1.69%

Rezultāti liecina, ka “draudzība” un “garīgā veselība” ir dominējošie jauniešu labklājības faktori. Ar 3,39% atbildi ir laika pārticība, 1,69% izvēlējās fizisko drošību, 1,69% izvēlējās attiecības un visbeidzot, pieņemšanas un piederības sajūtu izvēlējās 1,69% aptaujāto.

Table 4.4

Šī jautājuma kopsavilkuma tabula:

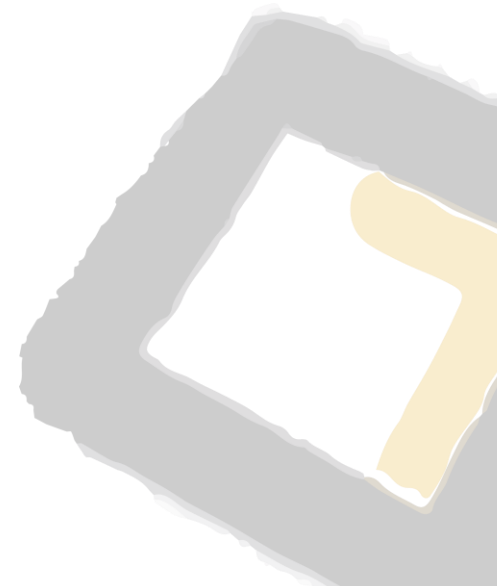
Labsajūtas elementi	BULGARIA	LATVIA	ROMANIA	SPAIN
Draugi	22.4	26.3	66.67	71.20
Garīgā veselība	22.4	21.7	14.58	20.34
Kvalitatīvs brīvais laiks	17.5	21.1	8.33	3.39
Attiecības	13.3		1.04	1.69
Finanšu stabilitāte	4.9	15.4	4.17	1.69
Fiziskā drošība	11.4	11.5	2.08	-
Pieņemšanas sajūta	8.2	4	3.13	1.69

Tabula 4.5

5 JAUTĀJUMS: Kad definīcija kopā ar atribūtiskajiem faktoriem, kas ietver katra dalībnieka labklājību, tika definēta un norādīta, labklājības biežums un prakse nedēļā tika mērīta, izmantojot līdzīgu metodi, izvēloties no iepriekš atlasīta iespēju saraksta. Dalībniekiem tika lūgts izvēlēties diapazonu, kas vislabāk atbilst viņu realitātei - no 1-2 stundām nedēļā līdz 9+.

BULGĀRIJA

Stundas nedēļā	Atbides
1-2	26.2
3-4	26.2
5-6	23.3
7-8	7.8
9+	16.5

Divas visvairāk izvēlētās atbildes, kuras abas izvēlējās 26,2% respondentu, savai labsajūtai veltīja 1-2 stundas un 3-4 stundas nedēļā. Kamēr 23,3% jauniešu savai labklājībai spēj veltīt 5-6 stundas nedēļā, 7,8% jauniešu atbildēja, ka spēj pavadīt 7-8 stundas, un 16,5% varēja ziņot, ka pavadā vairāk nekā 9 stundas nedēļā ieguldot savā labklājībā.

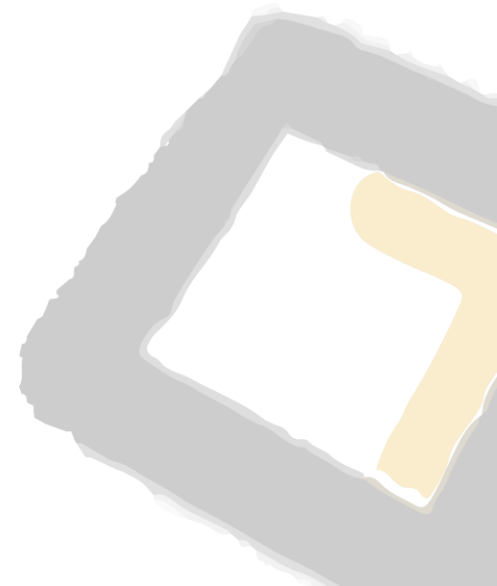
Tabula 5.1

LATVIJA

Stundas nedēļā	Atbildes
1-2	20.2
3-4	28.2
5-6	27.4
7-8	10.9
9+	13.3

Rezultāti liecina, ka lielākā daļa dalībnieku varēja veltīt 3-4 stundas nedēļā savai labsajūtai, kam sekoja 27,2% 5-6 stundas nedēļā, 20,2% 1-2 stundas nedēļā, 13,3% 9+ stundas nedēļā. un 10,9% dalībnieku varēja atrast laiku 7-8 stundām nedēļā aktivitātēm, kas attiecināmas uz viņu labklājību.

Tabula 5.2

RUMĀNIJA

Dienas nedēļā	Atbildes
1-2	21.92
3-4	23.96
5-6	20.79
7-8	12.50
9+	20.83

Rezultāti liecina, ka 1-2 stundas un 3-4 stundas nedēļā viņu labsajūtai tika izvēlēti vienādi 21,95%, savukārt 17,7% pavadīja 5-6 stundas, 13,1% pavadīja 7-8 stundas, un pārējais dalībnieku vairākums bija spējīgi pavadīt 9+ stundas nedēļā aktivitātēm, kas uzlaboja viņu pašsajūtu.

Tabula 5.3

SPĀNIJA

Stundas nedēļā	Atbildes
1-2	33.90
3-4	32.20
5-6	10.17
7-8	10.17
9+	13.56

Rezultāti liecina, ka lielākā daļa 33,90% tērē apmēram 1-2 stundas nedēļā savai labklājībai, savukārt 32,20,% tērē 3-4 stundas nedēļā, bet 13,56% tērē apmēram vairāk nekā 9 stundas nedēļā, 10,17% tērē 5-6 stundas nedēļā, un visbeidzot, 10,17% varēja pavadīt 7-8 stundas nedēļā, lai darītu lietas, kas uzlaboja viņu pašsajūtu.

Tabula 5.4

Rezumējot, interesants novērojums ir tas, ka visās aplūkotajās valstīs vismaz puse jauniešu tērē ne vairāk kā 4 stundas nedēļā, strādājot pie savas labklājības, kas liecina par mazāk nekā 1 stundu dienā. 1 vai vairāk stundu dienā veltīt savas labklājības labad izdodas tikai no 24 līdz 39% jauniešu. Papildu kopsavilkumu var apskatīt tabulā:

Stundas nedēļā	BULGĀRIJĀ	LATVIJĀ	RUMĀNIJA	SPĀNIJA
1-2	26.2	20.2	21.92	33.90
3-4	26.2	28.2	23.96	32.20
5-6	23.3	27.2	19.79	10.17
7-8	7.8	10.9	12.50	10.17
9+	16.5	13.3	20.83	13.56

Tabula 5.5

6 JAUTĀJUMS: Atšķirībā no labklājības attiecinājuma, dalībniekiem tika lūgts dalīties, kuri faktori apdraud viņu labklājību vai kuri, viņuprāt, vismazāk veicina viņu labklājību. Dalībniekiem atkal tika dotas izvēles iespējas starp jau izvēlētajiem variantiem, ko partnerības labklājības elementi pieņēma. Respondenti varēja izvēlēties vairāk nekā vienu elementu.

BULGĀRIJA

Labklājības risks	Atbildes
Tiešsaistes klātbūtne	27%
Garīgā veselība	5%
Draudzības	9.5%
Finanšu stabilitāte	14.5%
Attiecības	14.5%
Fiziskā drošība	10%
Pieņemšanas sajūta	15%
Kvalitatīvais brīvais laiks	4.5%

Galvenais atklājums ar 27% bija viņu klātbūtne tiešsaistē, sekoja piederības sajūta ar 15%, viņu attiecības un finansiālā stabilitāte tika izvēlēta vienādi — 14,5%, viņu fiziskā drošība — 10%, draudzība ar 9,5% un, visbeidzot, viņu garīgā veselība 5% un laika pārticība 4,5%.

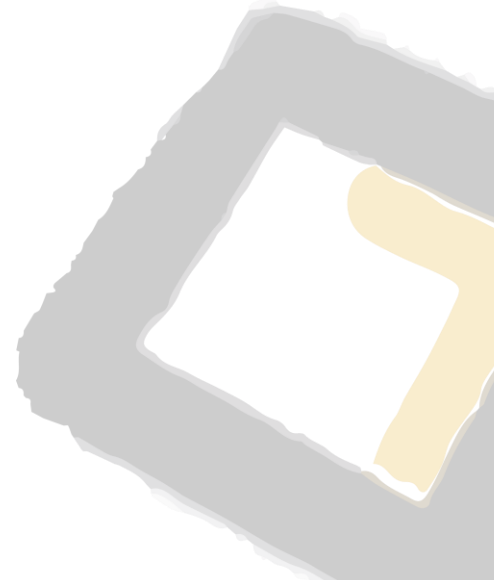
Tabula 6.1

LATVIJA

Labklājības risks	Atbildes
Tiešsaistes klātbūtne	19.2
Garīgā veselība	17.2
Draudzības	8.6
Finanšu stabilitāte	10.9
Attiecības	13.3
Fiziskā drošība	7
Pieņemšanas sajūta	12
Kvalitatīvais brīvais laiks	11.8

Aptaujas rezultāti parāda, ka dominējošais faktors ir tiešsaistes klātbūtne, kam seko garīgā veselība 17,1, attiecības 13,3%, pieņemšanas un piederības sajūta - 12,0%, kvalitatīvs brīvais laiks, ko dēvē arī par laika pārticību - 11,8%, finansiālā stabilitāte - 10,9 %, draudzību 8,6 % un visbeidzot fizisko drošību 7,0 %. Rezultāti ir parādīti tabulā.

Tabula 6.2

RUMĀNIJA

Labklājības risks	Atbildes
Tiešsaistes klātbūtne	15.63
Garīgā veselība	19.79
Draudzības	25.0
Finanšu stabilitāte	8.33
Attiecības	7.29
Fiziskā drošība	9.38
Pieņemšanas sajūta	8.33
Kvalitatīvais brīvais laiks	6.25

Primārais identificētais riska faktors ir “draudzība”, kam seko– garīgā veselība – 19,79%, tiešsaistes klātbūtne– 15,63%, fiziskā drošība – 9,38%, savukārt gan finansiālā stabilitāte, gan pieņemšanas sajūta bija vienlīdz 8,33%, attiecības – 7,29. %, un vismazāk izvēlētais bija kvalitatīvs brīvais laiks 6,25%.

Tabula 6.3

SPĀNIJA

Labklājības risks	Response
Tiešsaistes klātbūtne	18.44%
Garīgā veselība	32.20%
Finanšu stabilitāte	10.66%
Fiziskā drošība	15.95%
Pieņemšanas sajūta	10.17%
Attiecības	-
Draudzības	5.8%
Kvalitatīvais brīvais laiks	6.78%

Primārais izvēlētais riska faktors bija garīgā veselība 32,20% un klātbūtne tiešsaistē 18,44%, kam sekoja fiziskā drošība 15,95%, finansiālā stabilitāte 10,66%, pieņemšanas un piederības sajūta 10,17%, viņu draudzība ar 5,8% un viņu kvalitāte. brīvais laiks 6,78%.

Tabula 6.4

Šo atbilžu kopsavilkums norāda ne tikai uz to, kuri ir lielākie jauniešu riska faktori (klātbūtne tiešsaistē, finansiālā stabilitāte), bet arī kurās dzīves jomās viņi pārsvarā jūtas droši (brīvais laiks). Zemāk esošajā tabulā ir apkopoti visi rezultāti:

Labklājības risks	BULGĀRIJA	LATVIJA	RUMĀNIJA	SPĀNIJA
Tiešsaistes klātbūtne	27	19.2	15.63	18.44
Garīgā veselība	5	17.1	19.79	32.20
Draudzības	9.5	8.6	25.0	5.8
Finanšu stabilitāte	14.5	10.9	8.33	10.66
Attiecības	14.5	13.3	7.29	-
Fiziskā drošība	10	7	9.38	15.95
Pieņemšanas sajūta	15	12	8.33	10.17
Kvalitatīvais brīvais laiks	4.5	11.8	6.25	6.78

Tabula 6.5

3 NODAĻA: SECINĀJUMI

Vēl papildus jautājumiem dalībniekam tika lūgts novērtēt un izvērtēt virkni apgalvojumu, cik lielā mērā apgalvojums viņiem bija vispiemērotākais. Šie paziņojumi tika ievietoti otrās, ar labklājību saistītās sadaļas beigās. Tālāk ir sniegta virkne tabulu, kurās attēloti secinājumi par katru apgalvojumu, kas apvienoti no visām valstīm, lai atvieglotu salīdzināšanu un izpratni. Jāatzīmē, ka katrs partneris mērķa grupai realizēja vienu un to pašu jautājumu sēriju. Turklāt pamanīsiet, ka katrai valstij ir divas kolonnas ar rezultātiem – pirmajā ir konkrēti tiešie rezultāti, bet otrajā ir apkopotas atbildes trīs kategorijās:

Negatīvs — apvieno atbildes “Pilnīgi nepiekrītu”, “Nepiekrītu” un “Vairāk vai mazāk nepiekrītu”, atzīmētas ar sarkanu (bāla: mazāk nekā 50%, ja apvieno; regulāri: no 50% līdz 80%, ja apvieno; tumšs: virs 80%, ja kombinēti);

Neitrāls - tikai "neitrāla" atbilde;

Pozitīvs - apvieno atbildes “Pilnīgi piekrītu”, “Piekrītu” un “Vairāk vai mazāk piekrītu”, atzīmētas ar zaļu krāsu (bāla: zem 50% kombinācijā; regulāri: no 50% līdz 80%, ja apvieno; tumši: virs 80%, ja kombinēti).

Kategorija, kurai ir spēcīgāks atbalsts, kā apgalvojumam, ir atzīmēta atbilstošā krāsā, lai atbalstītu rezultātu vizualizāciju.

1. APGALVOJUMS: ES JŪTU PIEDERĪBAS SAJŪTU (ĢIMENEI, DRAUGIEM, SKOLAI UTT.)

Mērogs	BULGĀRIJA	LATVIJA	RUMĀNIJA	SPĀNIJA
Kategoriski nepiekrītu	5.80	3.65	3.13	22.3
nepiekrītu	5.80	6.31	3.13	5.6
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	14.6	6.31	2.08	5.5
Neitrāls	10.6	14.96	16.66	20.5
Vairāk vai mazāk piekrītu	21.4	20.60	16.67	11.5
Piekrītu	27	32.89	38.54	15.6
Pilnībā piekrītu	15	15.28	19.79	19

APGALVOJUMS 2: ES LABPRĀT PAVADU LAIKU MĀCOTIES (SKOLĀ, PĒC SKOLAS, TIEŠSAISTĒ)

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	11.01		5.98		8.33		13.5	
nepiekrītu	8.26	43.1	12.62	39.20	7.29	19.79	20.3	43.97
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	23.85		18.6		4.17		10.17	
Neitrāls	9.17	9.17	18.23	18.23	12.50	12.50	13.6	13.6
Vairāk vai mazāk piekrītu	29.36		16.67		22.92		18.7	
Piekrītu	8.26	47.7	20.27	44.57	30.21	67.71	16.9	42.43
Pilnībā piekrītu	10.09		7.63		14.58		6.83	

3. APGALVOJUMS: MANA APKĀRTĒJĀ VIDE MAN LIKE JUSTIES LABI

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	2.75		3.65		4.17		13.2	
nepiekrītu	2.75	17,4	3.99	11.96	6.25	20.84	1.7	22.1
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	11.93		4.32		10.42		15.2	
Neitrāls	11.09	11.1	13.95	13.95	11.42	11.42	17.2	17.2
Vairāk vai mazāk piekrītu	26.61		20.27		18.88		8.8	
Piekrītu	24.77	74,2	34.88	74.09	41.63	71.91	33.4	65.9
Pilnībā piekrītu	22.85		18.94		11.4		23.7	

3. APGALVOJUMS: MAN IR PIEEJA MEDICĪNISKAJAI PALĪDZĪBAI

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	4.59		2.99		2.08		13.5	
nepiekrītu	4.59	23.9	1.99	6.97	4.17	18.75	1.7	23.9
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	14.68		1.99		12.50		8.7	
Neitrāls	12.84	12.8	5.65	5.65	17.71	17.71	10.1	10.1
Vairāk vai mazāk	20.18	63.3	14.29	87.38	22.92	63.54	13.5	66

piekrītu						
Piekrītu	28.44	46.51	27.08	18.6		
Pilnībā piekrītu	14.68	26.58	13.54	33.9		

4. APGALVOJUMS: MAN IR PIEEJAMA PSIHOLOĢISKĀ PALĪDZĪBA

Mērogs	BULGĀRIJA	LATVIJA	RUMĀNIJA	SPĀNIJA
Kategoriski nepiekrītu	9.17	7.97	8.33	13.43
nepiekrītu	15.6	8.64	10.42	13.43
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	19.3	9.30	16.67	11.83
Neitrāls	23.9	18.94	15.62	22.2
Vairāk vai mazāk piekrītu	9.17	20.93	19.79	10.40
Piekrītu	20.9	24.25	21.88	13.51
Pilnībā piekrītu	2.75	9.97	7.29	15.20

5. APGALVOJUMS: MAN IR IESPĒJA PIEDALĪTIES DAŽĀDU HOBIJU AKTIVITĀTĒS.

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	2.75		3.65		7.29		11.86	
nepiekrītu	8.26	22.02	3.65	13.6	3.13	16.7	6.78	27.14
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	11.01		6.3		6.25		8.50	
Neitrāls	7.33	7.33	13.29	13.29	8.33	8.33	15.27	15.27
Vairāk vai mazāk piekrītu	15.60		19.60		10.42		11.86	
Piekrītu	28.44	70.65	32.89	73.09	40.63	75	23.73	57.59
Pilnībā piekrītu	26.61		20.60		23.95		22.0	

6. APGALVOJUMS: MAN IR IESPĒJA PIEDALĪTIES DAŽĀDĀS IZGLĪTĪBAS AKTIVITĀTĒS.

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	1.83		2.99		1.04		8.47	
nepiekrītu	4.59	18.35	3.99	14.95	3.13	13.55	8.47	23.72
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	11.93		7.97		9.38		6.78	
Neitrāls	9.18	9.18	20.27	20.27	7.29	7.29	13.25	13.25

Vairāk vai mazāk piekrītu	17.43		20.93		16.67		13.84	
Piekrītu	27.52	72.47	28.57	64.78	35.42	79.16	22.75	63.03
Pilnībā piekrītu	27.52		15.28		27.07		26.44	

7. APGALVOJUMS: MAN PIETIEK LAIKA SEV

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	11.01		6.31		11.46		13.56	
nepiekrītu	11.01	40.4	13.95	36.21	10.42	29.27	15.25	37.28
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	18.38		15.95		11.46		8.47	
Neitrāls	9.14	9.14	14.29	14.29	10.41	10.41	20.34	20.34
Vairāk vai mazāk piekrītu	25.69		21.26		18.75		16.95	
Piekrītu	17.43	50.5	20.93	49.5	18.75	56.25	13.57	42.38
Pilnībā piekrītu	7.34		7.31		18.75		11.86	

8. APGALVOJUMS: ES JŪTOS DROŠI DALĪTIES AR CILVĒKIEM, KAS MAN IR APKĀRT.

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	11.01		6.31		15.63		8.47	
nepiekrītu	9.17	33.9	9.97	26.25	11.46	38.55	13.56	30.05
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	13.76		9.97		11.46		8.47	
Neitrāls	8.25		8.25		16.61		16.61	
Vairāk vai mazāk piekrītu	22.94	57.8	16.61	57.14	20.83	48.95	13.56	55.94
Piekrītu	19.27		28.90		20.83		22.04	
Pilnībā piekrītu	15.60		11.63		7.29		20.34	

10 APGALVOJUMS: ES JŪTOS APKĀRTĒJO CILVĒKU PIENĒMTS

Mērogs	BULGĀRIJA		LATVIJA		RUMĀNIJA		SPĀNIJA	
Kategoriski nepiekrītu	3.67		4.65		13.54		8.47	
nepiekrītu	5.50	26.6	5.65	22.26	4.17	26.04	6.78	27.11
Vairāk vai mazāk nepiekrītu	17.43		11.96		8.33		11.86	
Neitrāls	7.34		7.34		14.95		14.95	

Vairāk vai mazāk piekrītu	19.27		22.26		19.79	6.78	
Piekrītu	22.94	66.06	28.57	62.79	27.08	63.54	22.03
Pilnībā piekrītu	23.85		11.96		16.67		27.12
							55.93

Šajos apgalvojumos tika vērtēta dalībnieku labklājība ar mērķi saskatīt iespējamus modeļus, no kuriem var izdarīt dažus secinājumus. Piederības sajūta, kā arī vispārēja drošības sajūta un pozitīva attieksme pret dalībniekiem apkārtējiem cilvēkiem ir vērojama visās valstīs, lai gan atšķirīgā mērā. Viņu apkārtnē kopumā tika uztverta pozitīvi. Intereses un izglītojošas aktivitātes, šķiet, ir plaši pieejamas un kā tādas atpazīstamas visur. Par to, cik ļoti dalībniekiem patīk pieejamās izglītojošās aktivitātes, rezultāti bija atšķirīgi, kas var likt apšaubīt šo aktivitāšu kvalitāti. Tas var būt saistīts arī ar dokumentālā pētījuma rezultātiem par jauniešiem, kuriem ir nepārtrauktas problēmas ar izglītību, un pieeju, ko viņi saņem no pedagogiem. Lai gan piekļuve medicīniskajiem pakalpojumiem šķiet pieejama dalībniekiem, piekļuve garīgās veselības pakalpojumiem netiek uztverta tik labvēlīgi. Šajā rādītājā ir liels kontrasts, īpaši starp Latviju un pārējām valstīm. Šie rezultāti liecina par garīgās veselības pakalpojumu trūkumu (īpaši Bulgārijā un Spānijā), vai arī par nepietiekamu informētību par to esamību.

4. SADAĻA: VARDARBĪBA

7. JAUTĀJUMS: Pēc pētījuma otrā mainīgā lieluma secinājumiem pēdējā anketas sadaļa bija veltīta vardarbības tēmai. Līdzīgi attiecībā uz anketas pieeju dalībniekiem tika lūgts ģenerēt un sākotnēji sniegt savu "vardarbības" definīciju un identificēt dažādus vardarbības veidus. Jautājums tika atstāts pilnīgi atvērts, lai katrs ievadītu savas atbildes.

BULGĀRIJA

Pārsvārā vardarbības definīcija apraksta fizisku vardarbību, savukārt tikai daži atzīmēja psiholoģisko vardarbību un izteica "cilvēku sāpinašanu", "darīšanu pāri kādam", "likšana citiem justies apdraudētiem un nedrošiem" un "spēka pielietošanu pret kādu". Tikai dažkārt, kā vardarbības veidi tika pieminēti uzmākšanās un nolaidības sajūta – izolācija no citiem.

LATVIJA

Lielākā daļa dalībnieku vardarbību define, kā fizisku darbību, kuras mērķis ir fiziski kaitēt citiem. Tomēr viņu atbildes tālāk atspoguļoja strīdus, kuru mērķauditorija bija noteiktas grupas, vardarbību, kas notika skolā un tās laikā vienaudžu vidū, kiberhuligānismu vienaudžu vidū un situācijas, kurās viņi bija saskārušies ar citiem, kas nodarbojas ar vardarbību ģimenē. Dažas atbildes ietver arī verbālu vardarbību, seksuālu vardarbību, kā arī citus psiholoģiskas vardarbības veidus, piemēram, nolaidību vai manipulācijas.

RUMĀNIJA

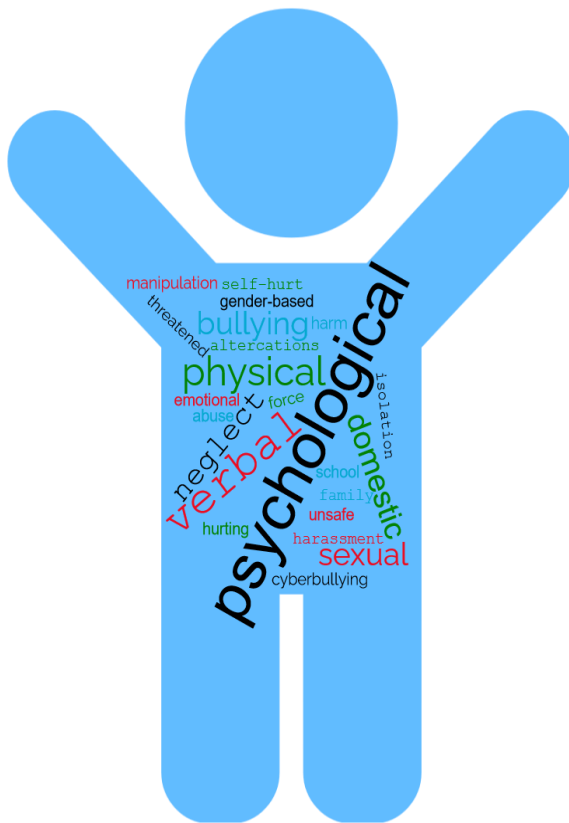
Secinājumi parādīja, ka dalībnieki neizslēdza verbālo vai psiholoģisko vardarbību un faktiski tā tika pieminēta aptuveni vienādi ar fizisko vardarbību. Dalībnieki izteica jebkāda veida un apakštipa iebiedēšanu, fiziskas un verbālas nesaskaņas starp vienaudžiem un vecākiem, kā arī emocionālu un psiholoģisku vardarbību, kas tika iekļauta viņu vardarbības definīcijā.

SPĀNIJA

Atbildes galvenokārt ir vērstas uz fizisko un garīgo vardarbību. Ir minēti arī saistīti veidi, piemēram, verbālā un seksuālā vardarbība, vardarbība dzimuma dēļ, vardarbība ģimenē. Jāatzīmē, ka tikai daži dalībnieki savā definīcijā iekļāva iebiedēšanas veidu skolā, bet tajā pašā laikā tikai daži minēja pašsāpīnāšanu, kā vardarbības sastāvdaļu. Lai iegūtu dziļāku izpratni, dalībnieki sniedza paziņojumus par to, kā viņi uztver vardarbību, tostarp dalībnieku vēlmi nedalīties vairāk, nekā viņi jūtas ērti.

Zemāk esošais vārdu mākonis tika ģenerēts no dalībnieku atbildēm, lai apkopotu respondentu radīto vardarbības definīciju.

8., 9. UN 10. JAUTĀJUMI: Nākamie trīs jautājumi dalībniekiem tika uzdoti par viņu personīgo pieredzi ar vardarbību – vai viņi kādreiz ir bijuši vardarbības upuri, un, ja jā, – ar ko viņi bija gatavi dalīties un cik bieži vardarbība ir notikusi. Uz pirmo jautājumu bija tikai divas atbildes – jā vai nē. Otrais jautājums bija atvērts un bija brīva izvēle to atstāt tukšu, kā to darīja daudzi respondenti. Trešajam jautājumam, ko respondenti arī varēja atstāt tukšu, bija iepriekš atlasītas frekvenču diapazonu iespējas, kā arī iespēja respondentiem pievienot savu atbildi.

BULGĀRIJA

53,4% dalībnieku ziņoja, ka savā dzīvē ir bijuši vardarbības upuri. Daži vardarbības veidu aprakstīja kā izolāciju, kur skolotāji un vienaudži iebiedēja, izsmēja viņu izskata un fizisko īpašību dēļ, diskriminācijas aktus, piemēram, homofobiju un vairākus seksuālas vardarbības gadījumus.

No trešā jautājuma respondentiem 54,4% norādīja, ka pēdējā gada laikā nav piedzīvojuši vardarbību. Tas nevar būt par iemeslu nolaidībai, ka 11,7% jauniešu pēdējā gada laikā ir piedzīvojuši vardarbību 1-2 reizes nedēļā, savukārt 2,9% šobrīd vardarbību piedzīvo katru dienu.

LATVIJA

Lielākā daļa ar 52,82% ir personīgi piedzīvojuši vardarbību; pārējie 47,18% nebija ziņojuši par incidentiem. Atbildot uz jautājumu, cik bieži viņi ir saskārušies ar vardarbību pēdējā gada laikā, 55,48% ziņoja "nemaz", 16,61% ziņo 1-2 reizes nedēļā un 7,64% ziņo 3-4 reizes nedēļā, 1,33% ziņo 5-6 reizes nedēļā. un 1,33% ziņo, ka katru dienu saskaras ar vardarbību. Pārējās atbildes bija atšķirīgas un ziņoja par retiem vardarbības gadījumiem. Dalībnieki dalījās pieredzē par vardarbību, seksuālu vardarbību, vecāku vardarbību, fizisku un emocionālu vardarbību.

RUMĀNIJA

61,7% nav piedzīvojuši nekādu vardarbību, bet 38,21% ir piedzīvojuši. No dalībniekiem, kuri bija apstiprinājuši, 1,64% ziņoja, ka piedzīvo 1-2 reizes mēnesī, savukārt 16,9% ziņoja, ka piedzīvo 1-2 reizes nedēļā, 7,4% piedzīvoja 3-4 reizes nedēļā, 2,46% piedzīvoja 5-6 reizes nedēļā. No apstiprinātajiem gadījumiem dalībnieki dalījās papildu komentāros par vardarbības veidu un vidi, pieminot iebiedēšanu, seksuālu vardarbību un uzbrukumu, verbālo vardarbību un agresiju skolā.

SPĀNIJA

43,6% dalībnieku ziņo, ka ir piedzīvojuši kādu vardarbību, bet pārējie 56,4% ziņojuši, ka ir piedzīvojuši nevienu vardarbības gadījumu. Runājot par incidentu biežumu pagājušajā gadā, 16,8% dalībnieku balsoja 1-2 reizes nedēļā, un lielākā daļa 63,4% nebija ziņojuši par šādiem gadījumiem pēdējā gada laikā, pārējie procenti izraisīja dažādas atbildes, tāpēc, saņemot zemu ierobežotus procentus. Tomēr jāatzīmē, ka 7 ziņoja par vardarbību skolas telpās, 6 respondenti ziņoja par seksistisku uzmākšanos ielās, 2 ir piedzīvojuši vardarbību attiecībās, 2 respondenti ziņoja par izvarošanas un bezsamaņas darbībām, 2 ir piedzīvojuši vardarbību no ģimenes un tēva, 1 ziņots par vardarbību ģimenē un 1 par rasu vardarbību. gadījums.

5 OUT OF 10
have faced violence
in Bulgaria

6 OUT OF 10
have faced violence
In Latvia

4 OUT OF 10
have faced violence
In Romania

4 OUT OF 10
have faced violence
In Spain

11., 12., 13. JAUTĀJUMI: nākamie trīs jautājumi atkārtoti iepriekšējos trīs formatējumus, vienlaikus izvirzot uzmanību tēmai būt par vardarbības liecinieku. Kā tika apspriests literatūras apskatā, labklājību ietekmē ne tikai tieša vardarbība – dzīvošana apkārt un ar vardarbību negatīvi ietekmē arī jauniešu labklājību. Pēc struktūras un atbildes izvēles iespējām 11., 12. un 13. jautājums ir identiski 8., 9., 10. jautājumam.

BULGĀRIJA

74,8% respondentu ziņo, ka ir bijuši liecinieki apkārtējiem vardarbīgai darbībai, tostarp iebiedēšanai skolā un ārpus tās, uzmāksnās fizisko īpašību dēļ, fiziskai un vardarbībai ģimenē intīmo attiecību ietvaros. Tomēr, salīdzinot ar iepriekšējo jautājumu, lai arī atbilžu skaits paliek nemainīgs, respondentu procentuālais daudzums palielinās, ja jautājums tiek pārfrāzēts citā jautājumā: “Cik bieži esat redzējis apkārtējos cilvēkus kļūstam par vardarbības upuriem”, 77,7 % bija liecinieki vardarbīgām darbībām pret apkārtējiem cilvēkiem. 24,3% respondentu ziņo, ka redz vardarbību 1-2 reizes nedēļā, 11,7% ir bijuši liecinieki 3-4 reizes nedēļā, 1,9% ziņoja, ka 5-6 reizes nedēļā, 3,9% jauniešu ir liecinieki vardarbībai katru dienu. Bija tikai daži gadījumi ar dažādām atbildēm, kuros vardarbība tika novērota retāk nekā katru nedēļu.

LATVIJA

Rezultāti liecina, ka 57,14% dalībnieku ir bijuši liecinieki tam, kā citi kļūst par kāda veida vardarbības upuriem, bet pārējie 42,86% ziņoja, ka nav bijuši liecinieki nekāda veida vardarbībai. Par novēroto incidentu biežumu dalībniekiem bija daudz un dažādas atbildes, daudz atšķirīgākas nekā citās anketās, jo bija iespēja pievienot savas atbildes. Lielākā daļa, 30,4% ziņo, ka ir liecinieki vardarbībai 1-2 reizes nedēļā. Dalībnieki arī dalījās detaļās par vidi, kurā viņi bija liecinieki, un formu, no kurām lielākā daļa parādīja, ka viņu vienaudži skolā tiek iebiedēti gan fiziski, gan mutiski. Dalībnieki sniedza aprakstu, kas bieži notika skolā un bija izraisījis paš-var darbību, skarbu iebiedēšanu un kautiņus skolā.

RUMĀNIJA

Rezultāti liecina, ka 65,85% dalībnieku bija liecinieki citiem apkārtējiem, kuri kļuva par vardarbības veida upuriem, vienlaikus nodrošinot, ka 43,44% bija liecinieki vardarbīgiem incidentiem aptuveni 1–2 reizes nedēļā, jo citu cilvēku reakcija uz to, cik bieži viņi uztver vardarbību, ir izklaidēta un dažāda. Turklāt dalībniekiem tika dota iespēja sniegt īsu aprakstu par incidentiem, ar kuriem viņi bija saskārušies. Dalībnieki apraksta iebiedēšanu un kiberhuligānismu, seksuālu vardarbību, vienaudžu agresiju, dažādas fiziskas un verbālas vardarbības.

SPĀNIJA

Rezultāti liecina, ka lielākā daļa dalībnieku ir redzējuši citus apkārtējos piedzīvojam vardarbību, bet atlikušie 34,7% ir atbildējuši, norādot, ka nav bijuši vardarbības liecinieki. Runājot par vardarbības aculiecinieku biežumu, 23,8% atzīst, ka vardarbības liecinieki ir reizi mēnesī, 43,6% nekad nav bijuši liecinieki, pārējās atbildes bija saņēmušas zemu procentus. No visiem dalībniekiem, kas bija liecinieki vardarbībai, aptuveni 30 personas ziņoja par kautiņiem, iebiedēšanu, vardarbību attiecībās, vardarbību dzimuma dēļ, vardarbību vienaudžu vidū, vardarbību ģimenē un verbal vardarbību starp brāļiem un māsām, seksuālu vardarbību un cieņas trūkumu. Turklāt dalībnieki dalījās komentāros, kas sniedz plašāku ieskatu par vardarbības veidu, kas novērots un izmantots pret citiem – vardarbība, kas saistīta ar homofobiju un rasismu, vecāku vardarbība, iebiedēšana.

7 OUT OF 10
have witnessed violence
in Bulgaria

6 OUT OF 10
have witnessed violence
in Latvia

6 OUT OF 10
have witnessed violence
in Romania

6 OUT OF 10
have witnessed violence
in Spain

14. JAUTĀJUMS: Anketa turpinājās ar jautājumu par ziņošanu par vardarbību, jautājot, vai respondenti kādreiz ir ziņojuši par vardarbību, kā arī iespējamo ziņošanas mehānismu sarakstu (skolas konsultants, neatliekamās palīdzības tālrunis, sociālais darbinieks utt.). Šim jautājumam bija trīs iespējamās atbildes – jā, nē un varbūt; un arī dalībniekiem bija iespēja pievienot citu atbildi precizējumam.

BULGĀRIJA

52,4% dalībnieku ziņo, ka neizmanto šādu mehānismu, savukārt 18,4% ziņoja kā "varbūt" un 22,3% ziņoja, ka izmanto mehānismus, lai ziņotu par vardarbību.

Atlikušie dalībnieki atbild ar stāstiem par neveiksmīgu iejaukšanos, lai palīdzētu un apturētu vardarbīgo darbību, vai sazināšanos ar skolotāju, lai saņemtu palīdzību, savukārt konkrēta atbilde ziņoja: "Es neesmu tenkas" uz iepriekš minēto jautājumu.

LATVIJA

Lielākā daļa - 61,46% bija atbildējuši ar "Nē" par ziņošanu kādam par vardarbības aktu, kam sekoja 21,26% ar "Jā" un 17,28% ar "Varbūt", jo viņi vai nu neatcerējās, vai ir kādu informējuši, vai arī tā bija, nav skaidrs, vai viņi ir ziņojuši par incidentu attiecīgajam kontaktpunktam.

RUMĀNIJA

No visiem 123 dalībniekiem 51,22% bija atbildējuši ar "nē" jebkāda veida mehānisma izmantošanai, 30,08% atbildēja ar "jā" uz šāda mehānisma izmantošanu, savukārt 18,70% atbildēja ar "varbūt", jo nebija pārliecināti, vai ir izmantojuši mehānismu ziņojot par vardarbību.

SPĀNIJA

58,4% ziņoja, ka nav izmantojuši nevienu avotu vai mehānismu, 26,7% ir apstiprinājuši, izmantojot šādus mehānismus, 9,9% ziņoja ar "varbūt", savukārt pārējās pašu ievadītās atbildes apraksta, ka dalībnieki ziņoja līdzīgi, informējot skolotāju vai nebūdami informēti par to, pie kā viņiem bija jāvērsas ar saviem jautājumiem.

2 OUT OF 10
have **reported** violence
in Bulgaria

2 OUT OF 10
have **reported** violence
in Latvia

3 OUT OF 10
have **reported** violence
in Romania

3 OUT OF 10
have **reported** violence
in Spain

Visās valstīs lielākā daļa nebija izmantojuši nekādu ziņošanas mehānismu, liecinot par vardarbību, lai gan no iepriekšējām atbildēm mēs redzējām, cik izplatīta vardarbība ir viņu apkārtnē. Jautājuma brīvā puse (iespēja pievienot savu atbildi) sniedz zināmu kontekstu, kāpēc tas notiek – sākot ar komiskāk izklausīto "Es neesmu tenkas", kas liek uzdot daudz jautājumu par klusēšanas kultūru vardarbībā, daudziem gadījumiem, kad nezina, pie kā vērsties, un daudzi gadījumi, kad ziņo, bet tiek atturēts to darīt vēlreiz, jo ir saņemtas negatīvas atbildes no indivīdiem (galvenokārt skolotājiem), kuri neatbalsta ziņojumus par vardarbību.

15. JAUTĀJUMS: Pēdējais jautājums tika uzdots: "Kādus vardarbības veidus, jūsuprāt, ir visgrūtāk risināt?" lai pārdomātu un rosinātu dalībniekus aizdomāties par apkārtējo vardarbības veidu uztverto ietekmi. Atbildēs tika uzskaitīti 7 vardarbības veidi un tika dota iespēja respondentiem izvēlēties vairāk nekā vienu variantu un pievienot papildu atbildes un sniegt precizējumus.

BULGĀRIJA

Lielākā daļa dalībnieku - 79,6% izvēlējās psiholoģisko vardarbību, 76,7% seksuālo vardarbību, 70,9% vardarbību ģimenē, 60,2% emocionālo vardarbību, 51,5% fizisko vardarbību, 44,7% iebiedēšanu, 33% kiberhuligānismu, kā arī 7% dalībnieku pievienoja dažādas atbildes, tostarp, dažādu veidu "visa veida vardarbība". Iespējai pievienot precizējumus dalībnieki piebilst "Seksuālā vardarbība atstāj rētu uz visu mūžu."; "Iebiedēšana nav kaut kas tāds, ko jūs viegli pārvarat neatkarīgi no tā, kur tā atrodas un kas to dara." "Katrs cilvēks ir atšķirīgs, tāpēc tas ir atkarīgs no cilvēka, nevis no vardarbības veida.", "Jebkura veida vardarbība atstāj sekas uz upuri."

LATVIJA

No 301 atbildes 19,23% izvēlējās iebiedēšanu un kiberhuligānismu, 19,15% izvēlējās vardarbību ģimenē, 18,12% seksuālu vardarbību, 16,58% emocionālu vardarbību, 15,98% psiholoģisku vardarbību, 10,51% fizisku vardarbību, savukārt 0,17% uzskata, ka visi iepriekš minētie ir vissarežģītākie vardarbības akti, kas jānovērš un jārisina. Tālāk ir sniegti dalībnieku izteikumi, ar kuriem dalījās, lai atspoguļotu viņu uzskatus: "Ar visiem vardarbības veidiem ir grūti tikt galā, tas viss ir atkarīgs no tā, cik cilvēks ir garīgi spēcīgs, lai sāktu risināt problēmu. Būtu negodīgi jebkura veida vardarbību padarīt svarīgāku.", "Pēdējā laikā par iebiedēšanu tiek runāts tik daudz, taču nekas nemainās un cilvēki, īpaši bērni skolās, saskaras ar lielu mobingu, kas pēc tam ļoti ietekmē viņu dzīvi." "Piemēram, seksuālai vardarbībai cilvēkam ir grūti attaisnoties un vainot jūs. Un psiholoģiskai, jo to ne vienmēr ir viegli pamanīt, it īpaši, ja tās ir mājas, jo uz kuriem tad tu bēdz no savas ģimenes? Uz bērnu namu?"

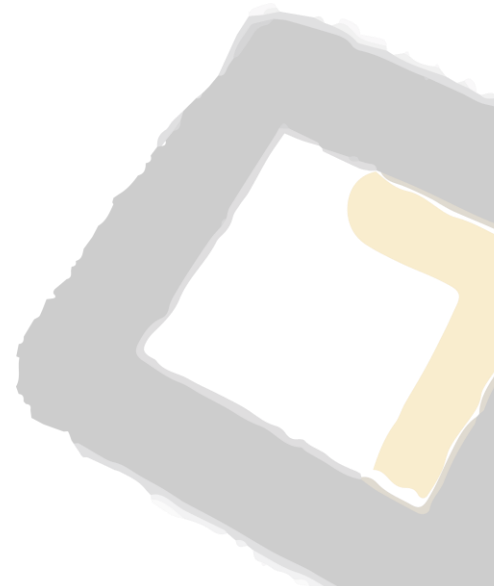
RUMĀNIJA

27,86% izvēlas iebiedēšanu un kiberhuligānismu, tad seko seksuāla vardarbība 16,50%, psiholoģiska vardarbība 15,77%, fiziska vardarbība 14,70%, emocionāla vardarbība - 12,09%, vardarbība ģimenē ar 11,76 un aptuveni 1,35% izvēlas ekonomisko vardarbību. Tālāk ir norādīti dalībnieku izteikumi, kas tika kopīgoti, lai attēlotu viņu uzskatus: "Kiberhuligānisms: uzskatu, ka ir ļoti grūti to atrisināt varmākas anonīmā rakstura dēļ"; "Manuprāt, mūsu mācību sistēma, bet arī sabiedrība pārāk daudz koncentrējas uz maznozīmīgām problēmām, piemēram, apvainojumiem utt., nevis koncentrējas uz reālām problēmām (fiziska vardarbība, vielu lietošana utt.)".

SPĀNIJA

Rezultāti parāda, ka vardarbības veids ar vislielāko iespaidu ir 65,3% psiholoģiska vardarbība, 63,4% vardarbība ģimenē un 58,4% seksuāla vardarbība. Dalībnieki ziņoja, ka viņiem ir grūtības iejaukties aiz bailēm, kad vardarbība notiek viņu māsaimniecībā, sociālajā un vienaudžu vidē. Tālāk ir sniegti dažu dalībnieku izteikumi, kas sniedz savu internalizēto skatījumu: "Es domāju, ka visu vardarbību ir grūti pārvaldīt, protams, ir dažas, kas ir spēcīgākas un citas, kuras ir mazāk, bet tās visas ir grūti pārvaldīt, jo persona, kas ir saņēmusi šo vardarbību, ir daudz traumēta, un viņam tas ir kaut kas ļoti grūti un sarežģīti risināms"; "Manuprāt, vissarežģītākā lieta ir ārstēt garīgo/emocionālo bojājumu, jo katra cilvēka prāts var reaģēt tā vai citādi, jo tie visi ir atšķirīgi."; "Iekšzemes - jo es vienmēr tos redzu, un psiholoģiski un emocionāli, jo es domāju, ka, ja tas ietekmē no iekšpuses, ir grūti to dabūt ārā vai par to runāt."

ATKLĀJUMI NO FOKUSA GRUPĀM AR JAUNATNES DARBINIEKIEM

Fokusgrupu ar jaunatnes darbiniekiem galvenie mērķi bija pārrunāt vienas un tās pašas tēmas plašākā mērogā – no viņu novērojumiem par pastāvīgu darbu un saskarsmi ar jauniešiem. Uzrunātie jaunatnes darbinieki ir aktīvi šajā profesijā un bieži nodarbojas ar labklājību un vardarbības novēršanu vai gadījumu pārvaldību savās kopienās.

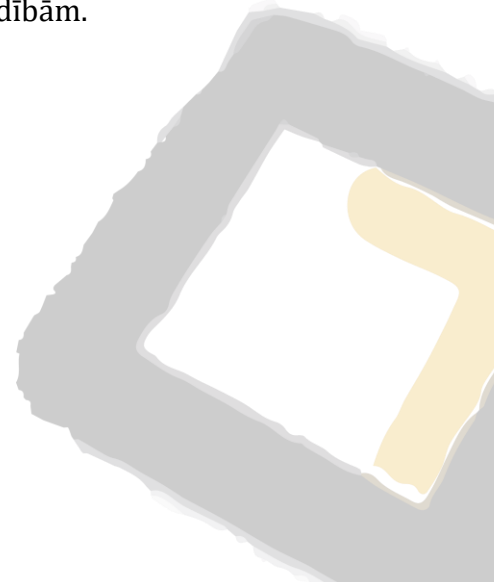
Turklāt anketā ir identificēti elementi, kas veicina jauniešu labklājību un kā vardarbība tiek definēta un novērota vietējās kopienās. Mēs arī cenšamies identificēt iemeslus, kāpēc jaunieši kļūst vardarbīgi, no visām perspektīvām un to, kā viņi piedzīvo vardarbību un izturas pret to.

Saskaņā ar pētījuma plānu, visi dalībnieki pirms diskusijas sniedza rakstisku piekrišanu, kurā tika rūpīgi informēti par projektu un tā mērķiem.

Pienācīgi ņemot vērā to, ka daži jautājumi dažiem varētu būt nedaudz smagi un neērti, tika ieteikts koordinatoram sākumā aprakstīt kopējo projektu un tā mērķus, to godīguma un dalīšanās nozīmi. Turklāt, ja dalībnieks nevēlējās atbildēt uz dažiem jautājumiem, viņš var izvēlēties neatbildēt. Dalībnieki vienojās, ka koordinators var ņemt citātus un tos pierakstīt. Tika arī garantēts, ka tiks saglabāta konfidencialitāte gan dalībnieku vidū, gan attiecībā uz savākto datu ierakstiem, piezīmēm un atšifrējumiem.

Lai gan visās valstīs tika izmantots vienāds pētījuma dizains, ir manāmas atšķirības fokusgrupu skaitā un lielumā, dalībnieku vecuma diapazonā (kas neietekmē rezultātus, jo šo fokusa grupu mērķa grupa bija saistīta ar profesionālā attīstība – jaunatnes darbiniekiem) un veids, kā tika attīstīta diskusija.

Bulgārijā bija viena fokusa grupa, kurā kopā bija 6 dalībnieki, 4 sievietes un 2 vīrieši vecumā no 21 līdz 44 gadiem. Latvijas fokusa grupā kopumā bija 5 dalībnieki ar plašāku vecuma diapazonu. Spānijas fokusa grupā kopumā bija 6 dalībnieki, 4 sievietes un 2 vīrieši vecumā no 21 gada. Visbeidzot, Rumānijas fokusa grupa ar vislielāko apmeklētību — 11 dalībnieki, no kuriem visi dzīvoja lauku apvidos no 7 dažādām pašvaldībām.

1. JAUTĀJUMS:

KĀDA IR JŪSU KĀ JAUNATNES DARBINIEKA GALVENĀ LOMA? KAS IR IETVERTS JŪSU IKDIENAS UZDEVUMOS?

BULGĀRIJA

Fokusa grupas jaunatnes darbiniekiem bija dažādi profesionālie ceļi, tāpēc viņi minēja: vadītājs; mentors; instruktors; audzinātājs; sociālais darbinieks; sociālais starpnieks. Viņu uzdevumi ir: atbalstīt jauniešus ar grūtībām, meklējot darbu un izmitināšanu (un atbalstu viņu dzīves iekārtošanā); brīvprātīgo atrašana; vardarbības novēršanas kampaņu veidošana; brīvprātīgo organizēšana un viņu darba vadīšana; pasākumu veidošana jauniešiem; brīvprātīgā darba veicināšana; atbalstīt jauniešus ar karjeras konsultācijām; viens ir arī jauniešu grupas vadītājs.

LATVIJA

Latvijas fokusa grupas dalībnieku profesionālā izcelsme bija dažāda un saistīja amatus, kā minēts: nepilngadīgo probācijas biroja darbinieks; veselības veicināšanas konsultants; projektu menedžeris; vēstures un sociālo zinību skolotājs, kā arī sociālais pedagogs un SM koordinators. Viņu pienākumu un uzdevumu apraksts bija ap jauniešiem un veselības veicināšanas pasākumiem; lekcijas par tādām tēmām, kā vielu lietošana; semināri par sociālo un emocionālo prasmju attīstību; sadarbojoties ar garīgās veselības speciālistiem un sociālajiem dienestiem nepilngadīgo probācijas centra un rehabilitācijas programmu ietvaros.

SPAIN

Dalībnieku nodarbošanās bija dažāda un saistīta ar tādām profesijām kā: mentors; koordinators; karjeras konsultants; pedagogs un sociālais starpnieks. Īsumā viņu uzdevumi bija gan izglītības, gan sporta aktivitāšu vadīšana un organizēšana, starpniecība ar grūtībās nonākušo jauniešu vecākiem, ārējais psihologs, viņu vadīšana darba meklējumos un drošas vides radīšana, kurā jaunieši varētu doties un izteikt savas bažas; viens dalībnieks tiek saukts arī par kontaktpersonu nemierīgiem jauniešiem, ar kuru sazināties.

RUMĀNIJA

No grupas dalībnieku profesionālā pieredze bija dažāda un ietvēra profesijas, kā: mentors; psihologs; koordinators; veicinātājs; vadītājs; treneris un bibliotekāri. Kā kolektīvs viņu uzdevumi un ikdienas pienākumi bija ap jauniešiem un bija vērsti uz jauniešu vajadzību apzināšanu un atbalstīšanu, sniedzot psiholoģisko atbalstu, sagatavojot ikdienas pienākumiem; izveidot drošu vietu, lai jaunielis justos droši un netiktu apdraudēti un lai varētu izpaustos; veicināt diskusijas, aktivitātes un projektus, kas veicina labklājību ar

savām izglītības un kultūras aktivitātēm; brīvprātīgais darbs; virzot un atbalstot jauniem apzināto prasmju attīstīšanā.

2. JAUTĀJUMS: KO, PRIEKŠ TEVIS, NOZĪMĒ LABBŪTĪBA?

BULGĀRIJA

Grupa definēja labklājību un sadalīja to trīs atsevišķās kategorijās: a) fiziskā, tostarp drošība, pamatvajadzības un veselība, b) garīgā: draudzība un apkārtne un garīgā veselība c) sociālā: skola un darbs. No iepriekš minētajām kategorijām dalībnieki izšķīra b) un c) kategoriju neatkarīgi no iespējas, ka abas dažreiz pārklājas.

LATVIJA

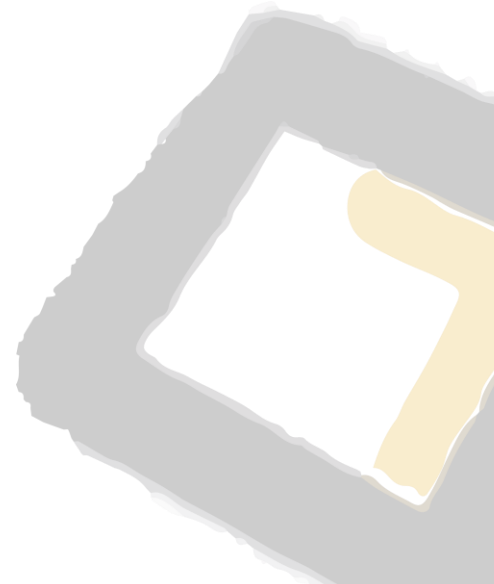
Vispārējā definīcija, kas ģenerēta no grupas ir komforta stāvoklis cilvēka ādā un pašsajūta. Turklāt labklājība ir spēja justies pārliecinātam par sevi bez nedrošības vai bailēm, ka viņi tiks fiziski vai psiholoģiski apdraudēti, tā ir piederības sajūta vienaudžu vidū bez psiholoģiskas un emocionālas nedrošības.

SPĀNIJA

No 6 dalībniekiem 5 piekrita, ka labsajūta ir komforta sajūta bez stresa un negatīvisma. Turklāt labklājība tika definēta arī kā piepildījuma sajūta, brīvība, miers un veselība gan no fiziskā, gan psiholoģiskā aspekta.

RUMĀNIJA

Lielākā daļa dalībnieku bija savstarpēji vienojušies par vienotu definīciju, ka labklājība izriet no dzīves kvalitātes un fiziskā un garīgā stāvokļa veselības, kā arī abu līdzsvara, neupurējot otru. Turklāt kāds dalībnieks savā definīcijā precizēja, ka labklājība ietver piekļuvi izglītībai, kvalitatīvi sociālie pakalpojumi, materiālie apstākļi un gandarījuma sajūta ar savu dzīvi.

3. JAUTĀJUMS: KĀ JŪS RAKSTUROTU JAUNIEŠU VIDĒJO LABKLĀJĪBAS LĪMENI, AR JŪS KOMUNICĒJAT? KAS NOSAKA ŠO LABKLĀJĪBAS LĪMENI? VAI STARP TĀM IR KRĀSAS ATŠKIRĪBAS?

BULGĀRIJA

Vērtējot skalā no 1 līdz 10, grupa vienojās, ka jauniešu labklājība plašā mērogā, salīdzinot ar citām vietām pasaulē, ir vidēji 6-7 no 10. Viņu kolektīvā reakcija rezultējās no valsts pašreizējā stāvokļa, kurā nav kara, ar labu piekļuvi izglītībai un veselības aprūpei. Nākamais jauniešu labklājības izpratnes līmenis ir vairāk vērsts uz atsevišķiem gadījumiem. Dalībnieki norādīja uz izolācijas ietekmi valdības veikto COVID-19 mērījumu dēļ, kā rezultātā pasliktinājās jauniešu garīgā veselība. Papildus Covid-19 karantīnas sekām jaunatnes darbinieki uzskatīja, ka daudzi jaunieši ir palaiduši garām personīgās izaugsmes un izglītības iespējas. Tika pieminēta arī politiskā situācija Bulgārijā, kas arī rada lielu nestabilitāti.

Viens dalībnieks vēlējās nodalīt jauniešu "atzīmes", sakot, ka garīgā labklājība ir zemāka par fizisko COVID un valdības veikto pasākumu dēļ. Tā kā pasākumi bija nekonsekventi un mulsinoši, jaunieši pastāvīgi nebija pārliecināti par nākamajām dienām, viņu prasībām, kā arī ietekmi uz viņu ģimenēm.

Bez tam Bulgārijas izglītības sistēmā ir arī daudzas izmaiņas, kas rada lielu stresu. Pēc 10. klases tika pievienoti jauni eksāmeni, kas radīja lielas raizes, aizņēma daudz papildu laiku un mulsināja jauniešus.

LATVIJA

Dalībnieku profesionālās pieredzes dažādība izraisīja turpmākas diskusijas un padziļinātas sarunas dalībnieku vidū. Vieni bija skolotāji, kas strādāja ar labi strādājošiem skolēniem no augstiem ienākumiem, citi strādāja ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem, tāpēc nebija vienprātības par vidusmēra jaunieša labklājību. Kopīgs elements, uz kuru sakrita lielākā daļa dalībnieku atbilžu, bija saistīts ar Covid-19 pandēmijas negatīvo ietekmi uz jauniešu attīstību un sekām pēc noteiktās karantīnas. Tika pieņemts, ka a) karantīna ir ļoti ietekmējusi jauniešu ikdienas labsajūtu un liedza veikt aktīvas un motivējošas aktivitātes, kas varētu novērst uzmanību un ka b) jauniešu labklājības stāvoklis bieži mainās atkarībā no ģimenes un mājas situācijas un viņu attiecībām ar vienaudžiem, jo incidenti, kas varētu notikt skolā, nekavējoties negatīvi mainītu viņu labklājības stāvokli. Turklāt pedagogi atzīmēja, ka vecāku cerības un spiediens uz saviem audzēkņiem būtiski noteiks to, kā jaunieši uz sevi raugās un cik veikli samazināsies viņu pašvērtējums.

SPĀNIJA

Visi 6 dalībnieki bija vienojušies par grūtībām noteikt jauniešu vidējo labklājības līmeni, jo viņu vajadzības var atšķirties un prasīt dažādus mainīgos. Lai sasniegtu savu vidējo labklājības līmeni, jaunieši var būt atkarīgi un viņam ir jāizvirza noteikti nosacījumi, savukārt citiem būtiska nozīme var būt viņa ģimenes un māsainiecības izcelsmei un statusam. Turklāt viņi apgalvoja, ka pienācīgas izglītības vai pienācīga darba nodrošināšana ir pietiekama un viņu labklājības atslēga. Tāpat dalībnieki piebilda, ka jaunieši, kas piedalās izglītības programmās, piemēram, Erasmus+, izmanto mācību iespējas un paplašina viņu skatījumu un zināšanas no ceļošanas. Dalībnieki bija vienprātīgi, ka jauniešiem ir svarīgi attīstīt vienaudžu pieņemšanas un piederības sajūtu, kā arī veidot saikni savā vidē, jo tas būtiski paaugstinātu viņu labklājības līmeni.

Dalībnieki atzīmēja, ka biežo pārmaiņu un pārejas posmu dēļ gan attiecībās, gan izglītībā jaunieši bieži piedzīvo krīzes, jūtoties nedroši un nestabili. Papildus izaicinājumiem Covid-19 pandēmija būtiski ietekmēja viņu izglītības rezultātus un, vēl svarīgāk, pakāpeniski – garīgo veselību. Kopumā viņi visi, neatkarīgi no izcelsmes, bija vienprātīgi, ka jauniešu vidējais labklājības līmenis ir diezgan zems. 6 no dalībniekiem, 5 no jaunatnes darbiniekiem uzsvēra, ka jauniešiem izveidojās neveselīgas attiecības tuvajos lokos ar saviem vienaudžiem, vienlaikus bieži radot konfliktus starp viņiem. Turklāt grupa vienojās par biežo un neseno problēmu, ka vecāki mūsdienās kontrolē un pavada jauniešus katrā darbībā un solī, tādējādi neļaujot viņiem brīvi izteikties.

RUMĀNIJA

Dalībnieki minēja, ka katra jaunieša vidējais labklājības līmenis atšķiras atkarībā no viņu personīgajām grūtībām. Tika ierosināts, ka katram jauniešim var būt dažādi un sarežģīti izaicinājumi, kas atšķiras no finansiālajām, sociālajām attiecībām, izglītības rezultātiem un garīgā stāvokļa. Atbilstoši jauniešu grūtību veidam dalībnieki centīsies risināt, piedāvājot atbilstošu risinājumu un radot drošu telpu.

4. JAUTĀJUMS: KAS, JŪSU DOMĀS, JAUNIEŠIEM VARBŪT VAJADZĪGS, LAI PALĪDZĒTU VIŅIEM SASNIEGT LABĀKU LABKLĀJĪBAS LĪMENI? VAI TAS IR KAUT KĀ NAUDA, CILVĒKI, LAIKS, PIEKĻUVE DAŽĀM VIETĀM? VAI KAUT KAS PILNĪGI CITS?

BULGĀRIJA

Jauniešiem ir vajadzīga zināma drošība. Bulgārija ir saskārusies ar ilgstošu politisko nestabilitāti, nav ticības sistēmai vai cieņas pret autoritāti.

Viņiem ir jānodrošina lielāka piekļuve jaunatnes pakalpojumiem un centriem. Viņiem ir vajadzīga tādas telpas, kā jauniešu centri, kuros, piemēram, ja viņiem ir problēmas ģimenē, viņiem ir pie kā vērsties.

Ir jābūt labākai piekļuvei un pakalpojumiem, kas saistīti ar aktīvu pilsoniskumu, lai jaunieši varētu justies vairāk pilnvaroti un atbildīgāki par turpmāko stabilitāti.

Sistēmā kopumā ir jāmaina, tāpēc tā rūpējas par cilvēkiem, un ir vajadzīga lielāka vecāku izglītošana.

Kovids smagi ietekmēja. Viss, tostarp skola, kļuva tiešsaistē. Daudzas aktivitātes tika pārtrauktas. Tika atņemtas daudzas brīvības. Mijiedarbības trūka.

LATVIJA

Lielākā daļa intervēto piekrita, ka jauniešiem savas labklājības uzlabošanai ne vienmēr ir nepieciešama nauda vai laiks. Tā vietā vairākums uzskatīja, ka pārmaiņām ir jānāk no iekšpuses – viņuprāt, iniciatīvas izrādīšana, vēlme izkļūt no komforta, pielikt pūles, lai ieviestu dažas izmaiņas vietējā kopienā, ir atslēga uz labāku labklājības līmeni. Kā norādīja kāds intervējamais, daudziem jauniešiem ne par ko nav ne motivācijas, ne intereses, kas attiecīgi ietekmē viņu pašsajūtu.

Vairāki jaunatnes darbinieki uzsvēra fizisko vingrinājumu nozīmi, lai sasniegtu augstāku labklājības līmeni. Pēc viņu domām, vispozitīvākā ietekme būs, ja fiziskie vingrinājumi tiks veikti sabiedrībā, kur jaunieši varētu justies iekļauti un atbalstīti. Vēl viena saskaņota ideja bija nodarbinātības jēgpilnība. Kā norādīja vairāki jaunatnes darbinieki, darbs un ienākumi sniedz jauniešiem brīvības, neatkarības sajūtu un augstāku pašcieņu.

SPĀNIJA

Fokusa grupā tika atzīmēts, ka jauniešiem vispirms ir jāizpilda savas vajadzības, lai viņi varētu sasniegt labu labklājības līmeni. Šādi piemēri atšķiras no piekļuves darbam, līdz izglītībai, piederības sajūtai, draugiem un drošības sajūtai. Turklāt veselīga dzīves vide, sociālās prasmes, pašcieņas izjūta, kā arī līdzsvarota saikne starp atbalstu un autonomiju un psihologa un sociālo pakalpojumu pieejamība tika uzskatīta arī par nozīmīgu labklājības sasniegšanu. Papildu ieteikums no grupas bija, lai jūsu cilvēki mērķētu un viņiem būtu iespēja sasniegt sevis piepildījuma sajūtu, ko rada ceļošana, aizraušanās ar savu darbu, pat jaunu prasmju un valodu apguve.

Tiešsaistes klātbūtnes mazināšana un fizisko aktivitāšu eskalācija jaunieša dzīvē ir ieteikums, kas nāktu par labu jaunieša dzīvē. Fiziskās aktivitātes pieaugumu grupa uzskatīja par diezgan nozīmīgu. Papildu grupas ieteikumā bija uzsvērts, cik svarīgi ir jauniešiem mācīties un attīstīt spēju mazināt un pārvaldīt savas emocijas.

RUMĀNIJA

Pēc viņu domām, grupa atzīmēja, ka finansiālā stabilitāte, kas ir pietiekama, lai segtu gan nepieciešamās lietas, gan vēlamos materiālus, ir faktors, kas daudziem jauniešiem sniegtu gandarījumu un dotu labumu viņu emocionālajam labklājības stāvoklim. Tikmēr grupa iekļāva arī nepieciešamību iekļaut iekšējo un kultūras gandarījumu, sapratnes sajūtu un veselīgas attiecības ar saviem vecākiem, skolotājiem un vienaudžiem, kā arī iekļaušanu savā kopienā, kas tiek uzskatīta par būtisku jauniešu holistiskajai labklājībai.

5. JAUTĀJUMS: KAS NĀK PRĀTĀ, DZIRDOT VĀRDU VARDARBĪBA SAISTĪBĀ AR JŪSU VIETĒJO KOPIENU? MĒĢINIET TO DEFINĒT, NEMOT, KĀ PIEMĒRU, JEBKĀDAS VARDARBĪBAS FORMAS

BULGĀRIJA

Dalībnieki definēja vardarbību kā darbību, kas negatīvi ietekmē gan fiziski, gan garīgi. Līdzīgi kā atbildot uz jautājumu par labklājību, dalībnieki kopā novērtēja no 1 līdz 10 par to, cik liela daļa vardarbības ir jauniešu dzīves sastāvdaļa. Kopumā dalībnieki novērtēja no 4 līdz 8, kurā plaša rodas jauniešu dzīves apstākļu nozīmīguma dēļ un konkrētu mērķa grupu dēļ. Dalībnieki vardarbību uztver, kā populāru tēmu jauniešu vidū, jo vardarbība ap viņiem notiek sākot no skolas kautiņiem līdz slepkavībām, kas notiek viņu apkārtējā vidē. Vardarbība ir sastopama lielākajā daļā jauniešu dzīvēs vismaz vienā vidē - mājās, skolā, sociālajās grupās vai vidē, kurā ir pastiprināta ksenofobijas attīstība. Psiholoģiskā vardarbība tika minēta arī kā neredzēta un atzīta jauniešu dzīves sastāvdaļa.

LATVIJA

Visi intervētie bija vienprātis, ka vardarbība ir ne tikai fiziska, bet arī emocionāla un seksuāla vardarbība. Seksuālā un fiziskā vardarbība diskusijas laikā netika akcentēta, tā vietā visi dalībnieki ļoti padziļināti apsprieda emocionālo vardarbību un iebiedēšanu. Jaunatnes darbinieki apgalvoja, ka "īstā" vardarbība ir tīšs nodoms kādam nodarīt kaitējumu. Kā paskaidroja viens no viņiem, ļoti jauniem cilvēkiem (7. klase un jaunāki) šķiet, ka nav izpratnes par savas rīcības sekām un ietekmi - tas ir, viņi var kādu ķircināt, neapzinoties, ka otra persona ir ļoti ievainota par viņu rīcību un/vai vārdiem. Pēc jaunatnes darbinieku domām, šāda situācija neskaitās, ka vardarbība, taču tā noteikti ir jāpārrunā ar pusaudzi, lai novērstu turpmāku vardarbību.

SPĀNIJA

Dalībnieki uzskaitīja to, ko viņi uztver kā vardarbību: fizisko, verbal, psiholoģisko vai nolaidību, izolāciju simbolisku vardarbību, necieņu, naidu vai neiecietību, institucionālo vardarbību pret jauniešiem un psiholoģisko vardarbību, piemēram, iebiedēšana un kiberhuligānisms.

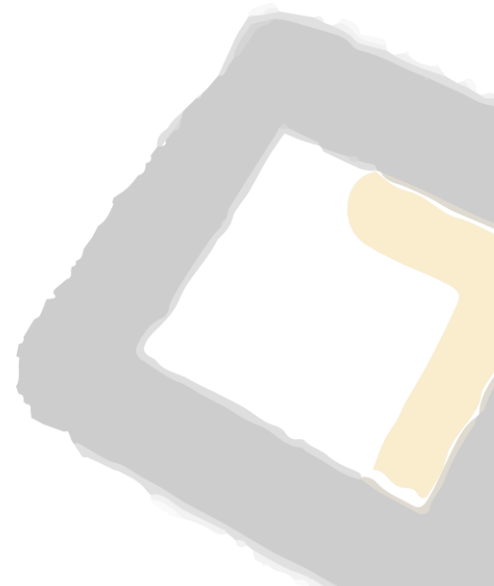
Viens no dalībniekiem skaidroja vardarbības gadījumu nepareizo pārvaldību un kavēšanos, kas pastāv visā cietušā aizsardzības laikā. Tālāk tika paskaidrots, ka cietušā izņemšana no vides, kurā viņš tika izmantots, parasti seko pēdējam, nevis pirmajam solim, lai nodrošinātu jaunieša labklājību. Kāds dalībnieks skaidroja, kā sociālo dienestu darbinieki nebija motivēti palīdzēt jauniešiem, bet gan darba laikā slēgt pēc iespējas vairāk lietu.

Turklāt kāds dalībnieks uzskatīja, ka vardarbība ir miera mehānisma trūkums, kā arī faktori, kas veicina vardarbīgu uzvedību, piemēram, zemi ienākumi, narkotikas, alkohols, vienaudžu spiediens un jauniešu bandas. Cits dalībnieks atzīmēja, ka vardarbība ir arī verbāla un tā joprojām var nodarīt ļaunumu, fiziski nenodarot pāri citiem. Citā atbildē tika aprakstīts, kā viņi ir pamanījuši, ka jauniešu centrā jaunieši mēdz normalizēt vardarbību, verbāli apvainojot viens otru, nedomājot par otra dzīvi un jūtām, kas var tikt aizskartas.

RUMĀNIJA

Kopumā lielākā daļa dalībnieku atzīmēja, ka gan fiziska, gan verbāla vardarbība ir bieža un ietekmīga viņu kopienā, skolās un mājās. Visizplatītākais verbālās vardarbības piemērs ir zaimošana, apsūkāšana un iebiedēšana, jo īpaši, ja starp kopienām notiek konflikti un strīdi, piemēram, tādi, kuros ir iesaistīti romu jaunieši. Turklāt lielākā daļa dalībnieku vardarbību nosauca par fizisku agresiju pret citiem, taču arī ar nelielām darbībām, piemēram, grūstīšanās skolā, kas izraisītu emocionālu reakciju no otras personas, izraisot strīda saasināšanos ar verbālās vardarbības izmantošanu.

6. JAUTĀJUMS: VAI JŪS, KĀ JAUNATNES DARBINIEKS ESAT PIEDZĪVOJIS VARDARBĪBU/LAUNPRĀTĪBU? KĀDA VEIDA?KĀ NOVĒROTĀJS VAI LIECNIKS? VAI VARĒJĀT TO ATRISINĀT UN KĀDS BIJA REZULTĀTS?

BULGĀRIJA

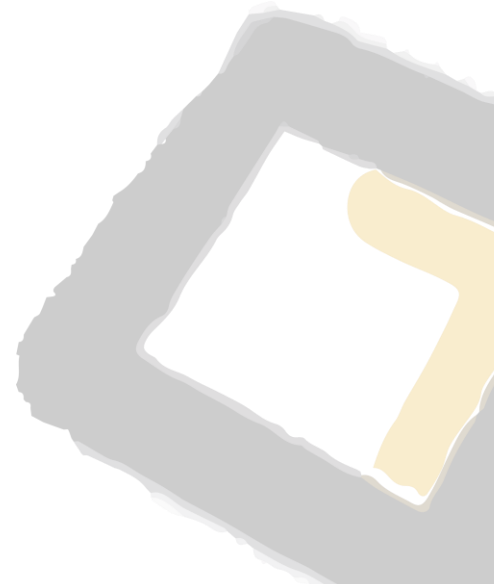
Dalībnieki izteica nespēju novērst vai atrisināt konfliktu strīdus starp jauniešiem. Vēl vairāk uzsverot atbalsta trūkumu no atbilstošām iestādēm un pūļu trūkumu no valsts viedokļa. Alternatīvais variants, proti, jaunatnes darbinieki, vēl nav aprīkoti ar konfliktu risināšanas prasmēm, lai pēc būtības palīdzētu.

LATVIJA

Grupa vienojās, ka, strādājot skolas vidē un ar jauniešiem, ir neizbēgami redzēt vardarbību un/vai vardarbības pazīmes. Papildus neizbēgamai vardarbībai, par kuru var tikt piedzīvota, tiek atzīmēts, ka, lai gan vardarbība viņu sabiedrībā ir “norma”, tika atzīmēts arī tas, ka parasti 6. līdz 7. klašu skolēni, tostarp vidusskolēni, galu galā no tās izaug, kad viņi apzinās nepieņemamo vardarbības izmantošana. Turklāt bija ievēribas cienīgs, ka grupa atkārtoti pieminēja bezpalīdzības sajūtu no jauniešu viedokļa, jo viņi jūtas nepalīdzēti un viņu mēģinājumi ziņot paliek bezjēdzīgi, jo no skolotāja puses nav pieliktas pūles, lai novērstu un iejauktos vardarbības un/vai laikā. vardarbīgas darbības. Turklāt tika konstatēts, ka fiziska vardarbība sasniedz ārkārtēju garu ceļu, līdz jaunieši tiktu fiziski ievainoti un viņiem būtu nepieciešama palīdzība slimnīcā, vienlaikus piebilstot, ka vairumā gadījumu zēni mēdz būt fiziski vardarbīgāki nekā meitenes.

Īpaši tika minēti LGBTQI+ jaunieši, kuri biežāk tiek vērsti, ka mērķauditorija savas seksuālās orientācijas dēļ un kuri biežāk kļūva par vienaudžu vardarbības upuriem nekā citas viņu vecuma grupas. Pēc pedagogu domām, tie skolēni, kuri visbiežāk izturējās vardarbīgi un/vai uzbruka citiem, paši bija pagātnes traumu un vardarbības upuri.

SPĀNIJA

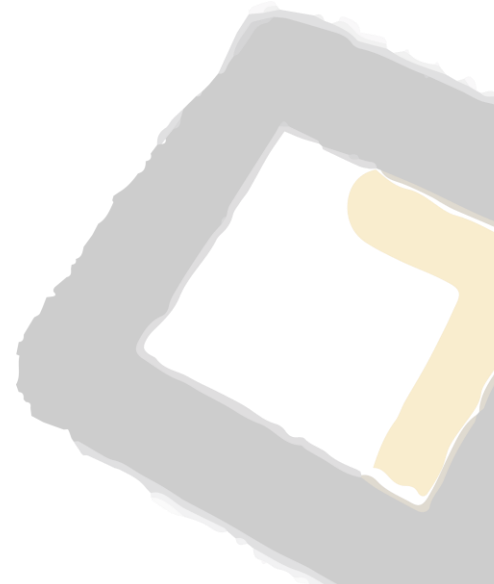

Visi dalībnieki bija liecinieki fiziskai vai verbālai vardarbībai gandrīz katru dienu savā darba vidē. Visi dalībnieki bija vienisprātis, ka tas, kā jaunieši izturas viens pret otru, ir ļoti svarīgi, un viņi ir bijuši liecinieki daudziem gadījumiem, kad jaunieši izturas viens pret otru ar necieņu un emocionālu vardarbību. Turklāt kāds dalībnieks vēlējās papildināt diskusiju ar savu pieredzi, aprakstot savu ikdienas darba dzīvi, kas saistīta ar kautiņu un jauniešu bandu atdalīšanu pēc tam, kad tās ir bijušas fiziski vardarbīgas. Vienlaikus cenšoties nodrošināt nenaidīgu vidi seksuālās vardarbības upuriem, kas tiek novirzīti no viņu mājsaimniecības, jo viņi cenšas sniegt atbalstu un atbilstoši reaģēt. Grupas ierosinājums bija attīstīt ieradumu un veicināt verbālo risinājumu, sazinoties ar jauniešiem, vienlaikus dodot viņiem vietu mierīgā un piemērotā vidē, lai izteiktos un uzklausītu savus izaicinājumus un problēmas. Kā papildu ieteikumu, kā atrisināt vienaudžu nesaskaņas, visi dalībnieki bija vienisprātis, ka jauniešiem ir daudz izdevīgāk nepieļaut, ka iepriekš veiktas vardarbīgas uzvedības saasinās gan fiziski, gan verbāli. Ierosinātā metode bija mācīt jauniešiem izpausties un atrisināt konfliktus ar verbālās komunikācijas palīdzību, tādējādi novēršot vardarbību, nevis risinot to pēc tās. Grupa atzina savus ierobežojumus, paskaidrojot, kā viņi paši var nebūt pietiekami, lai pareizi reaģētu uz noteiktām vardarbīgām situācijām, kas var rasties.

RUMĀNIJA

Līdzīgi kā iepriekš minētajās atbildēs, lielākajai daļai dalībnieku bija pieredze ar jauniešu vardarbību un viņi bija liecinieki tam, ka vardarbība tika uzsākta vai pat saasinājusies verbālās un emocionālās vardarbības dēļ. Lai gan lielākā daļa dalībnieku bija bijuši vardarbības liecinieki, daži uzņēmās iejaukšanos un nepieļāva situācijas saasināšanos un izmantoja komunikācijas metodes, lai mazinātu spriedzi un rastu risinājumu starp jauniešu strīdiem. Kāda dalībnieka piemērā viņi izmantoja humoru, kā līdzekli, lai mazinātu un mainītu spriedzi starp diviem jauniešiem, un uzskatīja, ka tas ir ļoti noderīgi, iejaucoties verbālās nesaskaņās jauniešu vidū. Lielākā daļa dalībnieku bija liecinieki verbālai vardarbībai, kas tika izmantota, kad jaunieši mēģināja iebiedēt kādu no saviem vienaudžiem, kas galu galā pārauga fiziskā vardarbībā.

7. JAUTĀJUMS: KAS, JŪSUPRĀT, PADARA JAUNIEŠUS VARDARBĪGUS? TĀDI ELEMENTI, KĀ: NEVIENLĪDZĪBA, AIZSPRIEDUMI, FANĀTISMS, EKSTRĒMISMS, TOKSISKAS ATTIECĪBAS UTT. IEDOMĀJIETIES PAR STĀSTIEM PAR CILVĒKIEM, KAS GADU LAIKĀ MAINĪJĀS UN KĻŪVA VARDARBĪGĀKI.

BULGĀRIJA

Grupas primārā atbilde ir tāda, ka vardarbība izriet no vardarbības, kas jauniešu mājsaimniecībās valda, un sekundārā nedrošības sajūtas sabiedrībā. Dalībnieki apraksta, ka jauniešiem ir nepieciešami ierobežojumi un viņi neatbilst nevienai autoritātei, kas viņiem noteiktu ierobežojumus. Viņi pārbauda robežas, izmantojot fiziskus kautiņus un verbālus kautiņus — viens uz otru kliedz, lamājas utt. Tomēr dalībnieki piemin arī reakciju no policijas vai kāda cita puses, jo sistēma ir lēna un neefektīva, tāpēc jaunieši turpina tā uzvesties.

Turklāt dalībnieki norāda uz profilakses un intervences kampaņu trūkumu Bulgārijā.

LATVIJA

Grupa pauda, cik ietekmīga ir jauniešu mājsaimniecība un audzināšana, pārbaudot vardarbīgas uzvedības cēloņsakarības. Visi dalībnieki bija vienisprātis, ka jaunieši attīsta vardarbīgu uzvedību, kad viņi paši kļūst par vardarbības, īpaši vardarbības ģimenē, upuriem, un tāpēc, tiklīdz viņi ir pieņēmuši vardarbību, kā daļu no savas dzīves, viņiem ir tendence normalizēt vardarbīgo uzvedību un rīkoties atbilstoši, kā citi bija rīkojušies pret viņiem. Turklāt pāris dalībnieku bija norādījuši, ka ar vienkāršu audzināšanu nepietiek, ja to nepavada mācīšanās vadīt un kontrolēt sava bērna emocijas, tāpēc par galveno būtisko un noteicošo faktoru uzskatāms cilvēka paraugs, kurš spēj noteikt mērķus. Turklāt daži dalībnieki bija papildinājuši savus argumentus par pakļaušanu vardarbībai ģimenē un ierosināja, ka papildu galvenais noteicošais faktors ir vietējā vide un jauno vienaudžu mudināšana uz vardarbīgu rīcību vienaudžu vidū, tādējādi liekot jauniešiem normalizēt vardarbību un ļaujot tai kļūt par biežu parādību.

SPĀNIJA

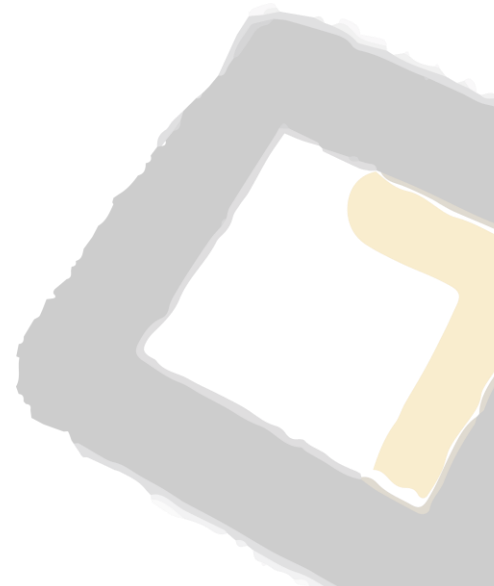
Grupa minēja trīs faktorus, kuriem ir galvenā loma jauniešu dzīvē. Pirmkārt, grupa paskaidroja, kā toksiskām un neveselīgām attiecībām ar vienaudžiem un vecākiem mājās ir liela nozīme jauniešu uzvedībā un domāšanas veidā, izraisot viņos dusmas un vardarbīgu rīcību. Otrkārt, lielākā daļa dalībnieku minēja, ka jaunieši viņiem ir pauduši, ka sociālo mediju izmantošana un tiešsaistes klātbūtne būtiski ietekmē viņu pašsajūtu pastāvīgās kritikas dēļ, īpaši, ja tiek izteikti dažādi viedokļi.

Treškārt, parauga trūkums vai negative modeļu klātbūtne bija saskaņoti faktori. Kad jauniešu modeļi negatīvi reaģē uz situācijām un/vai uzvedas neadekvāti, jo viņi nepārvalda savas empcijas, jaunieši mācās un attīsta līdzīgu uzvedību.

RUMĀNIJA

Grupas diskusija galvenokārt risinājās ap diviem argumentiem, daži dalībnieki īsi atzīmēja, ka piekrīt visiem iepriekš minētajiem elementiem, kā pamatotiem iemesliem, kāpēc jaunieši kļūst vardarbīgi. Viens arguments piemin toksiskas attiecības gan ar vecākiem, gan vienaudžiem, pozitīvu modeļu trūkums un neveselīgas un/vai aizskarošas attiecības mājās ir galvenie elementi, kas padarītu jauniešus agresīvākus un vardarbīgākus. Iemesls, ko dalībnieki skaidro, ir tāds, ka pakļaušana vardarbībai savās mājās un/vai pie modeļiem pasliktina jauniešu labklājību un dažkārt normalizē vardarbības jēdzienu, tādējādi liekot jauniešiem attīstīt agresīvu un vardarbīgu uzvedību. Otrs arguments ir tāds, ka jaunieši mēdz būt vardarbīgi, ja ir vai nav tādu apstākļu, kā, piemēram, aprūpes trūkums, finansiāla atbalsta trūkums cilvēka cienīgai dzīvei, garīga atbalsta trūkums, aizspriedumi un nevienlīdzība, visticamāk, liks jauniešiem izsmiet un izklaidēties, kļūt vardarbīgam savu dzīves apstākļu un izaicinājumu dēļ.

8. JAUTĀJUMS: KĀDI RĪKI, RESURSI VAI APMĀCĪBAS BŪTU VAJADZĪGAS, LAI CĪNĪTIOS AR VARDARBĪBU, VAI TO NOVĒRSTU?

BULGĀRIJA

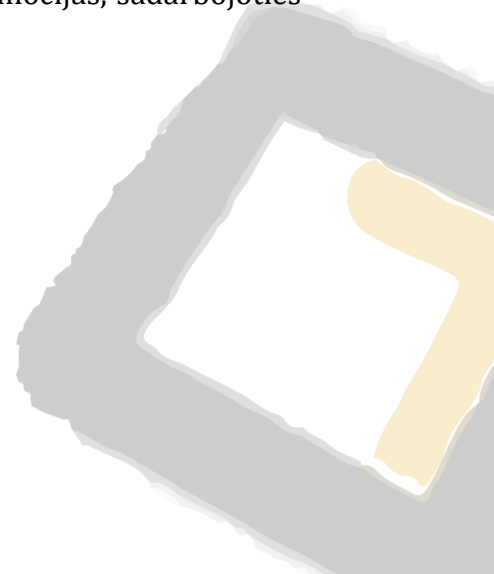
Grupa minēja sava veida kontrolsaraksta izmantošanu, kas norādītu uz pazīmēm, kas norāda uz vardarbību, piemēram, vardarbību ģimenē un līdzīgām vardarbīgām darbībām. Papildus kontrolsarakstam grupa aprakstīja jauniešu grupu metodoloģijas izmantošanu, kas tiek popularizēta, cerot sasniegt lielāku jauniešu grupu, kam nepieciešama palīdzība. Interessants pavērsiens notika, kad kāds dalībnieks minēja, ka valstī šobrīd galvenā problēma ir vardarbības normalizēšana, nevis profilakses un iejaukšanās līdzekļu trūkums.

LATVIJA

Grupai bija kopīgs viedoklis un bija vienprātis, ka lielākā daļa profesionālo skolotāju ir bijuši pārslogoti un nepietiekami atalgoti, un tāpēc viņi attīstās un izrāda izdegšanas pazīmes. Tādējādi skolēni slikti atpazīst pazīmes par vardarbību ģimenē un drīzāk koncentrējas uz redzamākām pazīmēm, piemēram, fizisko vardarbību. Cerot cīnīties pret to, grupa ierosināja a) nodrošināt sava veida profesionālas konsultācijas skolotājiem, lai palīdzētu viņiem tikt galā ar izdegšanas simptomiem un palīdzētu atpazīt vardarbības pazīmes un b) veikt interaktīvāku un holistiskāku apmācību par cēloņsakarību konstatējumiem par vardarbību, piemēram, atkarību, sliktu impulsu kontroli un audzināšanu ģimenē, nevis vienreizēju lekciju par vardarbības kaitējumu.

SPĀNIJA

Visi jaunatnes darbinieki bija vienprātis, ka ir nepieciešams nodrošināt vairāk apmācību jaunatnes darbiniekiem un sadarbībā ar sociālajiem darbiniekiem saliedēt un izveidot komandu. Turklāt viņi ierosināja samazināt birokrātiskā darba, ikdienišķu ziņojumu un citu uzdevumu apjomu, kas atņemtu laiku, ko varētu veltīt jauniešu grupām un izmantot pieejamo laiku, lai novērstu vardarbības pieaugumu jauniešu vidū. Radot šādas iespējas apvienot gan sociālos, gan jaunatnes darbiniekus un koordinējot abus tīklus, jauniešiem tiktu nodrošināts holistiskāks atbalsts. Minētais sadarbības piemērs bija cilvēkresursu izmantošana, lai samazinātu vardarbību un mācītu pārvaldīt savas emocijas, sadarbojoties ar vecākiem.

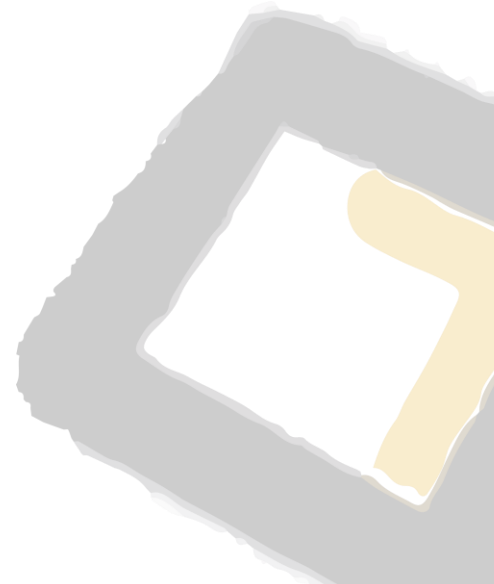

Turklāt pandēmijas, karantīnas dēļ tika ieteikts sniegt psiholoģisku atbalstu un uz jauniešiem orientētas apmācības emociju pārvaldīšanai. Turklāt tika ierosināts, ka jaunatnes darbinieki un pedagogi varētu gūt labumu un mācīties, apmeklējot līdzīgus pieejamos seminārus un apmācības kursus, lai uzlabotu savas prasmes. Turklāt dalībnieki paskaidroja, ka darbinieku pārslodzes un izdegšanas dēļ vairāk cilvēkresursu palīdzētu nodrošināt personāla vajadzības. Pēc dalībnieku domām, šobrīd uz katru jaunatnes darbinieku un audzinātāju grupā ir aptuveni 30-40 jauniešu, līdz ar to viņi nevar apkopt katru jauniešu atsevišķi.

RUMĀNIJA

Grupai bija līdzīgi viedokļi par to, kā viņi paši apkarotu un identificētu vardarbību, kā arī par to, kā jauniešu centrs, kurā viņi pašlaik strādā, reaģētu, lai novērstu vardarbību. Lielākā daļa dalībnieku minēja izglītības programmu un apmācību izstrādi, cerot attīstīt prasmes un zināšanas par jauniešu uzvedību un attieksmi. Tas būtu sasniedzams ar nepieciešamo vecāku, skolu, jaunatnes darbinieku, plašsaziņas līdzekļu un kopienas sadarbību. Turklāt citās atbildēs bija norādīts, ka tiek sniegts psiholoģisks atbalsts, kā arī sociālie pakalpojumi, lai tieši risinātu problēmas, ar kurām saskaras jaunieši, gan fiziskās, gan emocionālās grūtības.

9. JAUTĀJUMS: VAI JŪS UZSKATĀT, KA NO PAŠVALDĪBAS/VALSTS/VALDĪBAS NĀK ADEKVĀTS ATBALSTS VARDARBĪBAS NOVĒRŠANAI, LABKLĀJĪBAI? KĀ VALDĪBA VAR PALĪDZĒT?

BULGĀRIJA

Dalībniekiem bija jau minētā atbilde, kas attiecās uz aktuālo jautājumu, un vēlreiz tika uzsvērts, ka valsts nespēja palīdzēt un valdību, kā arī varas iestāžu neefektīvie centieni palīdzēt, īpaši saistībā ar valsts nestabilajām un neprognozējamajām pārmaiņām vadībā.

LATVIA

Dalībnieki minēja, ka, pēc viņu pieredzes, valdība neadekvāti atbalsta pasākumus, lai novērstu vardarbību. Lai gan ir organizācijas, kuru mērķis ir vadīt lekcijas un seminārus par vardarbību, ar pastāvēšanu vien nepietiek. Turklāt viņi vienojās par to, ka trūkst mācību programmas par vardarbību un labklājību, kā arī par sliktiem apstākļiem un sliktu vardarbības novēršanu bērnu namos, jo trūkst finansējuma, profesionāļu un apmācības par vardarbības atpazīšanu.

Tāpat kā iepriekšējā atbildē, grupa uzsvēra, cik svarīgi ir novērst skolotāju izdegšanas pazīmes, iekļaujot darbnīcas un seminārus par mācībām, kā atpazīt vardarbības profilaksi, kā arī seksuālās un reproduktīvās veselības izglītību.

SPĀNIJA

Grupa ļoti uzsvēra un nepiekrita tam, kā pašvaldība un valdība pašlaik risina un pārvalda jauniešu lietas, kas saskaras ar vardarbību, pašreizējo administrācijā nodarbināto un strādājošo darbinieku "pārstrādāšanu", vecāka gadagājuma darbinieku nespēju saistīt ar lietu nopietnību. Turklāt tika ierosināts pieņemt darbā jaunākās paaudzes darbiniekus ar iepriekšēju pieredzi, kā arī apmācībām. Turklāt tika ierosināts ierobežot birokrātisko darbu, vienkāršojot lietu risināšanas un izskatīšanas procedūru. Vairākkārt tika rosināts veikt izglītojošas apmācības jaunatnes un sociālajiem darbiniekiem, lai izveidotu profesionālu tīklu un kvalificētu personālu, vienlaikus nodrošinot izglītības pieejamību un psiholoģisko atbalstu jauniešiem, lai cīnītos ar problēmām, ar kurām saskaras daudzi imigrantu jaunieši, un veicinātu sociālo iekļaušanu.

Atkal tika ierosināts un ieteikts palielināt cilvēkresursus kvalificēta personāla lielā trūkuma un pašreizējā personāla pārslogotās kapacitātes dēļ.

RUMĀNIJA

Dalībnieki bija visai nelokāmi attiecībā uz atbalsta trūkumu un neefektīviem pakalpojumiem, ko valsts un iestādes var piedāvāt gados jauniem vardarbības upuriem.

Galvenā diskusijas tēma bija par papildu atbalsta sniegšanu NVO un programmām, kas veicina izpratni un veic pētījumus par šo tēmu. Papildus atbildēm daži dalībnieki minēja "agresoru" sodīšanu, lai atturētu citus no līdzīgām darbībām un samazinātu to.

10. JAUTĀJUMS. KĀDA, JUSUPRĀT, IR VARDARBĪBAS IETEKME UZ LABSAJŪTU? NO PERSONISKĀ VIEDOKĻA VAI VARDARBĪBA PRET VIŅIEM VAI CILVĒKIEM TIEM APKĀRT IETEKMĒ LEILU DAĻU NO VIŅU LABKLĀJĪBAS SAJŪTAS ? VAI JUMS IR KĀDI PIEMĒRI?

BULGĀRIJA

Dalībnieki aprakstīja, kā vardarbība provocē cilvēku atsaukt patiesas atbildes, un izteica vardarbības ietekmi uz jauniešiem, kas izraisa viņu, atslēgšanos no apkārtējās dzīves, reakcija, kas tika diezgan uzsvērta. Turklāt viņi paskaidroja, kā vardarbība traucē jauniešiem personiski attīstīties, attīstīt uzticēšanos citiem un rada bezcerības sajūtu.

LATVIJA

Jaunatnes darbinieku vidū bija vispārēja vienprātība, ka vardarbība smagi ietekmē cilvēka labklājību. Intervētie norādīja, ka vardarbība var kaitēt cilvēka psiholoģiskajai un emocionālajai veselībai, izraisot depresiju, trauksmi, paškaitējumu un ilgstošu uzturēšanos slimnīcā. Seksuālā vardarbība tika uztverta, kā vēl kaitīgāka cilvēka labklājībai.

Vardarbībai, viņuprāt, ir daudzšķautņaina ietekme – vardarbības upuris var ietekmēt audzināšanas prasmes, attiecību veidošanu un partneru izvēli, kā arī palielina risku, ka cilvēks būs vardarbīgs arī pret saviem bērniem. Pakļaušana vardarbībai, pēc jaunatnes darbinieku domām, var pat negatīvi ietekmēt cilvēka sociālās prasmes, karjeras izredzes un finansiālo stāvokli. Kā apgalvoja kāds jaunatnes darbinieks, vardarbība var skart ikvienu, pat apkārtējos, kas nav tieši vardarbības upuri. Neviens nepaliek neskarts.

SPĀNIJA

Grupa minēja, ka vardarbība, gan fiziska, gan verbāla, negatīvi ietekmē jauniešu attīstību un ikdienas dzīvi. Tas var ietekmēt viņu attiecības mājās ar vecākiem, paštēlu un pašcieņu, psiholoģisko izolāciju, sniegumu skolā un zināmā mērā izraisīt jauniešu pašsavainošanos. Turklāt grupa uzskatīja, ka dažos gadījumos, kad jaunieši kļuva par vardarbības upuriem, viņi paši kļūst vardarbīgi, reaģējot uz savu pieredzi.

RUMĀNIJA

Visa fokusa grupa sniedza īsu atbildi, tomēr stingri piekrita apgalvojumam, ka vardarbība patiešām ietekmē jauniešu labklājību, piebilstot, ka vardarbība ietekmē jauniešus gan fiziski, gan garīgi. Lai gan tas tika minēts arī tad, kad jaunieši piedzīvo vardarbību, tas ne

tikai noved pie tā, ka upuris kļūst un attīsta vardarbīgu uzvedību, bet tas tiek arī pārņemts uz pilngadību no paaudzes paaudzē.

11. JAUTĀJUMS: JA JŪS BŪTU POLITIKAS IZSTRĀDĀTĀJS, IESNIEDZIET 1 IZMAIŅU, KAS NOSTIPRINĀTU LABKLĀJĪBU, UN 1 IZMAIŅU, KAS SAMAZINĀTU VARDARBĪBU JAUNIEŠU STARPĀ. KĀDAS PĀRMAIŅAS VIŅI VĒLĒTOS REDZĒT, KAS VIŅIEM IR VAJADZĪGS?

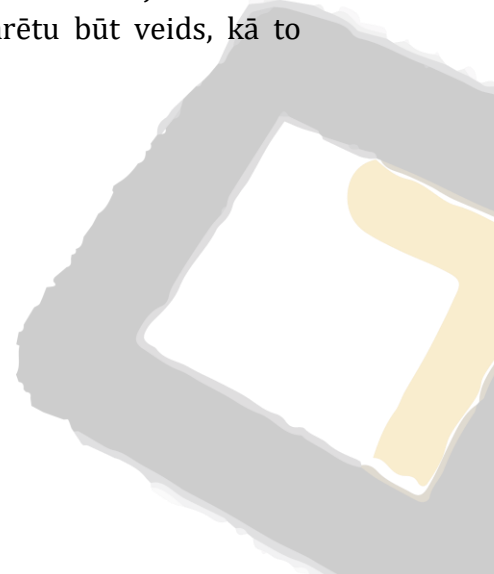
BULGĀRIJA

Dalībnieki izveidoja šādu sarakstu:

1. Vecāku izglītošana.
2. Ātra un adekvāta iestāžu reakcija vardarbības gadījumos.
3. Aizliegt smēķēt skolu priekšā.
4. Balss sniegšana upuriem.
5. Paplašināt un padarīt pilsonības izglītību skolās par obligātu.
6. Padarīt ziņošanu par vardarbību vienkāršāku un pieejamāku. Padarot šīs procedūras vieglākas no birokrātiskā viedokļa.

LATVIJA

Viens dalībnieks ieteica vairāk profilakses programmu pamatskolās, piemēram, STOP 4-7. Citi arī norādīja, ka vardarbības novēršanas programmas var būt veiksmīgas tikai tad, ja skolotāji saņem lielāku atbalgojumu un nav pārslogoti. Ja viņiem būtu papildu laiks un nauda, viņi varētu novērst vardarbību, pirms tā pat notiek. Tāpat arī pārējie dalībnieki piebilda, ka vardarbības novēršana ir tik plašs temats, ka to nevar pilnībā aptvert ar dažām mācību stundām, kas tai veltītas saskaņā ar mācību programmu. Turklāt kāds cits dalībnieks apgalvoja, ka visi vecāki neatkarīgi no viņu sociāli ekonomiskā stāvokļa gūtu labumu no bērna emocionālās attīstības darbnīcām. Kā viņi paskaidroja, vardarbības novēršana jāsāk no mājām, un, ja vecāki ir labi apmācīti konfliktu risināšanā un emociju pārvaldībā, visticamāk, ka viņu bērns nekļūs vardarbīgs. Intervētie apgalvoja, ka ļoti bieži vecāki pamana, ka viņu bērniem skolā ir problēmas, kad ir jau par vēlu un risinājumu atrast būtu gandrīz neiespējami. Īpašu vecāku semināru apmeklēšana varētu būt veids, kā to novērst un uzlabot bērna turpmāko labklājību.

Tika piedāvāts arī cits iespējamais risinājums, kas ietvēra Skandināvijas valstīs ierasto mentoringa programmu ieviešanu. Mentori palīdzētu jauniešiem apgūt svarīgas sociālās prasmes, piedāvātu psiholoģisku atbalstu un būtībā būtu viņiem pozitīvs paraugs. Papildus mentoringa programmām jaunatnes darbinieki arī uzskatīja, ka palīdzētu arī papildus finansējums. Kā viņi paskaidroja, lielākā daļa profesionāļu, kas strādā ar bērniem un jauniešiem, ir smagi pārslogoti un uz izdegšanas robežas. Viņu finansiālā stāvokļa uzlabošana un profesijas prestiža celšana kopumā ļautu atpazīt un novērst vardarbību jauniešu vidū. Turklāt izglītojošas kampaņas TV un sociālajos medijos kopā ar sadarbību ar influenceriem palīdzētu arī apkarot vardarbību. Vienīgā prasība, kā norādīja kāda intervējamā, bija nodrošināt, lai šīs kampaņas nebūtu vienreizējas aktivitātes – viņasprāt, ir ļoti svarīgi, lai tās tiktu organizētas bieži, lai pēc kampaņas beigšanās tās ideja netiktu viegli aizmirsta.

SPĀNIJA

Sākotnējais grupas ieteikums bija vērsts uz personāla stabilitāti, nevis uz “pārstrādes” metodi, ko īsteno valdība un pašvaldība. Tikmēr konfliktu risināšanas un apmācības vardarbības novēršanai gan jaunatnes darbiniekiem, gan pedagogiem. Turklāt viņi ierosināja, ka vecāki, pedagogi un jaunatnes darbinieki varētu sadarboties un tikt apmācīti, lai kļūtu par paraugu savai jauniešu grupai.

Vēl viens papildu ieteikums bija veidot kopienas sajūtu, apvienot tās dalībniekus, lai sadarbotos un veidotu sporta un muzikālas aktivitātes, sasaistot kopienu un tādējādi veidojot veselīgu tīklu, kas balstīts uz kopīgām aktivitātēm un mērķiem. Turklāt, ņemot vērā, ka valdība segtu finansiālos izdevumus, lai jaunieši varētu piedalīties jauniešu apmaiņas programmās, varētu mainīt viņu skatījumu un domāšanas veidu, vienlaikus stiprinot viņu labklājību un novēršot jebkādas aizspriedumus un uzskatus, kas izriet no šī loka, kurā viņi atrodas.

RUMĀNIJA

Izņemot vienu dalībnieku, kurš nebija pārliecināts, kā reaģēt, grupa koncentrējās uz mērķi un sapni izskaust iebiedēšanu un vardarbību skolās. Ir būtiska nepieciešamība pēc izglītības apmācībām un projektiem gan iestādēm, gan valsts un jaunatnes darbiniekiem, gan jauniešiem. Izglītības apmācību un aktivitāšu tēmas būtu orientētas uz zināšanu paplašināšanu par jauniešu emocijām un emociju vadīšanu saskarsmē. Turklāt pieaugušo un jauniešu pilnvarošana, empātijas izglītošana, aktivitātes, kas identificē un novērš iebiedēšanu un psihoizglītošana par vardarbību un tās ietekmi uz labklājību, cerot iemācīt jauniešiem rūpēties par sevi, mīlēt sevi un cieņu pret sevi un saviem vienaudžiem. Tika atzīmēts, ka grupa par prioritāti izvirzījusi jauniešu mentalitātes maiņu pret vardarbību un tādu instrumentu izmantošanu, kas izglītotu viņus par to, kā komunicēt un izteikties, nevis izraisīt vardarbību.

ATKLĀJUMI NO FOKUSA GRUPĀM AR JAUNIEŠIEM

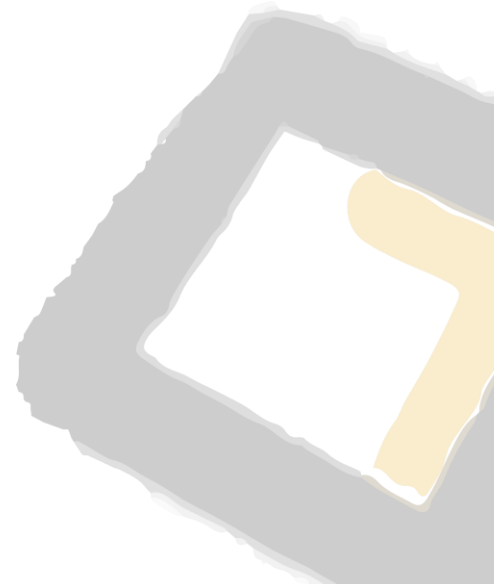
Saskaņā ar pētījuma vispārējiem mērķiem, fokusa grupu ar jauniešiem galvenais mērķis bija identificēt elementus, kas veicina viņu labklājību, kā arī izpētīt iemeslus, kāpēc jaunieši no viņu perspektīvas piedzīvo un turpina veikt tik augstu vardarbību.

Saskaņā ar pētījuma plānu, visi dalībnieki pirms diskusijas sniedza rakstisku piekrišanu pēc pilnīgas informācijas par projektu un tā mērķiem.

Pienācīgi ņemot vērā faktu, ka daži no jautājumiem varētu radīt neērtības dalībniekiem, koordinatori tika stingri mudināti uzsvērt, cik svarīgi ir saņemt godīgas atbildes no dalībniekiem, un izveidot pamatnoteikumu kopumu attiecībā uz spriedumu un cieņu vienam pret otru. Tāpat koordinatori tika ieteikts atgādināt dalībniekiem, ka viņiem ir tiesības atturēties no atbildes uz dažām uzdoto jautājumu daļām. Tika arī garantēts, ka tiks saglabāta konfidencialitāte gan dalībnieku vidū, gan attiecībā uz savākto datu ierakstiem, piezīmēm un atšifrējumiem.

Lai gan visās valstīs tika izmantots viens un tas pats pētījuma plāns, ir manāmas atšķirības fokusa grupu skaitā un lielumā, dalībnieku vecuma diapazonā un diskusijas veidošanā.

Bulgārijā bija viena fokusa grupa, kurā kopumā bija 8 dalībnieki, 5 sievietes un 3 vīrieši vecumā no 16 līdz 17 gadiem. Latvijā darbojās divas fokusa grupas, viena ar 6 dalībniekiem vecumā no 16 līdz 19 gadiem; viens ar 4 dalībniekiem vecumā no 14 līdz 16 gadiem; kopā - 10 dalībnieki. Spānijā tika pieņemta cita pieeja, lai vāktu datus no daudz lielākas 22 personu grupas, vecumā no 13 līdz 18 gadiem; dažas vispārīgas diskusijas tika veiktas pilnā līdzdalībā, savukārt pārējo vingrinājumu vajadzībām dalībnieki tika sadalīti mazākās grupās. Visbeidzot tika veiktas četras fokusa grupas četrās dažādās Rumānijas pilsētās, kopumā pulcējot 28 dalībniekus.

1. JAUTĀJUMS: KĀ JŪS RAKSTUROTU LABKLĀJĪBU? KO JŪS PAR TO DOMĀJAT? KO TAS NOZĪMĒ JŪMS PERSONĪGI? KĀDI VĀRDI VAI EMOCIJAS NĀK PRĀTĀ, KĀDA IR PIRMĀ REAKCIJA VAI DOMA?

BULGĀRIJA

Dalībnieki norādīja, ka pastāv dalījums labklājības nozīmē viņiem pašiem un sabiedrībai (sastāv no vecākiem, vienaudžiem un mediju pārstāvniecības). No pēdējā viedokļa labklājība ir saistīta ar bagātību, panākumiem darbā un "ideālu" ģimeni. Tomēr lielākā daļa dalībnieku uzskata, ka labklājība ir ciešāk saistīta ar labu garīgo veselību, iespēju izklaidēties, piekļuvi draugiem un internetam, labu veselību un būt laimīgam. Pret to tika izteikti daži iebildumi, apgalvojot, ka nauda ir svarīga, lai iegādātos lietas, kas kādu var iepriecināt, piemēram, drēbes vai biļetes uz koncertiem.

"Protams, nauda ir svarīga, bet tā nedara jūs laimīgu, tā tikai palīdz"

LATVIJA

Pretēji Bulgārijas grupai, labklājības jēdziens netika nošķirts no dažādām perspektīvām. Pēc latviešu diskusiju dalībnieku domām, labsajūta nozīmē justies labi un ērti ar sevi, darīt lietas, kas patiek sev un atrasties labā kompānijā, kur kopā ar cilvēkiem var justies ērti.

SPĀNIJA

Izņemot dažus dalībniekus, kuri labklājību raksturoja kā vienkārši "ir labi", drošības sajūta un pašapmierinātība, kā arī veselības statuss parādījās kā galvenie labklājības jēdzieni. Dalībnieku vidū valdīja vienprātība par nepieciešamību uzlabot jauniešu vispārējo labklājību valstī.

RUMĀNIJA

Aprakstot labklājību, Rumānijas respondenti uzsvēra sekojošo: justies laimīgam un mīlētam; komunikācija, sapratne, miers un cieņa ģimenes vidē, socializēšanās un kvalitatīva laika pavadīšana ar draugiem, drošības sajūta, optimisms, entuziasms, miera stāvoklis un trauksmes trūkums, atpūta un izklaide (atpūtas aktivitātes, ceļošana), panākumi kā pašapmierinātība (mērķu un ambīciju sasniegšana, personības attīstība, pašrealizācija), finansiāli panākumi (nauda, vara, labs materiālais stāvoklis) būt veselam.

Prieks, jautrība, draudzība un mīlestība –
šie četri vārdi ir labklājības simbols

2. JAUTĀJUMS: SĀKOTNĒJAIS NOVĒRTĒJUMS: LŪDZU, NORĀDIET SAVU PAŠREIZĒJO LABKLĀJĪBAS LĪMENI (ŅEMOT VĒRĀ, GARĪGO UN FIZISKO VESELĪBA, DROŠĪBU, ATTIECĪBAS, KOPIENU UN MĒRĶUS) UN JŪSU VĒLAMO LABSAJŪTAS LĪMENI:

KRĪZĒ – CENSTIES IZDZĪVOT- JUSTIES NORMĀLI- JUSTIES LABI – JUSTIES LIELISKI

BULGĀRIJA

Dalībnieki uz šo jautājumu atbildēja ar zināmu nepatiku, paliekot sniegtās 5 ballu skalas neitrālajā/pozitīvā pusē (“justies normāli”, “justies labi”, “justies lieliski”).

LATVIJA

Lai gan viņiem bija kopumā labi definēta izpratne par labklājību, visi jaunieši atšķirībā no Bulgārijas respondentiem ziņoja, ka viņu labklājības līmenis ir vidējs vai zemāks par vidējo. Viņi atzina biežas vispārējā garastāvokļa svārstības nelielu ikdienas problēmu dēļ (piemēram, dusmas no skolotājas, strīds ar draugu), pārāk neiedziļinoties detaļās.

Daži minēja izglītības parametrus, kā savas sliktās labklājības iemeslu. Kā galvenais stresa avots tika minēts, ka mācās vidusskolā, īpaši eksāmenu laikā. Dalībnieki uzskatīja, ka no viņiem vienmēr tiek sagaidīts labs sniegums un labas atzīmes, kā arī spiediens no skolotājiem un vecākiem, kuri pieprasīja augstus rezultātus un bija sarūgtināti, kad viņu vidējā atzīme pazeminājās.

"Mēs visi kopš bērnības cenšamies būt labāki par sevi, taču tagad jūs nevarat veikt labus rezultātus. Tas ir ārpus jūsu kontroles. Jūs nevarat kāpt augstāk. Vēl labāk vairs nav iespējams."

Jo īpaši ģimene tika minēta gan kā atbalstošas vides piedāvājums, gan arī kā trauksmes avots.

Man ir četri vecāki brāļi un māsa, un viņi visi ir kaut ko sasnieguši dzīvē. Tas ir milzīgs spiediens. Viņi neko nesaka un nedara. Viņi vienkārši dzīvē ir sasnieguši tik daudz, ka nepastāv risks, ka viņiem neizdosies. Un es nezinu, vai es spēšu darīt to pašu.

SPĀNIJA

Dalībniekiem sākotnēji bija grūti iesaistīties, lūdzot paskaidrojumus par “krīzes” nozīmi un izrādot nevēlēšanos definēt savu pašreizējo situāciju. Tie, kas iesaistījās, galvenokārt identificējās ar apgalvojumiem “jūsties labi” un “justies normāli”.

Viens dalībnieks norādīja, ka ir “gandrīz neiespējami” justies “lieliski”, kam piekrita lielākā daļa dalībnieku. Uz jautājumu, kāpēc, viens no viņiem atbildēja: “jo vienmēr kaut kas ir, ja tās nav ģimenes problēmas, tās būs skolas vai draudzības problēmas”.

RUMĀNIJA

Lielākā daļa dalībnieku (20 no 28) atbildēja kā “labi” vai “lieliski”, lai aprakstītu savu pašreizējo labklājību. Mazāk dalībnieku norādīja uz vidējo labklājību, savukārt trīs dalībnieki uzskatīja, ka viņi pārdzīvo izdzīvošanas vai krīzes periodu.

3. JAUTĀJUMS: APRAKSTI, KĀ IZSKATĪTOS LABSAJŪTĪBA JŪSU VĒLAMĀ LĪMENĪ: MĒĢINIET IZSKAIDROT UN APRAKSTOT, KĀ VIŅI VĒLĒTOS JUSTIES (MĒĢINOT IZVAIRĪTIES NO UTOPISKIEM MINĒJUMIEM). KO VIŅI VĒLĒTOS DARĪT, KĀDAS IR VIŅU AMBĪCIJAS?

BULGĀRIJA

Sākotnējā dalībnieku atbilde bija gandrīz vienbalsīga, šķietami tiecoties sasniegt vēlamo labklājības līmeni, kas ir “jūtos lieliski”. Divi paziņoja, ka viņiem būtu labi arī “jūtos labi”.

Mēģinot konceptualizēt šos divus esības stāvokļus, dalībnieki aprakstīja “justies labi” kā sajūtu apmierinātību, spiediena neesamību, progresu dzīvē, nejūtoties apgrūtinātam. Šī kategorija tika uzskatīta par nepieciešamu, kas ir jāizpilda.

No otras puses, “justies lieliski” tika raksturots, kā papildu solis uz priekšu labākai labklājībai. Šis statuss parasti tika raksturots, kā vairāk laika atpūtai no dažādām perspektīvām: gulēt, izklaidēties ar draugiem, ballēties, ceļot.

LATVIJA

Daži jaunieši teica, ka viņi jūtas vislabāk, kad ir kopā ar saviem mīļajiem un nav satraukuma vai stresa par to, ko viņi varētu teikt vai darīt. Ģimene un draugi bieži tika pieminēti, aprakstot savu ideālo labklājības līmeni. Bieži pieminētā atbilde bija arī būt fiziski aktīvam, klausoties mūziku un nodarboties ar hobijiem.

"Ģimene un draugi - tas ir tas, kas man nozīmē visvairāk."

Jāatzīmē, ka izglītības parametri, kas veicina augstāku labklājības līmeni, šķiet, atšķiras atkarībā no dalībnieku vecuma. Vecāki diskusiju dalībnieki (vecumā no 16 līdz 19 gadiem) piebilda, ka svarīgi ir arī justies droši par savu nākotni, jo viņiem tuvojas dzīves laiks, kad būs jāšāķ domāt par to, vai viņiem iestāties augstskolā vai ne. Tātad, ko viņi pētīs. Jaunāki respondenti vecumā no 14 līdz 16 gadiem koncentrējās uz to, lai gūtu labus rezultātus skolā un iegūtu labas atzīmes, nevis sekmīgi veiktu konkrētus gala eksāmenus. Abas vecuma grupas bija vienisprātis, ka labākas pašsajūtas sasniegšanai ir izšķiroša nozīme atpūtas aktivitātēs.

SPĀNIJA

Dalībnieki sākotnēji iztēlojās fantāzijas pasaules/realitātes (galvenokārt saistītas ar lielām naudas summām), tāpēc viņiem laipni atgādināja, ka viņiem ir jāatturas no utopisku pasauļu aprakstīšanas un jākoncentrējas uz to, kā izskatītos viņu vēlamais labklājības līmenis pielāgots viņu pašreizējai dzīvei un realitātei. Visbiežāk atbildes bija saistītas ar to, ka viņiem ir vairāk resursu (laika un naudas), lai uzlabotu skolas atzīmes, un vairāk vietējo aktivitāšu, kas saistītas ar viņu personīgajām interesēm (hip-hop dejas, skeitparki, zīmēšana utt.).

RUMĀNIJA

Kopumā dalībnieki no Rumānijas velk paralēles savā vispārējā izpratnē par labklājības jēdzienu ar vēlamā labklājības stāvokļa aprakstu: izklaidēšanās un iesaistīšanās atpūtas aktivitātēs (sports, lasīšana, māksla, ceļošana, laika pavadīšana ar dzīvniekiem, reliģijas praktizēšana), justies draugu un ģimenes atbalstītam, saprastam un mīlētam, justies laimīgam, labi, pašrealizācija, pašpārlicinātība, trauksmes un spiediena trūkums, profesionālie panākumi (personiski un finansiāli apmierinoša darba atrašana).

Ievērojama atšķirība ir tā, ka daudzi intervētie aprakstīja piepildījumu visos savas dzīves aspektos, nevis viendimensionālu attīstību noteiktā jomā (piemēram, karjera, ģimene).

4. JAUTĀJUMS: KAS VARĒTU PALĪDZĒT JUMS SASNIEGT TĀDU LABKLĀJĪBAS LĪMENI, KĀDU VĒLATIES? TIE VAR BŪT: BRĀLI, MĀSAS, VECĀKI, AUDŽUVECĀKI, PERSONĀLS, SOCIĀLAIS DARBINIEKS, TRENERIS, KAIMIŅI, SKOLOTĀJS, RELIĢIJAS KOPIENAS PĀRSTĀVIS, PRIEKŠNIEKS UC. ARĪ JŪS VARAT JAUTĀT, KĀ TIE CILVĒKI VARĒTU PALĪDZĒT.

BULGĀRIJA

Dalībnieki identificēja skolotājus un vecākus kā galvenās personas, kas ir kompetentas palīdzēt paaugstināt labklājības līmeni.

Skolotāji varētu palīdzēt, vairāk atbalstot un audzinot, vairāk laika veltot tam, lai nodrošinātu skolēnu izpratni par mācīto materiālu. Dalībnieki dalījās bažās par to, ka skolā galvenais uzsvars tiek likts uz ieskaitēm, atzīmēm un valsts eksāmeņiem, nevis uz skolēnu izpratni un mācību procesu.

Vecāki varētu palīdzēt, būdami pacietīgāki, atbalstošāki un uzklausot jauniešu vajadzības.

Dalībnieki nebija pārliecināti, kā sociālie darbinieki vai jaunatnes darbinieki varētu palīdzēt vairāk, neskaitot vairāk aktivitāšu organizēšanu, kur jaunieši var piedalīties un izklaidēties.

LATVIJA

Atbilstoši savām iepriekšējām atbildēm Latvijas aptaujātie skaidroja, ka viņu ģimene un draugi visvairāk palīdzēja viņiem justies labāk. Daži apgalvoja, ka nekad nesazināsies ar skolotāju, bet gan runās ar vecākiem vai draugiem, ja viņiem būs kādas problēmas.

Tajā pašā laikā respondenti uzskatīja, ka pārāk daudz paļaujas uz draugiem un viņiem ir jāiemācās pašiem tikt galā ar savām problēmām. Šādās situācijās pašsajūtas uzlabošanai pietika ar pastaigāties ar suni un ar laika pavadīšanu vienam.

Daži jaunieši atzina, ka apmeklēja terapeitu, un paskaidroja, ka saruna ar garīgās veselības speciālistu bija izdevīga, jo viņi varēja apspriest savus jautājumus, neuztraucoties, ka viņi tiek nosodīti.

SPĀNIJA

Spāņu respondenti lielā mērā piekrita Bulgārijas fokusa grupu respondentiem, identificējot vecākus un skolotāju, kā vissvarīgākās personas, kas palīdz uzlabot viņu labklājību.

Attiecībā uz vecākiem, kā palīdzības sniegšanas veidi tika aprakstīti labāku attiecību veidošana ar savām atvasēm vai vairāk naudas, lai atļautos ārpuskolas nodarbības. Dalībnieki arī dalījās savā vēlmē, lai skolotāji pievērstu lielāku uzmanību viņu interesēm.

RUMĀNIJA

Vecāki kļuva par galveno grupu, pie kuras rumāņu jaunieši vēršas pēc palīdzības, kā arī citi ģimenes locekļi, piemēram, brāļi un māsas vai vecvecāki. Ārpus ģimenes vides draugi un skolotāji šķietami ir vēl viens svarīgs atbalsta avots. Tika minēta arī ekspertu loma, biznesa attiecības, atzišanās un finanšu līdzekļi. Daži dalībnieki ziņoja, ka viņi izvēlas sasniegt vēlamo labklājības līmeni paši, nemeklējot palīdzību.

5. JAUTĀJUMS: VAI JUMS ŠOBRĪD TIECATIES SASNIEGT VĒLAMO LABKLĀJĪBAS LĪMENI? VAI JŪS SPERĀT KĀDUS SOĻUS PRETĪM TAM, VAI JŪS PLĀNOJAT DARBOTIES TĀ LABĀ.

BULGĀRIJA

Lielākā daļa dalībnieku atzina, ka šobrīd jūtas pārāk satriekti, lai par to daudz domātu. Vieni minēja, ka savā dienā jāatvēr laiks savai labsajūtai, agri ceļoties pirms skolas un nodarbojoties ar jogu. Kāds cits dalībnieks minēja, ka datorspēju spēlēšana vakarā bija jautrība un bēgšana no citām problēmām.

Uz jautājumu, vai viņi domā, ka sāks veltīt vairāk pūļu savai labklājībai, dalībnieki piekrita un teica, ka var sākt domāt par labākām aktivitātēm paši.

LATVIJA

Kamēr visi jaunieši veica pasākumus, lai sasniegtu vēlamo labklājības līmeni, no viņu atbildēm bija skaidrs, ka viņi šo procesu konceptualizēja savādāk. Mūzikas klausīšanās, sarunas ar draugiem vai sporta spēlēšana bija tas, ko viņi darīja vienkārši tāpēc, ka viņiem tas patika, nevis tāpēc, ka bija pieņēmuši apzinātu lēmumu uzlabot savu labklājību.

SPĀNIJA

Atšķirībā no citām valstīm lielākā daļa spāņu dalībnieku uzskatīja, ka viņu jaunā vecuma dēļ vēlamais labklājības līmenis nav atkarīgs no viņiem, bet gan no viņu ģimenēm un skolām. Viņi teica, ka viņiem šķiet, ka dara "visu, ko var", apmeklējot skolu un iesaistoties dažādās pēcskolas aktivitātēs.

RUMĀNIJA

Lielākā daļa fokusa grupu diskusiju dalībnieku Rumānijā atklāja savus pastāvīgos centienus uzlabot savu labklājības statusu. Tas tiek īstenots ar plašu aktivitāšu klāstu, tai skaitā personības attīstību, zināšanu niansēšanu, komunikāciju un mijiedarbību ar izvēlētajām personām, līdzdalību vēlamajās aktivitātēs un finansiālā stāvokļa uzlabošanu. Tie daži, kuri noliedza, ka ir piedalījušies šādā mērķī, paskaidroja, ka jūtas sasnieguši vēlamo labklājības līmeni.

6. JAUTĀJUMS: KĀDI RESURSI, JŪS UZSKATĀT, JUMS VARĒTU BŪT VAJADZĪGI, LAI PALĪDZĒTU SASNIEGT VĒLAMO LABKLĀJĪBAS LĪMENI? RESURSI VAR IEKĻAUT TĀDAS LIETAS, KĀ NAUDA, CILVĒKI, LAIKS VAI PIEKĻUVE DAŽĀDĀM VIETĀM. JŪS VISTICAMĀK DOMĀSIET PAR CITIEM RESURSIEM, KAS JUMS IR NEPIECIEŠAMI SAVĀ DZĪVE, LAI NOTIKTU VĒLĀMĀS PĀRMAIŅAS SAVĀ UN JŪSU LĪDZNIEKU LABKLĀJĪBĀ.

BULGĀRIJA

Bija vienprātība par to, ka nepieciešams vairāk personiskā laika brīvajam laikam, ne tikai žonglējot starp skolu, mājas darbiem, ārpuskolas aktivitātēm un pienākumiem mājās. Lielākā daļa dalībnieku arī atzina, ka pavada daudz laika sociālajos tīklos, to patiesi neizbaudot, bet gan aiz ieraduma vai sekojot līdzi citiem, runājot par tendencēm, jokiem utt.

LATVIJA

Visās fokusgrupu diskusijās tika uzsvērtā ģimenes un draugu nozīme. Citi resursi ietvēra ikdienas aktivitātes, piemēram, sarunas ar draugu, kaķa vai suņa glāstīšana, vairāk laika mājasdarbu veikšanai, došanās pastaigā pa mežu un mūzikas klausīšanās vienatnē savā guļamistabā. Arī laiks un nauda bieži tika minēti kā būtisks resurss.

Vairāki vecāki jaunieši skaidroja, ka viņiem nav pietiekami daudz laika visu mājasdarbu veikšanai un atpūtai, savukārt citi apgalvoja, ka nauda dos viņiem lielāku brīvību un drošības sajūtu, kuras viņiem šobrīd trūkst. 12-14 gadus vecu jauniešu vidū netika minēts laiks un nauda, viņiem piekļuve bibliotēkai un dalība jauniešu centra aktivitātēs bija īpaši svarīga, jo tā novērš uzmanību no ikdienas problēmām, mazināja dusmas un paaugstināja garastāvokli.

Daži vecāki intervējamie gan atzina, ka nejūtas “pelnīti” kādus papildu līdzekļus savas labklājības uzlabošanai. Viņi paskaidroja, ka viņu draugu un ģimenes labklājība viņiem bija daudz svarīgāka, tāpēc jaunieši koncentrējās uz to. Citi apgalvoja, ka pašlaik viņi neko nedara, lai panāktu būtiskas izmaiņas viņu labklājībā. Viņi uzskatīja, ka tikai ar laiku viņu labklājība uzlabosies.

SPĀNIJA

Lielākā daļa dalībnieku norādīja uz naudu kā galveno līdzekli, lai piekļūtu visām lietām, kas veicina labāku pašsajūtu, t.i., pēcskolas aktivitāšu veikšana, iecienītāko vietu apmeklēšana, labākas izmitināšanas iespējas vai vairāk laika pavadīšana kopā ar vecākiem ar mazāku darba stundu skaitu. Daži dalībnieki arī minēja dzīves apstākļu maiņu uz apgabaliem ar labāku transportu un iztiku.

RUMĀNIJA

Neraugoties uz to, ka līdzīgi kā no Spānijas secinājumiem daudzi Rumānijas dalībnieki bija vienprātis par naudas nozīmi augstāka labklājības līmeņa sasniegšanā, tika pamanīta interesanta nesakritība attiecībā uz finanšu līdzekļu ieguldījumu šī mērķa sasniegšanā. Lai gan daži jaunieši pieņēma patērētāja perspektīvu, piesaistot naudu preču iegādei, citi paredzēja vieglāku piekļuvi augstas kvalitātes izglītībai un galu galā sasniegt labāku profesionālo karjeru.

Līdzās naudai, kā galvenais resurss labākai labklājībai kļuva arī laiks, kas tiek atvēlēts sev, ģimenei, mājdzīvniekiem un draugiem, kā arī iespējām ceļot. Daži dalībnieki uzstāja uz garīgās veselības, iedrošinājuma, vienaudžu pieņemšanas, spēcīgu un veselīgu ģimenes attiecību nozīmi.

7. JAUTĀJUMS: KĀDI IZAIČINĀJUMI VAR IZVEIDOT GRŪTĪBAS SASNIEGT TĀDU LABKLĀJĪBAS LĪMENI, KĀDU VĒLATIES? PADOMĀJIETIES PAR TĀDĀM LIETĀM, CIK VIEGLI IR UZTICĒTIES CILVĒKIEM, IEGŪT JAUNUS DRAUGUS, LŪGT PALĪDZĪBU, ATRAST RESURSUS VAI CILVĒKU, KAS JUMS PALĪDZĒS, TAI SKAITĀ FINANSIĀLĀ SITUĀCIJA, FIZISKĀ UN GARĪGĀ VESELĪBA.

BULGĀRIJA

Diskusijas dalībnieku atbildes bija saistītas ar vispārēju sajūtu, ka jūtas pārņemts, jo ikdienā ir pārāk daudz jārīcina. Nogurums un nevēlēšanās iesaistīties tika saistīti ar viņu dzīvē radušos problēmu sarežģīto raksturu.

Bija vienprātība par to, ka ir grūti paļauties uz autoritātēm, jo personas, uz kurām jauniešiem jāspēj paļauties, iedveš bailes ar aizrādījumiem, nevis piedāvā palīdzību.

Dalībnieki nesūdzējās par to, ka viņiem ir grūti iegūt draugus, bet viņi minēja kopīgu vientulības sajūtu un cīņu par savienošanos dziļākā līmenī.

LATVIJA

Motivācijas trūkums, laika trūkums un slikta finansiālā situācija bija visizplatītākās atbildes Latvijas diskusijās.

Izmantojot naudu, jums nebūs jādzīvo zem tilta, tas ļaus jums dzīvot diezgan labi, un tad jūs vienmēr varēsiet pateikt sev, ka jūtaties labi.

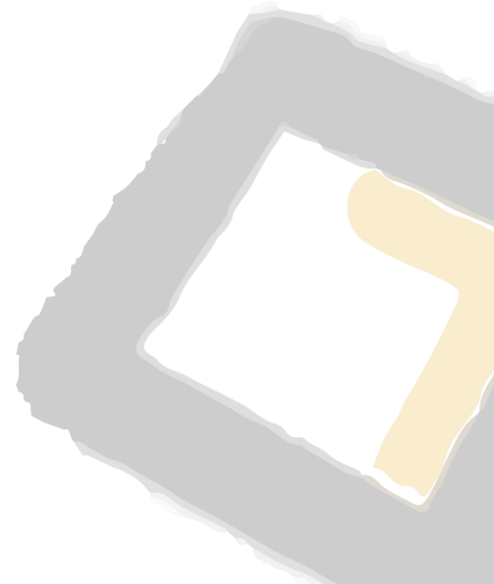
Dažiem jauniešiem izaicinājumi tika saistīti ar noteiktu cilvēku uzvedību viņu dzīvē, kuru dusmas un negatīvie noskaņojumi pret viņiem ir šķērslis vēlamā labklājības līmeņa sasniegšanai. Un otrādi, viņu tuvinieku emocionālais atbalsts, kaut arī tas ir gandrīz neeksistējošs, būtiski uzlabotu viņu labklājību.

SPĀNIJA

Saskaņā ar vispārējo tēmu, kas iezīmējās Spānijas fokusa grupu diskusijās, nauda tika noteikta, kā vissvarīgākais šķērslis cilvēka labklājībai. Tādējādi finanšu stabilitāte tika uzsvērtā, kā atslēga labākai dzīvei.

RUMĀNIJA

Rumānijas diskusiju dalībnieki izstrādāja plašu izaicinājumu spektru saistībā ar viņu labklājību. Diskusijās vairākkārt tika pieminētas respondentu vai viņu vecāku finansiālās grūtības, kā arī fiziskās vai garīgās veselības pasliktināšanās. Dalībnieki apsprieda arī ierobežojumus, kas rodas sakarā ar bailēm no neveiksmes skolā, kas var izraisīt ģimenes vilšanos, nespēja uzticēties un paļauties uz cilvēkiem, par tuvinieku zaudējumiem un bēdām, un citas dziļi iesakņojušās negatīvas jūtas, piemēram, dusmas.

8. JAUTĀJUMS: KAS NĀK PRĀTĀ, DZIRDOT VĀRDU VARDARBĪBA? MĒĢINIET TO DEFINĒT, ŅEMOT PAR PIEMĒRU, JEBKĀDAS VARDARBĪBAS FORMA VAI VEIDUS.

BULGĀRIJA

Vispārējā vardarbības definīcijā dalībnieki aprakstīja darbību, kas nodara kaitējumu cilvēkiem un nodara fizisku vai garīgu kaitējumu citiem.

Diskusijā galvenā uzmanība tika pievērsta vardarbībai ģimenē un iebiedēšanai skolā, ar dažiem pārskatiem par kautiņiem, uzbrukumiem un niknumu uz ceļa, kā arī vispārējām dusmām.

Dalībnieki arī saistīja vardarbību ar vispārēju dusmu sajūtu, ko izraisīja triviāli iemesli, kā arī ar nemieriem un attieksmi “katrs par savu”, īpaši attiecībā uz pieaugušajiem.

LATVIJA

Latvijas dalībnieki nepanāca vienprātību vardarbības definīcijā. Daži vardarbību definēja kā robežu pārkāpšanu un diskomforta radīšanu. Citiem vardarbība bija saistīta ar fizisku, seksuālu un emocionālu vardarbību. Vairāki intervētie apgalvoja, ka emocionālā vardarbība un iebiedēšana ir visbriesmīgākie vardarbības veidi. Kāda intervējamā norādīja, ka viņai vardarbība ietver arī savstarpīguma ciklu – varmākas arī kļūst varmākas. Tomēr visi jaunieši neatkarīgi no vecuma spēja nosaukt vismaz divus vardarbības veidus (piemēram, seksuālu, fizisku un emocionālu vardarbību).

Pievienojot personisku piezīmi, lielākā daļa diskusiju dalībnieku sevi raksturoja kā ļoti emocionālus un jūtīgus, kurus vārdi viegli aizvaino.

Es esmu tāds cilvēks, kurš var paciest fiziskas sāpes, bet, tiklīdz esmu emocionāli aizskarts, es to jūtu daudz, pat niecīgas lietas, tāpēc šajā ziņā esmu ļoti jūtīgs cilvēks.

SPĀNIJA

Viena intervējamā sniegtā spontānā vardarbības definīcija bija “jebkādā veidā kaitēt kādam”.

Strādājot grupās, dalībnieki identificēja četrus dažādus vardarbības veidus: fizisko, psiholoģisko, verbālo, seksuālo.

RUMĀNIJA

Mēģinot definēt vardarbību, daži dalībnieki to raksturoja, kā agresiju pret citu cilvēku, netaisnību un ļaunumu. Viens dalībnieks saistīja vārdu vardarbība ar sarkano krāsu.

Atbilžu pārskatā vardarbības veidi ir apkopoti zemāk, pievienojot dalībnieku sniegtos piemērus:

- Fiziskā vardarbība: sišana (sitieni, sositumi, zilumi), grūstīšana, brutalitāte un agresija
- Verbāla vardarbība: lamāšanās, aizvainojumi, segvārdu lietošana
- Psiholoģiskā/garīgā vardarbība: diskomforts un bailes, pārākuma sajūta pār kādu, uzmākšanās, izmantojot tiešsaistes kanālus (piemēram, sociālos saziņas līdzekļus), baumu izplatīšana, draudi.
- Seksuāla vardarbība: uzmākšanās un vardarbība

Vairums dalībnieku iebiedēšanu minēja kā atsevišķu vardarbības veidu, kas ietver visu citu veidu elementus (ķircināšana un grūstīšana, segvārdu lietošana, baumu izplatīšana, ignorēšana vai izslēgšana no vienaudžu grupām).

9. JAUTĀJUMS: VAI JŪS ESAT BIJIS VARDARBĪBAS/LAUNPRĀTĪBAS LIECINIEKS? KĀDA VEIDA, KĀ VĒROTĀJS VAI LIECINIEKS, VAI JŪS ESAT JUTIES VARDARBĪGS/AGRESĪVS UN NESPĒJIS TO KONTROLĒT?

BULGĀRIJA

Visi dalībnieki atklāja, ka ir bijuši liecinieki vai ir zinājuši par kādu vardarbību. Par iebiedēšanu daudzi runāja, kā par ikdienas realitāti skolas vidē.

No otras puses, lielākā daļa respondentu stāstīja stāstus par vardarbību ģimenē, neatsaucoties uz personīgo pieredzi. Tāpat tika stāstīti par vardarbīgiem incidentiem publiskās vietās, kuros iesaistītas personas, kuras lietojušas alkoholu vai citas vielas, nenorādot nekādas personiskas saites.

LATVIJA

Visi jaunieši atzina, ka ir novērojuši vardarbību.

Es domāju, ka mūsdienās nezinu nevienu cilvēku, kurš nebūtu pieredzējis vardarbību. Visi ir par kaut ko izņirgāti vai dusmīgi.

Viņa vēlāk paskaidroja, ka vardarbība ir neticami izplatīta — tā ir tik izplatīta, ka lielākā daļa cilvēku to pat nepamana. Līdzīgu novērojumu izteica arī citi intervētie, proti, ka vardarbība tiek normalizēta līdz tādai pakāpei, ka tā ir gandrīz neredzama.

Emocionāla vardarbība un iebiedēšana bija visizplatītākie vardarbības veidi, ko jaunieši bija pieredzējuši. Daži bija mēģinājuši iesaistīties un palīdzēt cietušajam, vienlaikus atzīstot, ka viņiem ir aizdomas, ka viņu draugi nerīkotos tāpat, ja viņi būtu cietuši.

Pēc intervējamo teiktā, emocionālā vardarbība var izpausties dažādos veidos – daži skolēni tiek iebiedēti seksuālās orientācijas dēļ, citi tiek ķircināti, krāsoto matu dēļ utt. Daži intervētie apgalvoja, ka arī nevēlami padomi un kritika ir ļaunprātīgas izmantošanas veids.

Divi dalībnieki atzina, ka paši bijuši vardarbīgi pret draugu. Tomēr viņi nevēlējās sīkāk izskaidrot situāciju, vien pieminot, ka, apzinoties savu pārkāpumu un ir atvainojušies, šīs personas uzticības atgūšana nebija veiksmīga.

SPĀNIJA

Saskaņā ar iepriekšējiem valsts konstatējumiem visi Spānijas fokusa grupu dalībnieki ziņoja, ka ir bijuši liecinieki vardarbībai kādā veidā, galvenokārt no novērotāja lomas, skolas vidē vai draugu lokā.

Vaicājot par situācijām, kas varētu veicināt vardarbīgu vai agresīvu uzvedību no viņu puses pret citiem, lielākā daļa diskusiju dalībnieku atturējās atbildēt, daži, kas atbildēja, minēja situācijas, kurās ir dusmojušies pret brāļiem un māsām vai izjutuši necieņas sajūtu skolā.

RUMĀNIJA

Atšķirībā no iepriekšējiem atklājumiem, ne visi dalībnieki Rumānijā uzskatīja, ka ir bijuši liecinieki kāda veida vardarbībai. Starp tiem, kas toir, vairāki atzina, ka nav reaģējuši vai neiejaucās bailu dēļ vai tāpēc, ka nespējuši aptvert notikumus, kas notika.

Daži dalībnieki atklāja, ka ir iesaistījušies vardarbības aktos vai nu kā upuri, vai kā varmākas.

10. JAUTĀJUMS: KAS, JŪSU DOMĀS, PADARA CILVĒKU VAVARDARBĪGĀKU? TĀDI ELEMENTI, KĀ: NEVIENLĪDZĪBA, AIZSPRIEDUMI, FANĀTISMS, EKSTRĒMISMS, TOKSISKAS ATTIECĪBAS UTT. IEDOMĀJIETIES PAR CILVĒKU STĀSTIEM, KAS GADU LAIKĀ MAINĪJĀS UN KĻŪTA VARDARBĪGĀKI.

BULGĀRIJA

Atbildes galvenokārt bija vērstas uz bezcerības sajūtu un nepieciešamību justies spēcīgam. Daži dalībnieki apgalvoja, ka pašizaugsmē ir vietas pārmaiņām.

Cilvēki ir ļoti vīlušies apkārtējā pasaulē un zaudē cerību, un tad kļūst vardarbīgāki.

Es domāju, ka daži cilvēki ir vardarbīgāki pret citiem, bet ta sir kaut kas, ko var ieraudzīt tikai, kad cilvēks pieaug un ir gatavs mācīties, piemēram, mācīties būt laipnam un gādīgam.

Es domāju, ka cilvēki ir vardarbīgi daudzu iemeslu dēļ, bet bieži tas ir tāpēc, ka viņi jūtas bezspēcīgi un tad izmanto spēku, lai justos stiprāki.

LATVIJA

Lielākā daļa dalībnieku uzskatīja, ka videi, kurā cilvēks uzauga, ir izšķiroša nozīme. Faktiski vardarbīgi cilvēki paši ir cietuši no vardarbības (fiziski vai emocionāli), un tāpēc viņi ir “ieprogrammēti” arī būt agresīviem. Viņi nezina, kā uzvesties savādāk, jo viņiem bija nemiloši un neatbalstoši vecāki, kuri mācīja, ka vardarbība ir pieņemama. Citi apgalvoja, ka bailes, dusmas, neapmierinātība un citas negatīvas emocijas izraisa vardarbību. Vēlme justies iekļautam var padarīt kādu vardarbīgu.

Intervējamās sievietes norādīja, ka zēni kopumā ir daudz vardarbīgāki, jo neprot tikt galā ar savām emocijām. Viņi apgalvoja, ka ikvienam ir kaut kādā veidā jāpauž savas jūtas, un, tā kā zēni nezina, kā to izdarīt, viņi, visticamāk, kļūs vardarbīgi.

SPĀNIJA

Atbilstoši Latvijas respondentu teiktajam, diskusiju dalībnieki Spānijā uzskatīja, ka jaunieši, kuri ir kļuvuši par ķircināšanas vai iebiedēšanas upuriem skolā, visticamāk, pievērsīsies vardarbībai.

Tomēr kopumā diskusijā dominēja doma, ka vardarbība ir personības iezīme, kas ir ārpus izvēles vai paškontroles.

RUMĀNIJA

Prāta vētras laikā par vardarbības saknēm Rumānijas dalībnieki atklāja: toksiskas attiecības (viena vecāka neesamība, ģimenes strīdi); atkarības (alkohola un narkotiku lietošana, azartspēles); zems izglītības līmenis; slikts finansiālais stāvoklis; nevienlīdzība, vīdniecība, netaisnība, represijas vai viktimizācija; toksisks domāšanas veids, negatīvas jūtas (pazemojums, vilšanās, dusmas vai pat adrenalīns), nedrošība un pašcieņas trūkums.

Cilvēki, iespējams, ir vardarbīgi, jo citi cilvēki ir cietuši no vardarbības. Uzskata, ka atmosfēra un apkārtējie cilvēki ietekmē citu attīstību sabiedrībā.

Diemžēl daži cilvēki izvēlas būt vardarbīgi, ja jūtas tiesāti, aizvainoti, diskriminēti vai ja viņi vēlas kaut ko sasniegt un tas neizdodas.

Atšķirībā no pārējiem respondentiem viens dalībnieks apgalvoja, ka vardarbība ir nepieciešama izdzīvošanai naidīgā vidē, piemēram, skolas vidē.

Varu teikt, ka ar gadiem esmu kļuvis agresīvāks, bet domāju, ka tā tam ir jābūt. Skola ir kā džungļi, tu esi laupījums vai plēsējs, tur nevar nekādi savādāk.

11. JAUTĀJUMS: KAS VARDARBĪBAS SITUĀCIJĀ BŪTU PALĪDZĒJIS VISVAIRĀK? PIRMS (LĪDZ TAM), TĀS LAIKĀ, PĒC. ATTIECĪBĀ UZ CILVĒKU, ATTIEKSME, RESURSI, IESTĀDES UTT.

BULGĀRIJA

Plašs atbilžu klāsts ietvēra vides reakciju uz vardarbību, iejaucoties vai sniedzot atbalstu bez tiešas iesaistīšanās, paļaušanās uz efektīvu policijas iestāžu iejaukšanos, informētība par pieejamo institucionālo atbalstu, paš aizsardzības nodarbības vai citi cīņas mākslas treniņi.

LATVIJA

Jaunieši norādīja, ka, lai gan apkārtējiem vienmēr ir jāiesaistās un jāpalīdz cietušajam, viņi arī iebilda, ka tas ir iespējams tikai emocionālas vardarbības aktu laikā. Kāda intervējamā sieviete apgalvoja, ka, lai gan teorētiski palīdzības sniegšana upurim, nevis vienkārši vardarbības ignorēšana cietušajam būtu izdevīga un liktu viņam justies atbalstītam, tomēr iesaistīšanās kautiņā varētu būt bīstama sievietei lieciniecei.

Jaunieši arī apgalvoja, ka pusaudžiem un bērniem jābūt gataviem iespējamiem vardarbības aktiem un kā rīkoties šādās situācijās.

Kaut kāds mani būtu brīdinājis iepriekš, kad biju mazāka. (...) Ja kāds ar mani būtu agrāk runājis, palīdzējis, parādījis, kas jādara, varbūt tas nebūtu beidzies tā, kā beidzās. (...) Ja kāds man būtu teicis, kā rīkoties, kad tevi apsaukā, spļauj sejā, spārda... bet maziem bērniem par to nestāsta, tā nav jau traucējoša tēma, un nevienam nepatīk par to runāt. Un tāpēc tas notiek tik bieži, jo neviens nezina, kā apturēt vardarbību. Neviens par to nerunā.

Tiek uzskatīts, ka sabiedrības izpratne par vardarbību, definīcija un kaitējuma līmenis, ko uzvedība var radīt, ir kardināla, lai padarītu stingrāku sabiedrības attieksmi pret vardarbību.

SPĀNIJA

Dalībnieku atbildes bija vērstas uz tuvinieku (ģimenes vai draugu) starpniecību un paškontroli, lai pārtrauktu vardarbīgu darbību.

RUMĀNIJA

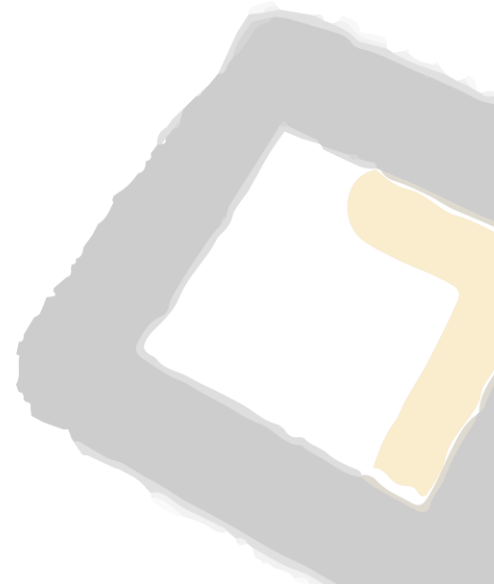
Rumānijas respondenti bija vienīgie, kas, šķiet, ir ņēmuši vērā laika aspektu, lai noteiktu atbalsta mehānismus pret vardarbības aktiem. Izmantojot šo objektīvu, atbildes var grupēt šādi:

- Pirms (profilakse): sabiedrības informēšana, pamatojoties uz izglītojošiem šoviem, nevardarbīgām spēlēm utt.; veicināt labāku komunikāciju un uzticības sajūtu; risinot iesakņojušos sociālo attieksmi pret vienaldzību, diskrimināciju, kritiku

- Laikā: starpniecība, pārrunājot abas konflikta puses, liekot uzsvaru uz palīdzību likumpārkāpējam saskarties ar cēloņiem un izprast savas uzvedības sekas; negadījuma paziņošana kādam no ģimenes vides vai pieaugušajiem kopumā, policijas iestādēm, uzticamām personām, piemēram, skolotājiem un profesionāļiem, kuriem ir pieredze vardarbības jomā, piemēram, psihologiem, lai saņemtu atbalstu vai iejaukšanos. Kāds intervējamais norādīja, ka likumpārkāpēja konfrontācija varētu palīdzēt viņu nomierināt un pārtraukt vardarbību.

- Pēc: stingras procedūras likumpārkāpēja sodīšanai, lai novērstu incidentus nākotnē

Jāatzīmē, ka viens respondents uzstāja, ka vardarbība ir cilvēka īpašība, un tāpēc šo parādību nav iespējams novērst, bet gan mazināt tās apmēru.

12. JAUTĀJUMS: KĀDI RĪKI, RESURSI VAI APMĀCĪBAS BŪTU VAJADZĪGAS, LAI CĪNĪTOS/ATTENTĒTU VARDARBĪBU VAI TO NOVĒRSTU?

BULGĀRIJA

Ja sākumā dalībnieki minēja vairāk cīņas mākslas apmācību, tad šeit viņi vairāk pievērsās atbalstošākām sistēmām - draugu un ģimenes, valdības un vietējo varas iestādēm.

Diskusijas laikā tika uzsvērtā nepieciešamība pēc lielākas izpratnes par to, kā novērst vardarbību un noteikt telpas, kas sniedz atbalstu vardarbības gadījumos.

LATVIJA

Dalībnieki nenorādīja konkrētas politikas vai institūcijas, kas varētu novērst vardarbību. Tā vietā viņi apgalvoja, ka visi - bērni, vecāki un skolotāji - ir vairāk jāizglīto par vardarbības jēdzienu. Viņi skaidroja, ka daudzi cilvēki, tostarp varmākas, pat nezina, kas ir vardarbība, vai arī viņiem šķiet, ka vardarbība var būt tikai fiziska, bet ne emocionāla, piemēram, tāpēc viņi pat neapzinās, ka ir bijuši vardarbīgi. Respondenti apgalvoja, ka vardarbība Latvijas sabiedrībā ir tik normalizēta, ka pat labi domājoši cilvēki pievēršas vardarbībai, jo viņiem nav atbilstošu konfliktu risināšanas prasmju vai viņi nezina, kā tikt galā ar savām negatīvajām emocijām. Viņuprāt, bērni ir labāk jāizglīto par vardarbības veidiem, lai viņi pamazām saprastu, ka ir noteiktas robežas, kuras nevar pārkāpt.

Citi apgalvoja, ka vardarbība sākas ļoti agri – bērnudārza laikā – tāpēc vienīgais veids, kā to novērst, ir vecāku izglītošana. Jaunieši apgalvoja, ka vardarbību cilvēki mācās no apkārtējiem pieaugušajiem, kuri māca bērniem, ka vardarbība ir pieņemama reakcija konfliktos. Lai izvairītos no vardarbības, profilakses pasākumi ir jāsāk ar vecākiem un skolotājiem – pieaugušajiem ir jāpārtrauc vardarbība, lai apturētu vardarbības ciklu. Tomēr, ja vardarbība turpinās normalizēties un cilvēki nemācēs veselīgi apstrādāt savas emocijas, vardarbība joprojām būs mūsdienu sabiedrības sastāvdaļa.

SPĀNIJA

Dalībniekiem tika lūgts atkal sodalities grupās un izveidot sarakstu ar līdzekļiem, resursiem vai apmācībām, lai apkarotu/novērstu vardarbību. Visbiežākās atbildes vardarbības novēršanai viņu vecuma grupā bija paškontroles izglītība, kas tika nodrošināta skolas mācību programmā un programmas par iebiedēšanas apkarošanu.

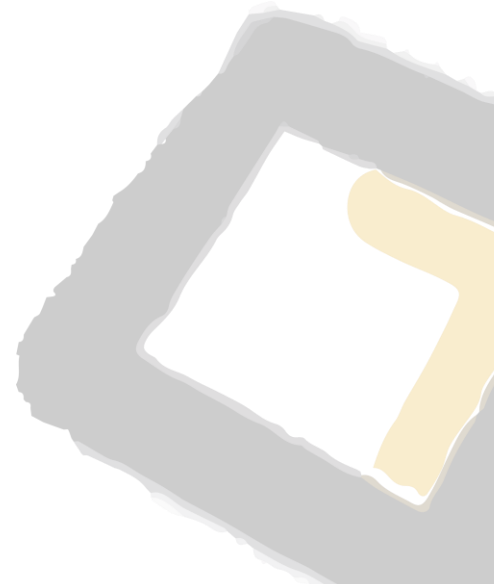
Attiecībā uz vardarbību pieaugušo vidū tika uzskatīts, ka bargāki likumi veicina vardarbības novēršanu. Ņemot to vērā, tika paredzēts, ka ieroču legalizācija kaitētu šim mērķim.

RUMĀNIJA

Kā galveno resursu vardarbības novēršanai vai pārvarēšanai dalībnieki ziņoja par iespēju meklēt palīdzību no kompetentajām iestādēm un nodrošināt piekļuvi profesionālam terapeita atbalstam.

Citas atbildes ir: uzvedības iezīmes, piemēram, pacietība un izpratne, fokuss un emocionālā inteliģence; formālās un neformālās izglītības nozīmi izpratnes veicināšanā un apmācību nodrošināšanā par to, kā identificēt dažādus vardarbības veidus un vērsties pret vardarbīgām personām; diskusijas iespējas ar vienaudžiem, kas saskārušies ar līdzīgu situāciju; kompetento iestāžu palīdzība; tieša un efektīva saziņa ar likumpārkāpēju; dziļa izpratne par to, kā cilvēki var iemācīties dzīvot kopā un paciest dažādus uzskatus.

13. JAUTĀJUMS: VAI JŪS UZSKATĀ, KA IR PIETIEKAMS PAŠVALDĪBAS/VALSTS/VALDĪBAS ATBALSTS VARDARBĪBAS NOVĒRŠANAI, LABKLĀJĪBAI? KĀ VALDĪBA VAR PALĪDZĒT?

LATVIJA

Visu intervēto personu vidū bija vispārēja vienprātība, ka nav nekāda veida atbilstoša atbalsta vardarbības novēršanai vai labklājības uzlabošanai. Lai gan visi jaunieši atcerējās vismaz vienu vieslektora lekciju par vardarbību, viņi iebilda, ka saturs ir nekvalitatīvs un absolūti nederīgs. Lekcijas parasti bija ļoti teorētiskas, vienkārši izskaidrojot, kādi ir dažādie vardarbības veidi, ar krīzes tālruņu numuru sarakstiem, kurus jaunieši varētu izmantot. Nebija praktisku vingrinājumu, diskusiju, darbnīcu vai jebkādas mijiedarbības ar auditoriju. Intervētie apgalvoja, ka veiksmīgām vardarbības profilakses apmācībām vajadzētu būt biežām – vismaz reizi gadā tajās jārunā par neērtākām tēmām (piemēram, seksuālā vardarbība), un tās nevajadzētu izmantot kā aizvietotāju citai nodarbībai. Neapšaubāmi, šī pieeja rada studentiem iespaidu, ka tēma nav tik svarīga, tāpēc droši var ignorēt pasniedzēju, bet izdevīgāk būtu lekcijai noteikt prioritāti un pilnveidot tās saturu.

Turklāt, jautāti par skolotāju atbalstu, visi intervētie atzina, ka viņi nesaņem skolotāju palīdzību, ja viņi saskaras ar vardarbību. Ļoti retais būtu gatavs vērsties pie skolotāja, jo iepriekšējā pieredze viņiem ir iemācījusi, ka skolotāji parasti noraida viņu pieredzi vai vienkārši pasaka, ka jauniešiem “jācīnās” pret vainīgo. Tā rezultātā skolotāju atbalsta trūkums liek jauniešiem justies mazāk droši skolas vidē.

Vienlaikus daudzi dalībnieki uzteica dažādas NVO un jauniešu organizācijas, kas nodarbojas ar vardarbību un cenšas uzlabot jauniešu labklājību.

SPĀNIJA

Dalībnieki nebija pārliecināti par to, kāds atbalsts tiek sniegts no viņu pašvaldības/valsts, taču uzskatīja, ka neatkarīgi no tā, kas ir, ar to nepietiek.

RUMĀNIJA

Pastāv plaša vienprātība par adekvāta institucionālā atbalsta trūkumu vardarbības aktu apkarošanā. Tika uzsvērta biežu, praktisku apmācību nepieciešamība, kā arī vēlme aktīvāk iesaistīties vardarbības situācijās un jauniešu sociālajā dzīvē kopumā. No otras puses, tika apgalvots, ka likuma izpildes nodrošināšana, uzliekot naudas sodus vai citus finansiālus sodus, var kalpot kā atturošs līdzeklis no turpmākiem vardarbības aktiem. Tika pieminēta arī izglītības un profesionāļu, kas piedāvā atbalstu skolas aizgādībā (piemēram, skolu konsultantu), galvenā loma.

14. JAUTĀJUMS. KĀDA, JŪSUPRĀT, VARDARBĪBAS IETEKME UZ LABKLĀJĪBU? NO PERSONISKĀ VIEDOKĻA, VAI VARDARBĪBA PRET VIŅIEM VAI CILVĒKI TIEM APKĀRT IETEKMĒ LIELĀKO DAĻU NO VIŅU LABKLĀJĪBAS?

BULGĀRIJA

Vardarbība bija saistīta ar sajūtu, ka veicot noteiktas darbības vai atrodoties noteiktās vietās, jūtaties apdraudēts vai nedrošs. Gadījumos, kad klātbūtne šādās vietās ir obligāta (piemēram, skolā), dominējošās bailes var kavēt koncentrēšanos uz attiecīgajām aktivitātēm.

Dalībnieki bija vienprātīgi, ka vardarbība ir ļoti spēcīgs labklājības atturētājs.

LATVIJA

Līdzīgi kā Bulgārijas respondenti, arī Latvijā intervētie piekrita, ka vardarbībai ir ļoti negatīva ietekme uz cilvēka labklājību; tomēr bija dažas domstarpības par vardarbības konkrēto ietekmi uz upuri. Daži dalībnieki uzskatīja, ka vardarbības upuri mēdz vainot sevi notikušajā un sāk uztraukties, ka vardarbība atkārtosies. Citi, runājot no savas personīgās pieredzes, apgalvoja, ka upuri kļūst atturīgāki, klusāki un kautrīgāki, palielinoties nemieram, kas ilgst ilgu laiku.

Pat situācijas, kurās vardarbība tika novērota un pieredzēta personīgi, var nopietni ietekmēt cilvēka labklājību. Vardarbības aculiecinieks izraisa dusmas par novēroto netaisnību un bezspēcības sajūtu.

SPĀNIJA

Atbilstoši iepriekšējiem atklājumiem spāņu respondenti apliecināja domu, ka personas, kuras ir pakļautas regulārai vardarbībai, var būtiski ietekmēt viņu labklājību.

RUMĀNIJA

Vienojoties ar visiem pārējiem respondentiem, Rumānijas dalībnieki iedziļinājās vardarbības kaitīgajā iespaidā uz cilvēka labklājību, liekot uzsvāru uz vardarbības upuriem bieži piedzīvoto emocionālo stresu, bailes, nespēju uzticēties citiem un pašapziņas samazināšanos. Daži respondenti uzsvēra, ka vardarbības akta rezultātā gūtās traumas var radīt rētas cilvēkā uz nenoteiktu laiku, ietekmējot viņa spēju sajūst prieku vai laimi, veidot personiskas attiecības vai atbrīvoties no negatīvām un satraucošām domām.

Tomēr viens intervējamais atkāpās, atsakoties atzīt neizbēgamu korelāciju starp vardarbību un zemu labklājības līmeni.

15. JAUTĀJUMS: JA JŪS BŪTU POLITIKAS IZSTRĀDĀTĀJS, IESNIEDZIET 1 IZMAIŅU, KAS NOSTIPRINĀTU LABKLĀJĪBU, UN 1 IZMAIŅU, KAS CĪNĪTOS PRET VARDARBĪBU JAUNIEŠU STARPĀ. KĀDAS PĀRMAIŅAS VIŅI VĒLĒTU REDZĒT, KAS VIŅIEM IR VAJADZĪGS?

BULGĀRIJA

Labklājības stiprināšana: mazāks spiediens skolās, samazinot valsts eksāmenu skaitu, kas liek nevis padziļināti mācīties, bet gan kārtot ieskaites; vairāk brīvu iespēju radīšana atpūtai un jautrām aktivitātēm.

Vardarbības apkarošana jauniešu vidū: tādas telpas konfigurēšana, kurā institucionālie dalībnieki var uzsākt profilakses kampaņas un piedāvāt atbalstu upuriem. Tam vajadzētu būt kaut kur pilsētas centrā un ļoti labi redzamam un pieejamam, piemēram, pirmajam kontaktpunktam.

LATVIJA

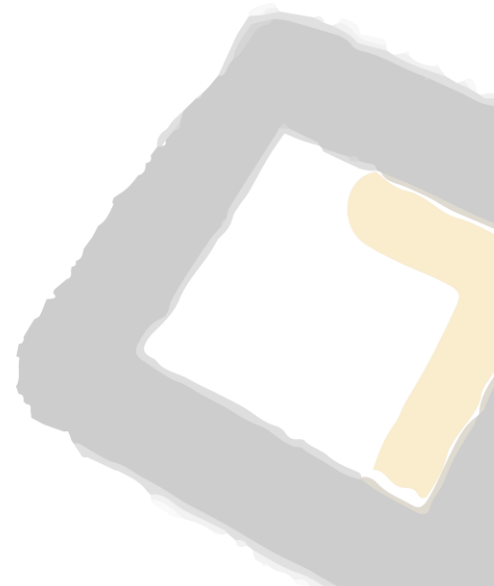
Labklājības stiprināšana: bezmaksas pieeja psihologam un skaidrojums, kāpēc sesijas ir noderīgas ikvienam.

Vardarbības apkarošana jauniešu vidū: regulāras lekcijas, kas māca identificēt emocijas un tikt ar tām galā, novērstu iespējamus vardarbības uzliesmojumus to bērnu vidū, kuri ir pakļauti vardarbībai.

SPĀNIJA

Labklājības stiprināšana: vairāk naudas veltīt pēcskolas aktivitātēm, īpaši nabadzīgākajos rajonos, kur bērniem pēcpusdienās un nedēļas nogalēs var nebūt daudz ko darīt un, iespējams, kur nejūtas droši mājās.

Vardarbības apkarošana jauniešu vidū:

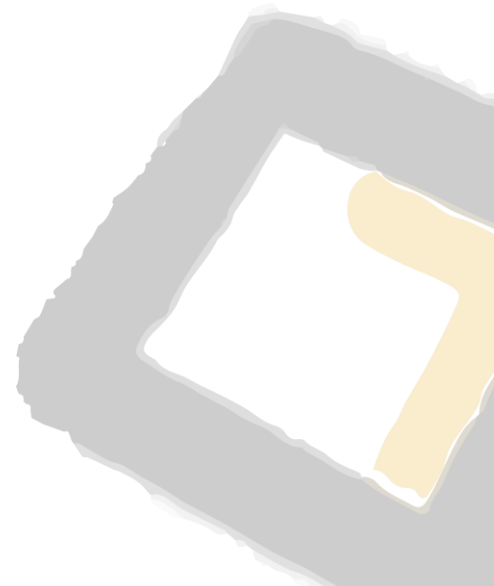
- Izveidojiet likumu, kas liek skolotājiem kaut ko darīt, ja viņi ir liecinieki vardarbībai (tas tika atkārtots divas reizes) — daži dalībnieki teica, ka viņu skolotāji, dažkārt bija pasīvi, kad viņi bija liecinieki iebiedēšanai vai viņiem bija aizdomas, ka skolēns cieš no vardarbības, un tas ir ļoti apgrūtināši jaunam cilvēkam.

- Ieslodzīt vecākus, kuri sit/vardarbīgi izmanto savus bērnus, un neļaut viņiem viņus vairs redzēt – viens no dalībniekiem par to bija ļoti atklāts un uzskatīja, ka nav svarīgi, vai viņi ir vecāki, ja viņi ir vardarbīgi, viņiem tas ir jāiet cietumā.

RUMĀNIJA

Labklājības stiprināšana: parku un citu atpūtas vietu izveide; izglītības sistēmas pieejas maiņa, samazināt eksāmenu skaitu un atrast citus veidus, kā attīstīt savas prasmes; palielināt iesaistīšanos darbībās, kas sniedz laimi un stiprina pašapziņu; pienācīgas dzīves garantijas, piem. savlaicīgi nodrošinot algu

Cīņa pret vardarbību jauniešu vidū: taupība pret likumpārkāpējiem vērsta tiesiskā regulējuma izveidē un izpildē; tikšanos organizēšana ar vardarbību piedzīvojušiem cilvēkiem, kā arī ar vietējiem un valsts dalībniekiem kā atbalsta izrādīšana.

INTERVIJAS AR JAUNIEŠIEM PAR VARDARBĪBAS UZTVERI UN LABKLĀJĪBU (Intervijas jautājumi PIELIKUMĀ)

Šajā pētījuma sadaļā ir analizētas jauniešu un jaunatnes darbinieku intervijas. Šīs pieejas mērķis ir gūt vēl plašāku ieskatu vardarbības un labklājības uztverē. Jauniešu interviju atbildes ir apkopotas, un konsenss aprakstīts kopā ar tiešiem citātiem. Jaunatnes darbinieku intervijas ir tiešie fragmenti.

BULGĀRIJA

Bulgārijas gadījumā 6 jauniešiem tika lūgts atbildēt uz 16 jautājumiem par viņu uztveri par vardarbību un labklājību. Jaunākajam dalībniekam bija 13 gadi, bet vecākajam 18. No tiem 3 no Bulgārijas galvaspilsētas Sofijas. 3 no citām Bulgārijas pilsētām. Interesanti, ka viena no dalībniecēm nolēma atbildēt uz interviju sava vardarbības pieredzes stāsta formātā. Dalībnieks atbildēja uz visiem jautājumiem, un viņa stāsta daļas tika izmantotas tālāk sniegto atbilžu aprakstā.

Jaunieši vardarbību uztver, kā visu, kas indivīdam tiek nodarīts kaitējot otra labā. Arī viss, kas indivīdam ļauj kontrolēt kādu citu. Darbības, kas nāk no viena cilvēka un liek citam just bailes vai ievainojumu. Tas var būt fizisks vai psiholoģisks, taču tas vienmēr rada kaitējumu no vienas puses otrai, pat ja vienā pusē ir vairāk nekā viens cilvēks. Vardarbībai ir dažādas formas un izmēri. Dalībnieks nummur 3 atzīmē, ka "reducējot to līdz vienkārši fiziskam uzbrukumam, tiek mazinātas gan tā sekas, gan sākotnējās provokācijas".

Atbildot uz jautājumu, kuri vardarbības veidi viņiem ir visizplatītākie, gandrīz visi atzīmēja, ka fiziskā un verbālā ir visizplatītākā ar piemēriem no iebiedēšanas skolā un vardarbības ģimenē. Tas ir redzams arī nākamajā jautājumā, kur viņiem tiek jautāts, kur viņi redz vardarbības gadījumus. Visizplatītākās vietas bija viņu skolas – skolasbiedru vidū – un mājās, piemēram, vardarbīgi strīdi ģimenē un agresija. Turklāt, atbildot uz jautājumu par to, ar kādiem vardarbības veidiem viņi visbiežāk saskaras savās kopienās, viņi vēlreiz atzīmē skolas un mājas, kā arī dažos gadījumos sabiedriskās vietās un sabiedriskajā transportā. Konkrēti, viņi piemin, ka psiholoģiskā/verbālā vardarbība ir ievērojama skolās, kur tā izpaužas, kā zaimošana vai apsmiešana par viņu izskatu un noniecināšana.

Turklāt jauniešiem tika jautāts, kā apkārtējie reaģē, redzot vardarbības aktus. It kā tās būtu kādas reakcijas vai ja kāds iejaucas vai ziņo par incidentiem. Viņi visi teica, ka neviens nereaģē iejaucoties. Viņi vai nu par to pasmejas, vai arī rīkojas tā, it kā to neredzētu tik labi, kā to vienkārši vērotu, nerīkojoties. Dalībnieki arī teica, ka vairumā gadījumu viņi nav

iejaukušies, tikai 2 dalībnieki apgalvoja, ka viņi vairākas reizes mēģinājuši fiziski apturēt vardarbības aktus, taču nav bijuši veiksmīgi. Dalībnieki arī apgalvoja, ka baidās iejaukties. Jaunieši arī atbildēja, ka viņi nezina citus veidus, kā ziņot par šādiem incidentiem, izņemot policiju un, iespējams, skolotāju, ja tie notiek skolas vidē.

Pārejot uz labklājību, intervijā gūtā vienprātība ir tāda, ka jaunieši apzinās labklājības jēdzienu, bet nav par to pārliecināti. Viņi to raksturo kā to, ka nav jāuztraucas par lietām un jābūt mierā ar sevi. Citi to raksturo kā labu māju un labus draugus. 5. dalībnieks teica: "Tā ir labs pašsajūta, atrast lietas, kas liek justies laimīgam. Cilvēkiem ir dažādas lietas, kas liek justies laimīgam, bet man tas ir mierīgums, mājdzīvnieki, grāmatu lasīšana, brīvā laika veltīšana pastaigām. Es jūtos labi arī tad, kad esmu paveicis visus uzdevumus, kas man ir jāveic.

Jautāti, vai ir svarīgi rūpēties par labklājību un vai viņi veic pasākumus tās aktualizēšanai, jaunieši visi vienprātīgi piekrīt, ka tā ir svarīga. Tomēr šķiet, ka viņi saskaras ar zināmām grūtībām, mēģinot to īstenot, piemēram, 4. dalībnieks "Es cenšos, bet es nedomāju, ka daru kaut ko pareizi."

Iespējams, vairāk ieskatu var gūt no faktoriem, kas kavē jauniešu labklājību. Atbildot uz jautājumu, viņi atzīmēja, ka izglītība aizņem daudz laika un rada lielu spiedienu uz viņiem, lai viņi būtu izcili, nodarbotos ar ārpuskolas nodarbībām un gūtu panākumus akadēmiskajā darbā, kas var būt diezgan laikietilpīgi.

Tomēr, jautāti, kas ir tā viena lieta, ko viņi dara, kas varētu uzlabot situāciju ap viņiem vai viņu darbībām, lielākā daļa atbildēja, ka cenšas iepriecināt cilvēkus, smaidot vai esot viņiem blakus, izvairīties no konfliktiem un būt blakus, atbalstot savus draugus. 2. dalībnieks teica: "Es cenšos likt cilvēkiem smaidīt, justies labi. Tas man pašam liek justies labi. Es palīdzu, kad varu, tāpat kā mamma ar darbiem. Es dažreiz esmu brīvprātīgi piedalījies un uzkopis, lai palīdzētu apkārtejai videi. 1. dalībnieks, kurš galvenokārt koncentrējās uz sevi un teica: "Es ļauju sev mazliet palaisties grūtos laikos. Izdarīts ir labāks par perfektu. Reizēm atļauju sev papildu ēdienu, bet cenšos to nedarīt, lai man neveidojas neveselīgi pārvarēšanas mehānismi."

Visbeidzot, jautājot par vienu lietu, ko viņi var darīt ideālā veidā, lai uzlabotu situāciju kopienas labā, kopīgā atbilžu tēma bija izglītot un palielināt izpratni par vardarbību un empātiju. Tādā veidā cilvēki būtu jūtīgāki un atvērtāki uzklaušīšanai, nevis izraisītu konfliktus. Citas atbildes ietvēra, ka cilvēki savā kopienā kļūtu tolerantāki un mazāk fanātiski. 6. dalībnieks to labi rezumēja, sakot:

Ir lietas, ko mēs varam darīt, lai būtu labāki videi un viens otram. Cilvēkiem ir jābūt tīrākiem, nedrīkst izmest atkritumus dabā, un mums ir jāaizsargā koki, jo tie ir mūsu planētas plaušas. Cilvēkiem vajag vienam par otru rūpēties, nevis sāpināt vienam otru, lai pasaulē būtu mierīgi un jauki dzīvot.

RUMĀNIJA

Rumānijas gadījumā tika veiktas 6 intervijas ar dalībniekiem no Rumānijas lauku apvidiem (līdzīgi anketā apkopotajai demogrāfiskajai statistikai). Jaunākajam dalībniekam bija 13 gadi, bet vecākajam 16 gadi.

Taujāti par viņu uztveri par vardarbību, biežākās atbildes bija fiziskas un garīgas/verbālas, kā arī dažas atsauces uz seksuālu vardarbību. Viņi turpina, norādot, ka šie ir arī visizplatītākie vardarbības veidi, kas ietekmē viņu vietējo vidi, īpaši ielās un skolās. Līdz ar to tie tika minēti tikai tad, kad viņiem jautāja, kāda veida vardarbību viņi, piemēram, skolā un ģimenē, visticamāk, sastaps savā kopienā.

4 no 6 jauniešiem norādīja, ka ir iejaukušies, saskaroties ar vardarbības aktiem, apgalvojot, ka jūtas “patīkami”, ka iejaucās, kā teica dalībnieks 1 “Es to izdarīju! Reiz es redzēju, kā zēns sit meiteni, un es devos viņai palīgā. Es jūtos tik labi, zinot, ka palīdzēju viņai” un 2. dalībnieks “Jā, es esmu iesaistījies vardarbības aktos, lielākoties, lai neļautu kādam no maniem klasesbiedriem gūt savainojumus”. Neskatoties uz to, ka lielākā daļa jauniešu iejaucas vardarbības aktos, lielākā daļa arī norādīja, ka apkārtējie nedara neko, lai iejauktos, un vairumā gadījumu cenšas tam nepievērst uzmanību. Turklāt visi jaunieši teica, ka ir pilnībā informēti par veidiem, kā ziņot par vardarbību.

Par labklājības tēmu visi dalībnieki teica, ka viņi to apzinās un saista ar spēju uzturēt kārtībā savas dzīves lietas un ar draugiem un ģimeni. Viņi to raksturo kā ļoti pozitīvu sajūtu, kas ir sinonīms laimei un relaksācijai. Miers vardarbības neesamības kontekstā. Viņi visi turpina, atzīmējot, ka viņiem tas ir ļoti svarīgi, un viņi veic pasākumus, lai sasniegtu savu labklājību.

Jautāti, kas ir faktori, kas traucē viņu labklājībai, jaunieši, kā lielākās problēmas minēja nabadzību un sociālo vidi. Tās varētu būt problēmas ar vienaudžiem vai cilvēkiem, kuriem ir liela ietekme uz citiem cilvēkiem. Nabadzība ietekmē izglītības līmeni, kā arī labklājību uzskata par zemāku prioritāti salīdzinājumā ar pārtiku un komunālajiem pakalpojumiem.

Neskatoties uz to, visi jaunieši teica, ka vienīgā lieta, ko viņi dara, lai lietas kļūtu labākas, ir laipni, velta laiku sev un, cerams, ļauj apkārtējiem cilvēkiem justies labāk, piemēram, 4. dalībnieks: "Tas, ko es daru, lai padarītu lietas apkārt man labākas ir man pašam būt labākam ar apkārtējo pasauli".

Visbeidzot, ja viņi varēja mainīt vienu lietu ideālā veidā, kas padarītu lietas labākas viņu kopienā, tika pieminēta izglītošana un komunikācija, kā arī tas, cik svarīgi ir aizrādīt likumpārkāpējiem, lai viņi neatkārtotu vardarbības aktus, vienlaikus uzsverot, cik svarīgi ir izglītot, kāpēc šīs darbības nav labas. 3. dalībnieks arī piebilda: "Ja es varētu veikt izmaiņas, lai lietas kļūtu labākas, es izveidotu dažus noteikumus, kuros cilvēki jūtas brīvi, bet arī pasargāti no cilvēkiem, kuri var apzināti kaitēt citiem skolā vai ārpus tās."

SPĀNIJA

Spānijas gadījumā tika veiktas 6 intervijas ar dalībniekiem no mazākām Spānijas pilsētām. Jaunākajam dalībniekam bija 14 gadi, bet vecākajam 18 gadi.

Uz jautājumu, ko viņi uztver kā vardarbību, dalībnieki norādīja, ka tas ir jebkas, kas nodara kaitējumu vai liek kādam citam justies slikti, un viņi precizē, minot psiholoģisku un fizisku vardarbību, bet ne citus veidus. Tas seko viņu atbildēm par to, kādi ir visizplatītākie vardarbības veidi, kas ietekmē viņu vietējo kopienu, kur viņi atbildēja galvenokārt fiziska, psiholoģiska un verbāla.

Jaunieši norādīja, ka lielākā daļa vardarbības gadījumu notiek vidusskolā, uz ielām un pusaudžu tūsēšanās vietās, un tie visi ir psiholoģiska un fiziska veida. Turklāt lielākā daļa jauniešu apgalvo, ka vairumā gadījumu viņi neiejaucas. Tomēr 4. dalībnieks izceļ sabiedrības atbalsta jautājumu "Tas ir atkarīgs no cilvēkiem. Cīematā, ja cilvēks ir svarīgs vai nav, zināms un nepazīstams puisis, viņi aizstāvēs zināmo puisi. Ciešas grupas, atbalsta viens otru.

Pārsteidzoši, lai gan lielākā daļa cilvēku savā vidē neiejaucas, saskaroties ar vardarbības aktiem, visi šī pētījuma jaunieši apgalvo, ka ir iejaukušies, dodot padomu draugiem, kas dzīvo prom no viņiem, mācoties atrisināt konfliktus un starpnieka pozīcijas. 5. dalībnieks norāda: "Vidusskolā ir bijusi iebiedēšana, esmu iestājusies par citiem. Ja tas notiek ar mani, es vienkārši eju garām, jo tas pabaro kamuļu prātu". Visbeidzot, jaunieši, kad neiejaucas, paļaujas uz saviem vecākiem/ģimeni un skolotājiem. Tas ir saistīts ar iepriekšējām atbildēm par to, kur viņi visbiežāk redz vardarbības aktus, tāpēc ziņojiet par to personām, kas ir vistuvāk šai videi.

Turpinot savu aprakstu un izpratni par labklājību, jaunieši to saista ar to, ka jūtas ērti un laimīgi un jūtas mierā ar sevi. Kā 2. dalībnieks teica: "Esi laimīgs un cilvēku ieskauts, kas tevi atbalsta" un kā 1. dalībnieks teica: "Sajūta, ka neesi atstumts, ka viņi vēlas būt kopā ar

tevi. Jūties iekļauti, esiet mierīgi bez stresa." Turklāt visi jaunieši uzskata, ka rūpes par savu labklājību viņiem ir ļoti svarīgas, un viņi veic pasākumus, lai sasniegtu savu labklājības līmeni. Vai nu atrodot atbalstošus draugus, vai arī esot godīgiem pret apkārtējiem cilvēkiem un pret sevi. Atrodot drošu vietu, kur viņi netiek tiesāti un nav jāslēpjas. Tāpat 5. dalībnieks norāda: "Es vēlos sasniegt savus mērķus un justies sevis realizēts. Un izbaudīt to, ko es daru."

Turpinot, jaunieši apgalvo, ka faktori, kas negatīvi ietekmē viņu labklājību viņu kopienās, galvenokārt ir sociālie apstākļi un dažos gadījumos fanātisms. Viņi apgalvo, ka nejūtas pieņemti savas identitātes dēļ un tas traucē viņu labklājībai. 4. dalībnieks arī norāda, ka "mazākumtautību grupas saņem daudz apvainojumu; viņiem nav labklājības. Sabiedrība kopumā." Uz jautājumu, ko viņi patiesībā varētu darīt, lai apkārtējiem cilvēkiem un viņiem pašiem būtu labāk, viņu atbildes bija diezgan dažādas. 1. dalībnieks teica: "Es vēlos izveidot YouTube kanālu, lai palīdzētu cilvēkiem ar diabētu, sniegtu padomus par uzturu." un 5. dalībnieks "Mēģini būt tu pats, iedvesmot citus, palīdzēt viņiem, kur es varu, un būt savas sabiedrības loceklis". Citi dalībnieki saka, ka izrāda cieņu un palīdz cilvēkiem, kuri ir vieni.

Visbeidzot, atbildot uz jautājumu, vai viņi ideālā gadījumā varētu mainīt vienu lietu savā kopienā, kas situāciju uzlabotu, dalībnieki koncentrējās uz tādu apstākļu radīšanu, lai cilvēki varētu būt skaļi un atvērti un nevērtētu citus, pamatojoties uz ekonomisko stāvokli un izskatu. 2. dalībnieks saka: "Vairāk izglītojiet bērnus par dažādiem jautājumiem: par atšķirību vienam no otra, izglītojiet, kā nenodarīt pāri citiem, lai viņi to apzinātos."

LATVIJA

Latvijas gadījumā tika aptaujāti 5 jaunieši no Latvijas pilsētām. Jaunākajam dalībniekam ir 14 gadi un vecākajam 18 gadi.

Jautāti par viņu uztveri par vardarbību, kur viņi to redz visbiežāk un kādi vardarbības veidi ir visizplatītākie, jaunieši piekrita, ka cilvēku aizskaršana - gan fiziska, gan emocionāla, kā arī izvarošana un seksuāla vardarbība tiek uzskatīta par vardarbību. Tomēr viena dalībniece atzina, ka viņas izpratne par vardarbību ir saistīta ar fizisku vardarbību un ka viņai nebija ienācis prātā, ka ķircināšanu, ņirgāšanos, iebiedēšanu un tā tālāk varētu uzskatīt par vardarbību.

Es runāju ar savu māsu par interviju un biju šokā, kad viņa teica, ka vardarbība var būt arī emocionāla. Es vienmēr biju domājis, ka vārds vardarbība tiek lietots tikai, lai aprakstītu fizisku vardarbību.

Savukārt citi dalībnieki norādīja, ka vardarbība ir neticami plašs jēdziens, kas var ietvert arī sāpes, nedrošību, sliktu pašvērtējumu, kā arī vardarbību. Interesanti, ka seksuālo vardarbību atšķirībā no citiem dalībniekiem minēja tikai viens dalībnieks, kurš to minēja kā vienu no pirmajiem vardarbības piemēriem.

Pēc tam visi dalībnieki bija novērojuši vardarbību kādā savas dzīves posmā, parasti skolā. Tipiskākais vardarbības veids bija iebiedēšana, izņemot vienu vīrieti, kurš arī bija piedzīvojis fizisku vardarbību, kad viņš iesaistījās kautiņā. Cita dalībniece arī bija cietusi no savas mātes vardarbības ģimenē. Kā norādīja dalībnieki, emocionāla vardarbība bija izplatīta gan meiteņu, gan zēnu vidū.

Uz jautājumu, vai cilvēki iejaucas, redzot vardarbību vai to apzinoties, jaunieši atbildēja, ka Latvijā vardarbīgas darbības parasti ignorē - gan pieaugušie, gan jaunieši. Piemēram, kāds dalībnieks aprakstīja brīdi, kad viņa tika vajāta, braucot autobusā. Visi apkārtējie nepievērsa uzmanību un neiejaucās, kā rezultātā meitene jutās neaizsargāta. Tāpat arī Latvijas skolās iebiedēšana bieži tiek ignorēta, vai arī citi cilvēki var pat pievienoties un smieties kopā ar varmāku. Pēc jauniešu domām, arī skolotāji neiejaucas - viņu iesaistišanās trūkumu negatīvi novērtēja visi dalībnieki, kuri izteica, ka palīdzības sniegšana cietušajam ir skolotāju atbildība.

Tomēr lielākā daļa jauniešu bija iesaistījušies vardarbības aktos. Dažreiz viņi to darīja tāpēc, ka viņu draugs tika izsmiets, citās situācijās viņi to darīja vienkārši tāpēc, ka uzskatīja, ka tas ir pareizi. Tomēr jaunieši atzina, ka tas nav bijis viegls lēmums: "Es gribu palīdzēt, bet tajā brīdī jūs baidāties, ka kauslis, kurš uzbrūk otram, arī jums to izdarīs." Tajā pašā laikā jaunieši uzsvēra iejaukšanās nozīmi. Kā apgalvoja kāda meitene, katra pienākums bija neignorēt netaisnības un vardarbības brīžus un tā vietā palīdzēt upurim.

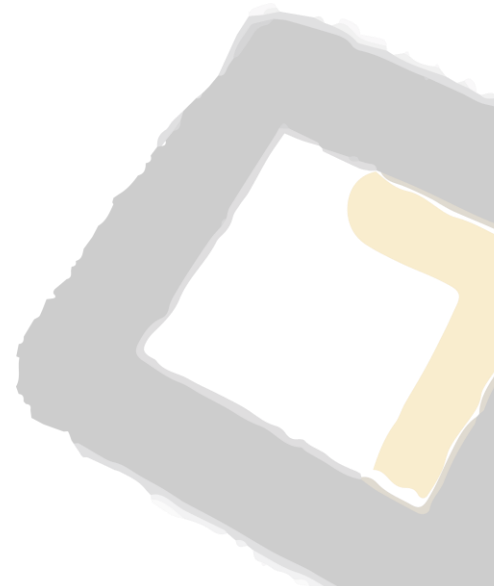
Pārejot uz labklājību, jauniešiem bija nedaudz atšķirīgas perspektīvas par labklājības definīciju. Dažiem labklājība nozīmēja stresa un nemiera trūkumu, laimīgu un drošu sajūtu, citiem labklājība nozīmēja iespēju attīstīties veselīgā vidē ar cilvēkiem, kuri jūs ciena. Visi dalībnieki bija vienprātis, ka rūpes par savu labklājību ir ļoti svarīgas. Kā viņi skaidroja, pašaprūpes ignorēšana novestu pie sliktas pašcieņas un cilvēks varētu justies atstumts no ikdienas. Citi apgalvoja, ka iespējamās sekas varētu būt dzīvotgribas trūkums un domas par

pašnāvību. Vai arī rūpes trūkums par savu labklājību var samazināt motivāciju kaut ko darīt.

Jaunieši apgalvoja, ka ir pielikuši pūles, lai uzlabotu savu labklājības līmeni. Aktivitātes ietvēra izešanu pastaigā pa mežu, filmu skatīšanos ar popkornu, klavierspēli vai tikšanos ar mīļajiem.

Visbeidzot, jauniešiem uz jautājumu, kas traucē vai kavē viņu labsajūtu, visbiežāk tika minēts laiks. Daudzi jaunieši gatavojās eksāmeniem, tāpēc viņi visi norādīja, ka vairāk laika pārskatīšanai mājas darbiem un atpūtai samazinātu viņu stresa līmeni. . Daži mācījās ārzemēs, un viņiem pietrūka vecāku un brāļu un māsu. Citiem jauniešiem bija slimi radinieki, par kuriem viņiem bija jārūpējās, tāpēc viņiem bija noteicošā loma viņu labklājībā. Taču, neskatoties uz šiem šķēršļiem, visi dalībnieki savu labklājību novērtēja kā augstāku par vidējo, atšķirībā no fokusa grupu diskusiju dalībniekiem, kuri bija daudz pesimistiskāki par savu labklājības līmeni.

INTERVIJAS AR JAUNATNES DARBINIEKIEM PAR VARDARBĪBAS UZTVERI UN LABKLĀJĪBU

Katrā partnervalstī tika intervēti divi jaunatnes darbinieki, kuri atbildēja uz 15 jautājumiem. Visām valstīm tie tiks apzīmēti ar YW1 un YW2.

BULGĀRIJA

1. CIK GADUS JŪS STRĀDĀJAT JAUNATNES JOMĀ?

YW 1: Es jau divus gadus profesionāli strādāju jaunatnes jomā. Bet es biju brīvprātīgais PULSE fondā apmēram 10 gadus un vairāk.

YW2: 13 gadus, no kuriem vienaudžu jaunatnes darbs bija aptuveni 6–7 gadi.

2. KĀDA VEIDA JAUNIEŠU ORGANIZĀCIJĀ JŪS STRĀDĀJAT?

YW 1: Nodibinājums PULSE ir reģistrēts saskaņā ar Bezpeļņas juridisko personu likumu kā organizācija, kas veic sabiedriski noderīgu darbību, kuras mērķis ir attīstīt un apliecināt garīgās vērtības pilsoniskā sabiedrībā, atbalstīt sabiedrības integrāciju un personības pilnveidošanos, kā arī aizsargāt cilvēktiesību jomā. Fonds PULSE darbojas no vardarbības brīvas pasaules, sniedzot palīdzību un atbalstu vardarbību pieredzējušiem cilvēkiem un palielinot sabiedrības jutīgumu pret šo problēmu, lai izskaustu vardarbības veidus cilvēku attiecībās.

YW 2: Esmu strādājis brīvprātīgo jauniešu klubā vardarbības novēršanai; krīzes centrā vardarbības upuriem; Pagaidu mājā bērniem bez vecāku gādības, un tagad strādāju diennakts nacionālajā bērnu palīdzības tālruņa līnijā.

3. AR KĀDĀM VECUMA GRUPĀM JŪS STRĀDĀJĀT?

YW 1: atkarīgs no programmas. Dažreiz es strādāju ar bērniem bērnudārzā, bet lielāko daļu laika es strādāju ar pusaudžiem vecumā no 13 līdz 17 gadiem

YW 2: 12–18 gadus veciem jauniešiem

4. PIE KĀDAS DEMOGRĀFIJAS PIEDER (LIELĀKĀ DAĻA) JŪSU JAUNIEŠI?

YW 1: Rietumbulgārija – Pernikas reģions (Pernik, Breznik, Radomir), bet mums ir arī daži brīvprātīgie no Sofijas.

YW 2: Lielākā daļa no tiem ir no mazām pilsētām un ciemiem, mazāk no lielajām pilsētām un galvaspilsētas.

5. VAI JAUNIEŠI JŪSU VIETĒJĀ KOPIENĀ SASKARĀS AR VARDARBĪBU? JA TĀ IR, AR KĀDIEM VARDARBĪBAS VEIDIEM?

YW 1: Es varu teikt, ka manas kopienas jaunieši saskaras ar vardarbību — specifiskāk, iebiedēšanu skolā (fizisku, emocionālu, seksuālu, psiholoģisku), kiberhuligānismu un vardarbību ģimenē.

YW 2: pārsvarā iebiedēšana; vai nu viņu draugi tiek iebiedēti, vai arī viņu draugi var kļūt par vardarbības ģimenē upuriem.

5. VAI JAUNIEŠI JUMS UZTICAS VAI ZIŅO PAR VARDARBĪBU PRET VIŅIEM?

YW 1: Biežāk vardarbības gadījumi mūs sasniedz caur citiem pieaugušajiem, kuriem viņi uzticas – vecākiem, skolotājiem vai citiem pieaugušajiem vai caur iestādēm. Fonds PULSE aktīvi strādā, lai mācītu mūsu brīvprātīgajiem atpazīt vardarbību un kļūt par uzticamām personām saviem vienaudžiem (kā sniegt atbilstošu atbalstu saviem vienaudžiem). Tāpat savās apmācībās informējam jauniešus, pie kā var vērsties un kādi ir uzticības tālruni.

YW 2: Īpaši tad, kad es biju daļa no vardarbības novēršanas jauniešu kluba, cilvēki par to zināja un sazinājās ar mani, jo domāja, ka varu palīdzēt. Mana pieredze liecina, ka ikviens ir tik daudz reižu piedzīvojis kādu vardarbību, kas ir padarījis viņus nejutīgus pret vardarbību, īpaši pret mazākiem vardarbības aktiem. Tā ir nepietiekami novērtēta vecāku psiholoģiskā vardarbība pret saviem bērniem, kas izpaužas, kā brīvības atņemšana, ārkārtīgi lielas cerības vai bargi sodi.

6. VAI JAUNIEŠI JUMS APKĀRT BAIDĀS NO VARDARBĪBAS?

YW 1: Viņi bieži nesaprot, ka atrodas vardarbīgās situācijā, un ne vienmēr saprot, ka ir vardarbības upuri. Viņi jūt bailes, bet nezina, kā tās izteikt.

YW 2: Jā, parasti mana darba rakstura dēļ.

8. VAI KĀ JAUNIEŠU DARBINIEKS, ESAT VADĪJIS AR VARDARBĪBU SAISTĪTU DARBNĪCU VAI SEMINĀRU?

YW 1: Jā, lielākā daļa semināru, ko jebkad esmu vadījis, bijuši saistīti ar cilvēktiesībām, dažādiem vardarbības veidiem un to, kā to atpazīt un kā pasargāt sevi vai citus no tās.

YW 2: Jā, daudzi. Vardarbības novēršanai parasti piegājām ar pašrefleksiju; vardarbības definēšana diskusijās un emocijās; saikne starp emocijām un vardarbīgām darbībām. Strādāju ar PULSE fonda metodiku darbam ar pirmsskolas vecuma bērniem seksuālās vardarbības novēršanā – to sauc par manu personīgo ķermeni, un tas bija saistīts ar vēlamo un nevēlamo pieskārienu ar akcentu uz to, kā emocijas mūsu ķermenī un to apzināšana var norādīt uz mūsu robežām. Vēl viena tēma, kas man šķiet interesanta, ir par kaunu un bailēm no apsūdzībām par nepareizu rīcību, ziņojot par noziegumiem – tas ir kaut kas, ko īpaši pārdzīvo meitenes, kad ir jaunas un neaizsargātas; viņas tiek apsūdzētas par vainīgu seksuālajā vardarbībā, ko viņas piedzīvo.

9. VAI JŪS UZSKATĀT, KA TAS IR NEPIECIEŠAMS VAI NĒ?

YW 1: Jā, it īpaši, ja mēs runājam par to, kā mācīt jauniešiem to atpazīt un aizsargāt sevi.

YW 2: problēma ir tā, ka tās daudzkārt ir vienreizējas darbības. Jauniešu klubīnā tikāmies katru nedēļu uz 2 stundām; pēc vairākām apmācībām čigānu vairākuma apkaimē mēs klubā saņēmām lielu romu brīvprātīgo grupu. Viņi pievienojās 9. klasē un palika līdz vidusskolas beigām. Viņiem bija patiešām lielas izmaiņas savās atzīmēs, uzvedībā, komunikācijā un galvenais – neviena no meitenēm nebija precējusies pirms vidusskolas beigšanas, lai gan vienaudži bija un arī viņu vecāki centās viņas saderināt. Mums izdevās aprunāties ar vecākiem un parādīt viņiem solījumu, ka meitenes paliek mācībās. Es domāju, ka tam visam bija tik liela ietekme, jo tās bija nepārtrauktas pūles; viņiem bija atbalsts, un viņiem bija uzticams pieaugušais, kurš uzklausa un sniedza padomu. Ja šīs būtu 4 darbnīcas, kas sadalītas visa mācību gada garumā, es nedomāju, ka tam būtu bijis līdzīgs efekts.

Mēs mēģinājām kaut ko darīt ar labāku uzraudzību, organizējot 2 stundu vardarbības profilakses semināru skolās un pēc tam visas dienas apmācību ar brīvprātīgajiem no visām klasēm, taču tas izrādījās ārkārtīgi sarežģīti, jo mums nebija daudz finansējuma. Es domāju, ka laba alternatīva ir jēgpilna turpmāka darbība, taču, ja jums nav apstiprināta, labi finansēta projekta, tas ir grūti.

10. JA BŪTU METODIKA, KAS JAUNATNES DARBINIEKIEM RĀDĪTU, KĀ IZGLĪTOT JAUNIEŠUS PAR VARDARBĪBAS TĒMU, VAI TO IZMANTOTU?

YW 1: Jā, es šobrīd izmantoju šāda veida metodoloģiju.

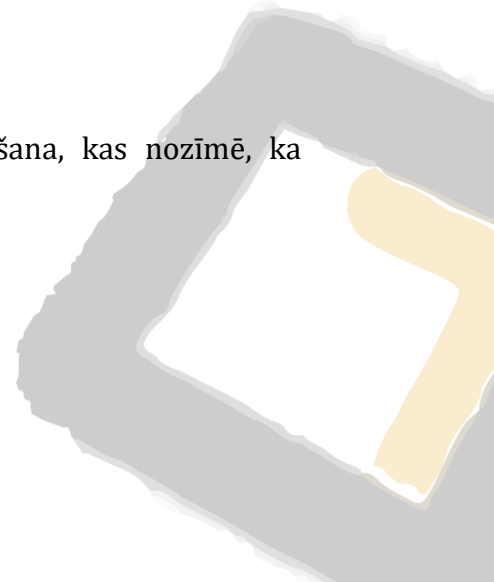
YW 2: Es savā darbā esmu apvienojis dažādas metodoloģijas, tāpēc noteikti jā.

Daži jēdzieni, piemēram, mākslas terapija, noturības jēdziens, Valdorfa pedagogija (mācīšanās dabā, mākslas apmācība, mācīšanās ciklos; akcents uz bērnu kā sarežģītu indivīdu, kuram nepieciešams, lai viņa prāts, ķermenis un estētika tiktu attīstīta kopā). Es izmantoju arī dažu organizāciju metodoloģijas, kurām sekoju jau ilgu laiku un zinu, ka tās ļoti daudz pārbauda.

11. KĀ JŪS IZSKAIDROJIET LABSAJŪTU JAUNIEŠIEM?

YW 1: Visi jaunieši ir pelnījuši augt droši un attīstīties.

YW 2: Man labklājība ir iekšējās salas, iekšējās stabilitātes atrašana, kas nozīmē, ka neatkarīgi no tā, kas notiek ārpusē, jūs varat to pārvarēt.

Jauniešiem, manuprāt, tā galvenokārt ir ārējā drošība un miers. Tiem, kuriem ir labi, ir kāds uzticams pieaugušais – vai tas ir vecāks, skolotājs, ģimenes loceklis vai pat kāds ārējs, bet pieaugušais, kurš viņus uzklausa, ar kuru var dalīties un nesaņemt tiesāšanu, smieklus vai izsmieklus. Ja viņiem nav uzticama pieaugušā, daudzi bērni iet pa sliktu ceļu.

12. VAI JAUNIEŠU ORGANIZĀCIJĀS, KURĀS JŪS STRĀDĀT IR AKTIVITĀTES, KAS VEIC JAUNIEŠU LABKLĀJĪBU? RADOŠIE UZDEVUMI, TERAPIJAS SESIJAS, PSIHODRĀMA, BRĪVPRĀTĪGAIS DARBS UC

YW 1: Mūsu misija ir strādāt, lai aizsargātu un apstiprinātu bērnu tiesības un palielinātu bērnu labklājību. Mēs vēlreiz apstiprinām savu pārliecību par visu bērnu tiesībām tikt aizsargātiem pret jebkāda veida vardarbību, nevērību, ekspluatāciju un vardarbību, kā noteikts 1989. gada ANO Bērnu tiesību konvencijā. Mēs strādājam tieši ar bērniem un pusaudžiem, kuri ir pakļauti jebkāda veida vardarbības riskam vai ir cietuši no tās. Mūsu SOCIĀLĀS REHABILITĀCIJAS UN INTEGRĀCIJAS CENTRS "TATJĀNA ARSOVA" piedāvā visaptverošus pakalpojumus, kuru mērķis ir palīdzēt un atbalstīt riska grupas jauniešiem, vardarbības, cilvēku tirdzniecības upuriem un citām riska grupām. Programmas sniedz visaptverošus psiholoģiskās, sociālās, juridiskās un veselības aprūpes un atbalsta pakalpojumus, pārvarot piedzīvotās vardarbības sekas un mobilizējot resursus, lai pārvarētu atkarības situāciju, veidojot attieksmi un prasmes vienlīdzīgai komunikācijai.

YW 2: Jā, brīvprātīgais darbs, mākslas terapija utt.

13. VAI ŠĀDĀM DARBĪBĀM TIEK SNIEGTS KĀDS PAPILDUS ATBALSTS? NO VIETĒJĀM PAŠVALDĪBĀM VAI CITĀM NVO, RELIĢISKĀM IESTĀDĒM UTT?

YW 1: Lielākā daļa pakalpojumu un programmu nav valsts vai pašvaldību deleģēti. Mēs ļoti paļaujamies uz pašvaldības (dažādi projekti) un citu nevalstisko organizāciju, ar kurām sadarbojamies tīklā, atbalstu.

YW 2: Kad mēs bijām jauniešu klubā, tas tiešām bija atkarīgs no skolas uz skolu – dažas skolas mūs neielaida, dažas mūs meklēja. Mums bija OAK fonda finansēts projekts, kurā tika izmēģinātas 5 uzticības telpas 5 skolās, kuras vadīja kluba brīvprātīgie. Dažiem direktoriem tas tik ļoti patika, ka viņi patiešām deva savu ieguldījumu telpu izveidē un atbalstīja mūs to uzlabošanā. No pašvaldības – nē, parasti atbalsta nav. Citas NVO ir bijušas mūsu lielākie atbalstītāji. Mēs pazīstam viens otru, cilvēkus, kas strādā šajā jomā, un, tā kā daudzas reizes esam vieni pret sabiedrības viedokli, esam atbalstījuši viens otru ar tādām organizācijām kā Nacionālais jaunatnes forums, Nacionālais bērnu tīkls, Alianse aizsardzībai pret vardarbību ģimenē.

14. APSTĀKĻOS, KAD PRET JAUNIEŠIEM NOTIEK VARDARBĪGAS DARBĪBAS, KĀDA IR JŪSU REAKCIJA? VAI JŪS, IESPĒJAMS, VARĒJĀT ATRISINĀT KONFLIKTU, KAS IZRAISĪJA ŠO?

YW 1: Cilvēku reakcija laika gaitā var mainīties. Es parasti sāku domāt, ko es varētu darīt, lai palīdzētu, ja es nekontrolēju situāciju. Pirmkārt, man būtu jāredz situācija no attāluma, tajā brīdī neiesaistoties un necenšoties panākt taisnību. Dažreiz mums ir jābūt neitrāliem tādās situācijās kā šī, lai nepievienotu vairāk iemeslu cīņai. Es palikšu mierīgs un tad mēģināšu viņus nošķirt. Vislabāk ir atrast atbalstu - citu cilvēku, kurš var stāvēt kopā ar vienu no jauniešiem un nomierināt viņu, kamēr es daru to pašu ar otru. Es došu jauniešiem iespēju pastāstīt man savā veidā, kas notika (kopienas vardarbība liek tiņiem justies, ka viņi nevar uzticēties cilvēkiem un ka vienmēr ir kāda veida slepena darba kārtība un viņiem ir grūti atvērties). Ja abi jaunieši kļūs mierīgi, es vēlreiz aprunāšos ar viņiem, lai mēs varētu redzēt, kur ir problēma.

YW 2: Tas ir atkarīgs no vardarbības veida, vardarbības biežuma un tā, cik gatavs bērns ir rīkoties.

Pirmkārt, es parasti koncentrējos uz attiecību veidošanu ar jauniem, lai viņi justos drošāk, īpaši, ja runa ir par vardarbību ģimenē. Manā darbā man vispirms ir jāieklausās un jāparāda, ka esmu tur, lai viņi varētu zvanīt. Parasti ir plaša starp klausīšanos un to, ka bērns ir gatavs dalīties arī ar citiem, lai viņa lieta būtu atklāta, jo ir krīze domās "Ja kāds varēja mani uzklaut, kāpēc tas nekad agrāk nav noticis?"

Pēc tam es parasti viņiem pastāstu, kādas darbības varētu veikt, lai viņus atbalstītu, un kā notiek procedūras. Es cenšos atrast viņu dzīvē uzticamu pieaugušo (pajautājot viņiem), bet, ja viņiem tāda nav, man tādām jābūt.

Nopietnākos gadījumos es tos savienoju ar Bērnu aizsardzības direkciju.

15. VAI JAUNIEŠIEM, KURI IR VARDARBĪBAS UPURI, IR MAZĀK IZTEIKTA LABSAJŪTA? KĀ TĀ PARĀDĀS?

YW 1: Vardarbība pret bērniem visu mūžu ietekmē bērnu, ģimeņu, kopienu un valstu veselību un labklājību.

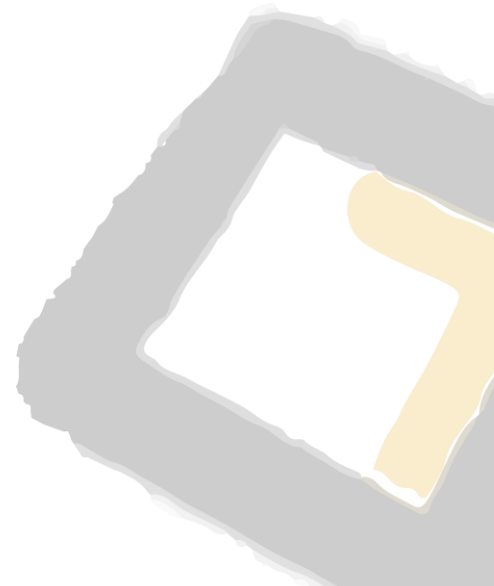
Vardarbība pret bērniem var traucēt smadzeņu un nervu sistēmas attīstību, kas izraisa uzmanības deficītu, hiperaktivitāti, uzvedības traucējumus vai citus uzvedības traucējumus; Rezultāts negatīvai pārvarēšanai un veselību apdraudošai uzvedībai; Agrīna saskarsme ar alkoholu, narkotikām un tabaku; Zems intelekts un izglītības sasniegumi; Zema iesaistīšanās skolā un skolas neveiksmes; Iesaistīšanās noziedzībā; Pakļaušana vardarbībai ģimenē; pašnāvības domas; dažādas veselības problēmas un ēšanas traucējumi u.c.

YW 2: Jā, īpaši tie, kas ir saskārušies ar ilgstošu vardarbību vai smagākiem vardarbības veidiem. Šādos gadījumos jūs redzat, ka nav pat jēdziena “es” vai jēdziena par viņu pašu kā vērtīgu cilvēku. Vienmēr var pateikt, pagaidu mājās bez vecāku gādības palikušajiem bērniem, kuri bērni ir cietuši vardarbību visu mūžu un kuri uz īsu laiku, jo ar ilgstošu vardarbību viņi zaudē pašsajūtu.

Iebiedēšanas gadījumos daudzkārt tā ir turpināta vardarbība – jo bieži vien vardarbības upuri vieglāk kļūst par citas vardarbības upuriem. Tomēr bieži vien skolas vardarbības upuri kļūst arī mājās – viņi jūtas bezpalīdzīgi, piemēram, pret saviem vecākiem un izliek šīs emocijas pret vājākiem bērniem.

Ir arī tādi, kuri jau ilgstoši cietuši no vardarbības ģimenē – sāk dumpoties. Viņi aug piespiedu kārtā un viltus veidā – kļūst spējīgāki un viņiem ir novirze uz vardarbību, taču viņi vienmēr paliek mazi nobiedēti bērni, kurus vajag tikai apskaut un saprast. Tātad, kā viņi varētu būt “uzticami pieaugušie”, ja viņiem tāda nekad nav bijis un viņi kļuva par pieaugušiem, pirms nebija gatavi?

RUMĀNIJA

Tika intervēti divi jaunatnes darbinieki, kuri atbildēja uz 15 jautājumiem. Tie tiks apzīmēti ar YW1 un YW2.

1. CIK GADUS JŪS STRĀDĀJAT JAUNATNES JOMĀ?

YW 1: Es strādāju ar jauniešiem kopš 2010. gada. Vairāk ar viņiem strādāju 2014.-2016. gadā projekta Lauku neformālās izglītības centru tīklā Dambovitā ietvaros.

YW2: 25 gadus

2. KĀDA VEIDA JAUNATNES ORGANIZĀCIJĀS JŪS STRĀDĀT?

YW 1: Es strādāju ar jauniešiem publiskajā bibliotēkā komūnā, kurā ir vairāk nekā 3000 iedzīvotāju

YW2:Publiskā bibliotēka

3. AR KĀDĀM VECUMA GRUPĀM JŪS STRĀDĀJĀT?

YW 1: Es vairāk strādāju ar 10-14 un 14-16 vecuma grupām.

YW2:8-14

4. PIE KĀDĀM DEMOGRAFIJĀM PIEDER (LIELĀKĀ DAĻA) JŪSU JAUNIEŠI?

YW 1: Raciū komūnas iedzīvotāju skaits ir 3464 iedzīvotāji. Lielākā daļa iedzīvotāju ir rumāņi (98,44%). 0,84% iedzīvotāju etniskā piederība nav zināma. No konfesionālā viedokļa lielākā daļa iedzīvotāju ir pareizticīgie (97,11%), bet mazākums ir septītās dienas adventisti (1,79%).

YW2:12-16gadi

5. VAI JAUNIEŠI JŪSU VIETĒJĀ KOPIENĀ SASKARĀS AR VARDARBĪBU? JA TĀ IR, KĀDIEM VARDARBĪBAS VEIDIEM?

YW 1: Jā, jaunieši manā kopienā saskaras ar vardarbību! Kopienā identificētie vardarbības veidi ir iebiedēšana, verbālā vardarbība, fiziska vardarbība, vardarbība ģimenē, finansiāla vardarbība, kiberhuligānisms.

YW 2: Jā, verbāla un mazāk fiziska vardarbība

6. VAI JAUNIEŠI JŪMS UZTICAS VAI ZIŅO PAR VARDARBĪBU PRET VIŅIEM?

YW 1: Ar laiku es izveidoju īpašas attiecības ar jauniešiem, ar kuriem saskaros ikdienā. Viņi man uzticas un dalās savā pieredzē, stāsta, kā ar viņiem uzvedas kolēģi vai kā uzvedas dažādi pieaugušie, ja viņi ir aizvainoti vai dusmīgi... Es parasti dzirdu daudz stāstu, kam nevajadzētu notikt.

YW 2: Jā, jaunieši uzticas un pārrunā jautājumus grupu sanāksmēs bibliotēkā vai privāti

7. VAI JAUNIEŠI JUMS APKĀRT BAIDĀS NO VARDARBĪBAS?

YW 1: Jā, man apkārt esošie jaunieši baidās no vardarbības. Daži ir upuri, jo ir jūtīgāki, emocionālāki, viņiem nav spēka vai izglītības lūgt palīdzību, kad tā ir vajadzīga. Daudzi no viņiem kļūst par uzbrucējiem, neapzinoties, ka dara kaut ko sliktu apkārtējiem, jo nav izglītoti. Ja viņi ģimenes vidē redz, ka māte saņem pļauku vai tiek apsaukāta, viņiem rodas iespaids, ka šāda uzvedība ir normāla un tā ir jāatkārto.

YW 2: Jaunieši baidās no vardarbības.

8. VAI KĀ JAUNIEŠU DARBINIEKS ESAT VADĪJIS AR VARDARBĪBU SAISTĪTU DARBŅĪCU VAI SEMINĀRU? JA JĀ - PAR KO TAS BIJA UN KĀDA VEIDA DARBŅĪCA? JA NĒ - KĀPĒC NE UN VAI VĒLĒTOS?

YW 1: Jā, mēs organizējam seminārus par vardarbību, mums bija viesi un policisti, kas runāja ar bērniem par vardarbību. Mēs esam organizējuši ikgadējus seminārus, kas veltīti iebiedēšanai un kiberhuligānismam.

YW 2: Mēs organizējam vairākus seminārus, kas saistīti ar vardarbību, un divi no tiem bija konkrēti gadījumi, kuri divi pusaudži no grupas piedzīvoja seksuālās vardarbības mēģinājuma gadījumus un kiberhuligānismu; attiecīgajās darbnīcās ar lomu spēles palīdzību centāties pēc iespējas konkrētāk izskaidrot, kur kļūdījušies attiecīgie pusaudži, bet arī cilvēki, kas izraisīja vardarbības aktu

9. VAI JŪS UZSKATĀT, KA VARDARBĪBAS/LABAS SAJŪTAS SEMINĀRS VAI DARBŅĪCA IR VAJADZĪGA VAI NĒ?

YW 1: Jā, es domāju, ka tas ir nepieciešams. Man kā bibliotekārei, bet arī komūnas jauniešiem mums vajag vairāk informācijas par vardarbību!

YW 2: Lai novērstu kritiskās situācijas, kurām pusaudži var piedzīvot, šie semināri ir nepieciešami.

10. JA BŪTU METODIKA, KAS JAUNATNES DARBINIEKIEM RĀDĪTU, KĀ IZGLĪTOT JAUNIEŠUS PAR VARDARBĪBAS TĒMU, VAI TO IZMANTOTU?

YW 1: Jā, es domāju, ka visiem bibliotekāriem ir vajadzīga šāda metodika. Mēs sazināties ar dažādām sabiedrības kategorijām, kuras varētu vadīt / palīdzēt, izmantojot sanāksmes / seminārus par vardarbību. Metodiku izmantotu darbā ar jauniešiem.

YW 2: Jā, protams, es izmantotu šo metodiku

11. KĀ JŪS RAKSTUROJAT JAUNIEŠU LABSAJŪTU?

YW 1: Es uzskatu, ka jaunieši var sasniegt labklājības līmeni, ja viņu dzīvē ir sociālā mijiedarbība, ja viņi harmoniski attīstās, ja viņi ir izglītoti veselīgai dzīvei, ja viņiem palīdz atklāt sevi, uzzināt savas stiprās un vājās puses.

YW 2: Es raksturotu šo labklājības stāvokli, izmantojot drošības sajūtu, kas ir bērniem, pārliecību, ka grūtos gadījumos viņi zinās, kā uzvesties, un pārliecību, ka ikreiz, kad viņiem ir kāda problēma, viņi to var apspriest un atrisināt bibliotēkā.

12. VAI JAUNIEŠU ORGANIZĀCIJĀS, KURĀS JŪS STRĀDĀT IR AKTIVITĀTES, KAS VEIC JAUNIEŠU LABKLĀJĪBU? RADOŠIE UZDEVUMI, TERAPIJAS SESIJAS, PSIHODRĀMA, BRĪVPRĀTĪGAIS DARBS UC.

YW 1: diezgan daudz. Latvijas NA viņiem ir pasniedzēji, kas koncentrējas uz šīm tēmām. Treneri izmanto deju terapiju un ķermeņa mācīšanos. Sabiedrības līmenī ir pieejami psihoterapeiti. Resursu pietiek.

Jauniešiem ir kauns lūgt atbalstu, viņi nezina atšķirību starp psihoterapeitiem, jaunatnes darbiniekiem, psihiatriem utt.

YW 2: Jā, ir aktivitātes, kas veicina jauniešu labklājību, terapijas sesijas, darbnīcas, darbnīcas ar ekskursiju palīdzību, brīvprātīgo darbības.

13. VAI ŠĀDĀM DARBĪBĀM TIEK SNIEGTS KĀDS PAPILDUS ATBALSTS? NO VIETĒJĀM PAŠVALDĪBĀM VAI CITĀM NVO, RELIĢISKĀM IESTĀDĒM UTT?

YW 1: Jā, mūsu sabiedrībā ir atbalsts šādu aktivitāšu organizēšanai. Bibliotēka, baznīca, skola un vietējā valsts pārvalde ir partneri, kas ir iesaistīti un uz kuriem var paļauties šādu semināru organizēšanā

YW 2: ir iestāžu un ekonomikas dalībnieku atbalsts

14. APSTĀKĻOS, KAD PRET JAUNIEŠIEM NOTIEK VARDARBĪGAS DARBĪBAS, KĀDA IR JŪSU REAKCIJA? VAI JŪSS, IESPĒJAMS, VARĒJĀT ATRISINĀT KONFLIKTU, KAS IZRAISĪJA ŠO?

YW 1: es rīkojos katru reizi, kad esmu liecinieks vardarbībai neatkarīgi no tās veida. Es cenšos nogludināt lietas, mēģināt panākt, lai viņi sazinās, lai viņi nenonāktu pie citām

nopietnākām lietām. Kad bija nopietnāki gadījumi, vērsos pie profesionāļiem, lai problēmu atrisinātu.
YW 2: Kad bija vardarbības akti kopā ar brīvprātīgo psihologu, mēs centāmies un mums izdevās atrisināt konfliktus un samazināt tos līdz minimumam.

15. VAI JAUNIEŠIEM, KURI IR VARDARBĪBAS UPURI, IR MAZĀK IZTEIKTA LABSAJŪTA? KĀ TĀ PARĀDĀS?

YW 1: Jā, jaunieši ar zemu labklājības līmeni var kļūt par vardarbības upuriem. Viņi ir nelaimīgi, nesazinās, nesocializējas, tiek ignorēti, pamesti, netiek uzņemti grupās, tiek atstumti. Un parasti viņi kļūst agresīvi, cenšoties sevi aizstāvēt vai pievērst sev uzmanību.

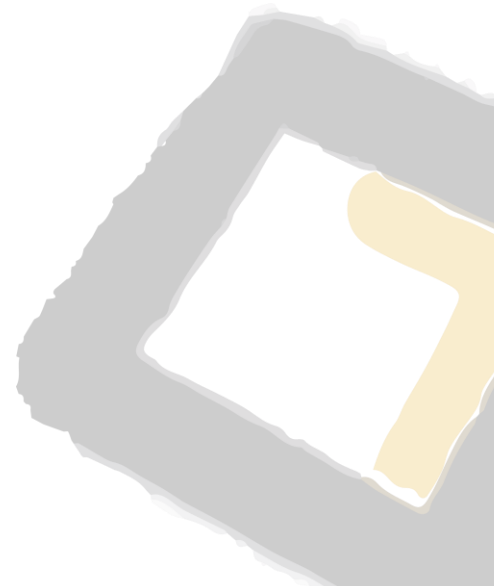
YW 2: Jā, ir jaunieši, kuri zemā materiālā vai sociālā līmeņa dēļ ģimenē jūtas neaizsargātāki, un tādā gadījumā mēs cenšamies viņus ievest labklājības stāvokli caur sajūtu, ka viņi var pašauties uz mums kā grupu, kad vien viņiem vajag.

SPĀNIJA

1. CIK GADUS JŪS STRĀDĀJAT JAUNATNES JOMĀ?

YW 1: 14

YW 2: 12

2. KĀDA VEIDA JAUNATNES ORGANIZĀCIJAS JŪS STRĀDĀJAT?

YW 1: Madrides pilsētas dome, sociāli izglītības programma Madrides Juventud. 16 novadi, katrā rajonā viena norises vieta - daži jauniešu centrā un citi citās norises vietās.

YW 2: NVO, Injuve kā ārštata darbinieks brīvprātīgo apmācībasursos.

3. AR KĀDĀM VECUMA GRUPĀM JŪS STRĀDĀJĀT?

YW 1: īpaši no 14 līdz 18.

YW2:18-30 un galvenokārt 16-17.

4. PIE KĀDĀM DEMOGRĀFIJĀM PIEDER (LIELĀKĀ DAĻA) JŪSU JAUNIEŠI?

YW1: galvenokārt vidusskolēni. Daudzveidība, daudzas tautības, migrācijas vēsture, dzimis Spānijā ar vecākiem no citām valstīm. Magriba, Austrumeiropas valstis, latīņamerikāņi. Mazāk cilvēku 100% spāņu. Nepavadīti nepilngadīgie no Magribas un Subsahāras Āfrikas

YW 2: Mazliet no visa, daudz cilvēku, kas pakļauti atstumtības riskam (neizglītoti, imigranti) un arī augsti izglītoti. Divas galējības. Gandrīz vairāk meiteņu, diezgan līdzsvaroti 60% meiteņu.

5. VAI JAUNIEŠI JŪSU VIETĒJĀ KOPIENĀ SASKARĀS AR VARDARBĪBU? JA TĀ IR, AR KĀDIEM VARDARBĪBAS VEIDIEM?

YW 1: Jā. Vairākiem bija problēmas ar vardarbību mājās, bija protokoli, vienam bija jādodas uz bērnu namu 😊 Ģimenēs diezgan liels diskomforts.

Grupa ar seksuālo daudzveidību, transpersonas, kuras ir cietušas no vardarbības uz ielas. Divi no viņiem nodarīja sev kaitējumu. Ik pa laikam attiecībās ar savu māti. Vairākās vietās toksisku attiecību gadījumi.

YW 2: Ikdienā tas viņu neietekmē. Dažos no viņiem var nojaust, ka viņi vēlas tikt atbrīvoti no savas ģimenes agrāk, jo viņi lūdz darbu. Viņi to nesaka ļoti skaidri, jo viņiem nesanāk. Tā ir vairāk psiholoģiska nekā fiziska. Ir psiholoģiska iebiedēšana, sliktas attiecības ar vecākiem. Tas, ka viņi ir pametuši skolu, ir anekdotiski, jo tas ir tik bieži.

6. VAI JAUNIEŠI JŪMS UZTICAS VAI ZIŅO PAR VARDARBĪBU PRET VIŅIEM?

YW 1: Es izstrādāju brīvā laika pavadīšanas pasākumus, lai dotu viņiem vietu, iepazītu vienam otru un iegūtu pārliecību, katrs zēns ir referents, vai es vai mans partneris. Atvērtības klimats.

Bez aispriedumu, ļaujot viņiem justies drošā vietā. Tolerance, laiks glabāt sensitīvu informāciju. Saglabāt vēsu prātu, esiet atvērts kā profesionālis, lai pārvaldītu to, kas jums rodas. Netiesājiet. Klausīšanās. Turiet cilvēku atpakaļ.

Atkarībā no situācijas katru dienu, ik pēc divām nedēļām. Ja viņi gribēja, bija viegli izveidot klimatu, viņi bija tur katru pēcpusdienu. Daži negāja uz aktivitātēm, jo bija jāmācās un es nācu ar viņiem parunāties, biju pieejams.

20 gadu vecumā citu savam vecumam atbilstošu resursu pavadījums. Institucionalizēti, nav pieraduši vadīt savu brīvo laiku.

YW 2: Kāds ierodas diezgan apmaldījies, draugs vai partneris viņu ir pieņēmis, tad viņi sāk mazliet sarunāties. Viņi tiek nosūtīti uz psihologa konsultantu dienestu. Psihologisko un mācību konsultāciju dienestiem ir atsevišķi biroji, kuros ir lielāka rīcības brīvība izteikties.

7. VAI JAUNIEŠI JUMS APKĀRT BAIDĀS NO VARDARBĪBAS?

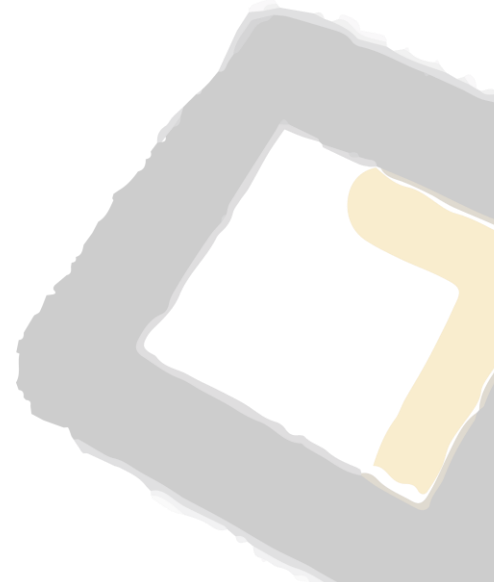
YW 1: Vairāki jā. Ne visi. Viņi nejutās droši mājās, noteiktos laikos uz ielas. Viņi par to daudz nerunāja. Viņi nāca ar šo brīdinājumu. YW 2: Jaunieši baidās no vardarbības.

YW 2: Es domāju, ka jā. Imigranti. Ir lietas, kuras tu sajūti, bet viņi par to atklāti nerunā

8. VAI KĀ JAUNIEŠU darbinieks, ESAT VADĪJIS AR VARDARBĪBU SAISTĪTU DARBNĪCU VAI SEMINĀRU? JA JĀ - PAR KO TAS BIJA UN KĀDA VEIDA DARBNĪCA? JA NĒ - KĀPĒC NE UN VAI VĒLĒTOS?

YW 1: Vairāk ar profilaksi, pašaprūpi, došanos uz drag queen šoviem. Ar jums ir noticis kaut kas tāds, ko viņi nav normalizējuši: mātes vardarbība, viņš vai viņa nesaprata, ka tas nav normāli. Smalkāk, viņi saprata. Mēs esam jaunatnes darbinieki, nevis psihologi. Dažkārt esam viņus nosūtījuši pie psihologiem. Tā kā viņi ir nepilngadīgi, ar vecāku atļauju.

YW 2: daži konflikti nometnēs ar maziem bērniem, kuri dzīvoja kopā. Organizēt pasākumus, lai atspoguļotu un mazinātu vardarbību, runātu par tādām vērtībām kā cieņa. Es daudz ko trivializēju, lai viņi redzētu, kas ir vardarbība. Tas bija spontāni, kad izcēlās konflikts. Pirmspusaudžu vecumā. Jauniešu apmaiņās esmu strādājis semināros par vardarbību un vardarbību dzimuma dēļ. Ar jauniešiem līdz 25 gadu vecumam.

9. VAI TICĀT, KA VARDARBĪBAS/LABSAJŪTAS SEMINĀRS VAI DARBNĪCA IR VAJADZĪGA VAI NĒ?

YW 1: daudz. Īpaši semināri par to, taču esiet uzmanīgi, jo daži vārdi var atturēt cilvēkus. Es devos uz vienu par vardarbību dzimuma dēļ, kas bija ļoti interesanti, bija divi mani draugi, kuri varēja to izmantot, bet viņi neiet kopā ar šo tēmu. Grūti ir nosaukt to, kas ar tevi notiek, vieglāk ir pieķert cilvēkus ar alternatīvu vārdu. Vispirms jums ir jāapzinās, kā jums klājas, un tad jātiek galā ar to. "Nevēlama vientulība", par Covid-jauniešu populāciju. Paralēlā projektā viņi tika novirzīti jauniešiem. Zināt, kā parūpēties par sevi, noteikt, kad kāds pret mums izturas slikti, un rīkoties. YW 2: Jā, jums ir jādod vieta. Esiet pirmais solis, lai bērns, kuram nepieciešama palīdzība, zinātu, kurp doties.

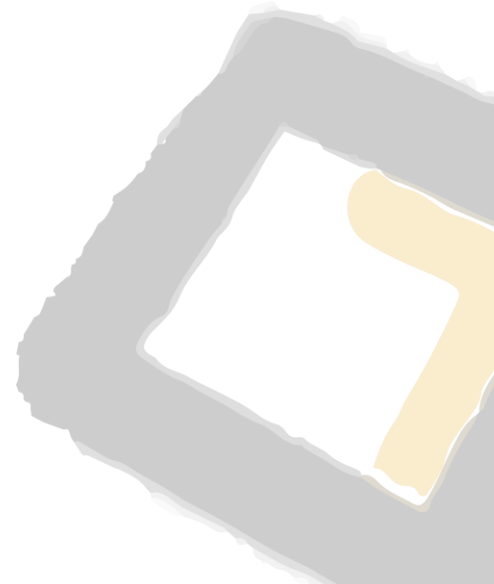
10. JA BŪTU METODIKA, KAS JAUNATNES DARBINIEKIEM RĀDĪTU, KĀ IZGLĪTOT JAUNIEŠUS PAR VARDARBĪBAS TĒMU, VAI TO IZMANTOTU?

YW 1: Protams. "Dievs, kā es to darīšu".

Pilsētas domes psihologu komanda mūs apmācīja, lai sagatavotu mūs risināt šīs situācijas.

YW 2: Kopumā jā, darba konsultantam tas nav tik noderīgi Jauniešu mājā.

Jautra nodarbe, parasti tā ir diezgan noderīga, ja piespiež kādu, kurš par to nav domājis, aktīvi piedalīties un tad kritiski par to padomāt. Tas darbojas brīdī, kad bērns iesaistās. "Es sēžu un klausos runu", parasti nav efektīvs veids un viņus neinteresē. Spēlējiet kaut ko tādu, kur viņi pat neapzinās (neapzināti), un tad ir pārdomas. Vairāk kā roll-play. Nometnēs ar bērniem, ar pusaudžiem ir tiešāk.

11. KĀ JŪS RAKSTUROJAT JAUNIEŠU LABSAJŪTU?

YW 1: Tāpat kā jebkuram citam, droša telpa mājās vai visur, kur viņi dzīvo, kas ir cienīga un veselīga, tīra, bez Diogenes sindroma; ar normāliem ģimenes konfliktiem, arī strīdi pusaudža gados. Vienaudžu grupa, panākumi, sajūta, ka ir daļa no kaut kā, motivācija, ko darīt ar savu dzīvi. Vesels, ar draugiem, ar motivāciju nākotnei. Līdzsvarā. Tas, vai viņi iemīlas vai nē, ir cits stāsts, kad pamat vajadzības nav nodrošinātas.

YW 2: Psihologiski garīgais līdzsvars, ka viņi neizolē sevi. Ar COVID ir pārmērīga aizsardzība, daži ir atbildīgi, bet paši izolējas, un tas viņus ļoti ietekmē. Darbs pie socializācijas, lai viņiem būtu veselīgas draudzības, lai viņi pavadītu savu brīvo laiku laiku fiziski. Tagad viņi ir pārāk atkarīgi no tehnoloģijām. Viņi ir aizrāvušies ar tiešsaistes atpūtu utt., aizbildinoties ar COVID.

12. VAI JAUNIEŠU ORGANIZĀCIJĀS, KURĀS JŪS STRĀDĀT IR AKTIVITĀTES, KAS VEIC JAUNIEŠU LABKLĀJĪBU? RADOŠIE UZDEVUMI, TERAPIJAS SESIJAS, PSIHODRĀMA, BRĪVPRĀTĪBAS DARBS UC.

YW 1: Atpūtas aktivitātes, kas tika ierosinātas, es centos panākt, lai tās nāk no viņiem. Atbilstoši savām vajadzībām viņi tās sagatavoja paši. Ja viņiem bija liekais svars, viņi vēlējās iegūt sportisku formu, lai uzlabotu savu pašapziņu. Semināri par seksualitāti, lai iepazītu citu cilvēku profilus. Interesējoties par vidi, viņi organizēja izbraukumus. Sabiedrībā viņi darīja lietas: viņi strādāja, lai ar savām emocijām paši, ar projektu, lai mācītu vecāka gadagājuma cilvēkiem izmantot jaunās tehnoloģijas, un viņi bija ļoti priecīgi ar viņiem sadarboties. 5 pēcpusdienas nedēļā: grafiti, dziedāšana festivālā, video klipu ierakstīšana, došanās uz dzīvnieku patversmi, viņiem ļoti patika. Visa veida socializēšanās un laba pašsajūta. Es mācīju peldēt trīs bērniem no Indijas un Āfrikas.

Jauniešu tipa dēļ aktivitātes visos centros nebija vienādas. Jaunā vietā viņi paši izveidoja grupu. Šis sporta veids nepatika ne zēniem, ne instruktoram.

Bērni ķīniešu kvartālā bija ļoti pasīvi, aktivitātes bija ļoti foršas, bet viņi nebija motivēti. Viņi bija vairāk pieraduši pie galda spēlēm, un viņiem bija grūti iziet ārā. Gluži pretēji bērniem no Lavapies.

YW 2: Jā. Tagad ne tik ļoti, viņi vēlas sajūst, ka viņiem ir pirmie ienākumi. Dažkārt ierodas demotivēti, cv pārskatīšanas fakts paaugstina pašcieņu.

Z16 programmā ir darbnīcas, kultūras aktivitātes, ekskursijas... bez maksas. Tādā veidā viņiem ir pieejama socializēšanās un jaunu draugu iegūšana.

Casas de Juventudā viņi to dara. Bijušie Saragošas starptautisko brīvprātīgo brīvprātīgie reizi nedēļā publicēja ziņu par garīgo labklājību, veselīgiem ieradumiem un izaicinājumiem. Tas joprojām darbojas no 2020. gada decembra līdz 2021. gada jūlijam. Projekta nosaukums ir Europe 4 Citizens number 3. Tas ir viena brīvprātīgā personīgais projekts.

13. VAI ŠĀDĀM DARBĪBĀM TIEK SNIEGTS KĀDS PAPILDU ATBALSTS? NO VIETĒJĀM PAŠVALDĪBĀM VAI CITĀM NVO, RELIĢISKĀM IESTĀDĒM UTT?

YW 1: Muzeji, pilsētas dome jau bija par to. Mēs prasījām materiālu, dažreiz viņi mums to iedeva un dažreiz viņi nedeва. Tas vairāk bija gribas jautājums, ar māksliniekiem, kas taisa grafiti, mēs maksājām par materiāliem, bet ne pašiem brīvprātīgajiem māksliniekiem. Daži sīkumi kliboja, pietrūka. Liela daļa no tā ir tas, ko jūs darāt, un jūsu kontakti. Kamēr X puīšu skaits meklē statistiku, viņiem ir vienalga, ko jūs patiesībā darāt, vai jūs sēžat utt.

Mēs gribam iegūt "šo īpašību" un darīsim "šo", galu galā jūs iesaistāt savu personīgo dzīvi laikā un kontaktos.

Viss puslīdz bez maksas, tā ir ļoti unikāla lieta. Kādreiz... Varēt aiziet uz kino bija izaicinājums. Tas ir mazliet traki.

YW 2: Dažos gadījumos jā. Casa de la Mujer, ja ir aizdomas par vardarbību dzimuma dēļ, ir līdzekļi

14. APSTĀKĻOS, KAD PRET JAUNIEŠIEM NOTIEK VARDARBĪGAS DARBĪBAS, KĀDA IR JŪSU REAKCIJA? VAI JŪS, IESPĒJAMS, VARĒJĀT ATRISINĀT KONFLIKTU, KAS IZRAISĪJA ŠO?

YW 1 Pūsis sūtīja "gaisa skūpstus" vienai no meitenēm. Es izgāju ārā un palūdzu viņam aiziet, gluži kā foršais policists. Sargājiet bērnus. Dažos veikalos viņi jūtas ļoti vientuļi.

YW 2: Ir abas galējības: viņi saceļas, ja ir "ko tu man vairāk dari". Es vairāk nekā vardarbību redzu, ka viņi sevi aizsargā; ir apgrūtinoši bērni. Rezultāts bērniem, kuri ir izgājuši cauri šai virsotnei, viņi iesaka viņiem parādīties, lai viņus novirzītu.

Bērns, kurš izolējas, ierodas psiholoģiskā līmenī noplicināts. Tas ir biežāk. Ļoti jauns ierodas vai ar partneri, vai ar vecākiem vai likumīgajiem aizbildņiem, un šī persona neuzņemas vadības grožus apmācībā. Bērns, kurš jūtas, ka viņam vēl nav prasmju, nejūtas īpaši sagatavots, viņš nezina, vai būs spējīgs. Dažreiz ir pārmērīga aizsardzība. Viņš nav gatavs koncentrēties, bet mans uzdevums ir palīdzēt viņam koncentrēties. Viss ļoti mierīgi.

15. VAI JAUNIEŠIEM, KURI IR VARDARBĪBAS UPURI, IR MAZĀK IZTEIKTA LABSAJŪTA? KĀ TAS PARĀDĀS?

YW 1: Es domāju, ka jā. Tā ir vientuļības vardarbība. Viņi ne pārāk labi izvēlas kompānijas. Viņi ir normalizējuši lietas, jo viņi ir tās redzējuši, un tad viņi tās atveido. Viņi ir lokā.

Pašsavainošanās, jūs atklājat, kaut ko nelabu un viņi jums saka: "Es zinu, ka šī persona man nedara neko labu, bet es nevaru viņu paest" (atkarība un līdzatkarība). Viņi jūtas tik vientuļi, ka domā, ka viņi ir vienīgais cilvēks, kas viņus mīl. Viņi atzīst, ka tas nav labi, bet viņi neaiziet. Viņi nezina, kā to izdarīt citādi, viņiem nav instrumentu, lai atvienotos. Ar narkotikām ir kāpumi un kritumi.

YW 2: Jā, viņi ir ļoti nedroši, neizlēmīgi. Ļoti zems pašvērtējums. Jūs uzdotat viņiem jautājumus, un viņi nekad nav ieradušies. Arī profesionālajā līmenī nav daudz tieksmju, lai arī kas sanāktu. Tu ievēro, ka nav vardarbīga konteksta, esmu to pelnījis, varu pasapņot par lietām. Ar vardarbību, gluži otrādi, es to neesmu pelnījis. Viņi to uzskata par nepieejamu.

LATVIJA

Tika intervēti divi jaunatnes darbinieki, kuri atbildēja uz 15 jautājumiem. Tie tiks apzīmēti ar YW1 un YW2.

1. CIK GADUS JŪS STRĀDĀJAT JAUNATNES JOMĀ?

YW 1: 15 gadi

YW2: 18 gadus, skolās lauku reģionos. 200-300 cilvēku.

2. KĀDA VEIDA JAUNATNES ORGANIZĀCIJĀS JŪS STRĀDĀJAT?

YW 1: Esmu valsts aģentūras pasniedzējs, kā arī strādāju NVO un pašvaldībā, kurā dzīvoju.

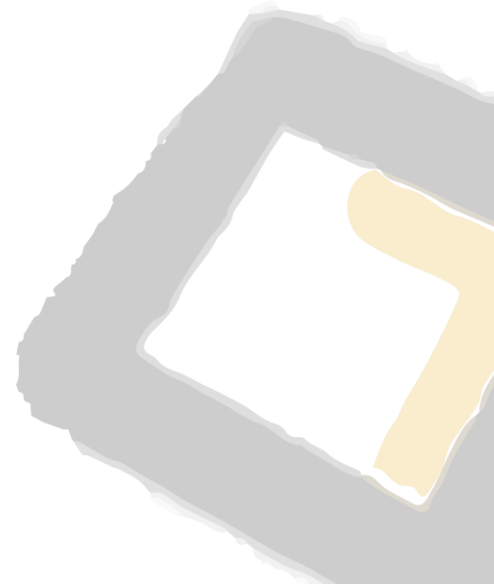
YW 2: Es strādāju NVO IDEA, kas koncentrējas uz lauku reģioniem ar jauniešiem no 13 līdz 25 gadiem. 13-18 pārsvarā un valsts sektorā.

3. AR KĀDĀM VECUMA GRUPĀM JŪS STRĀDĀJĀT?

YW 1: 15-25

YW 2: 13-18. 13-16

4. PIE KĀDĀM DEMOGRĀFIJĀM PIEDER (LIELĀKĀ DAĻA) JŪSU JAUNIEŠI?

YW 1: lauku apvidos ar zemiem ienākumiem

YW 2: vietējie iedzīvotāji, ģimenes ar zemiem ienākumiem. Tā dalījums 50-50

5. VAI JAUNIEŠI JŪSU VIETĒJĀ KOPIENĀ SASKARĀS AR VARDARBĪBU? JA TĀ IR, AR KĀDIEM VARDARBĪBAS VEIDIEM?

YW 1: vienaudžu vardarbība, emocionāla vardarbība, paškaitējums, negatīva izteikšanās pret sevi. Pašnāvība.

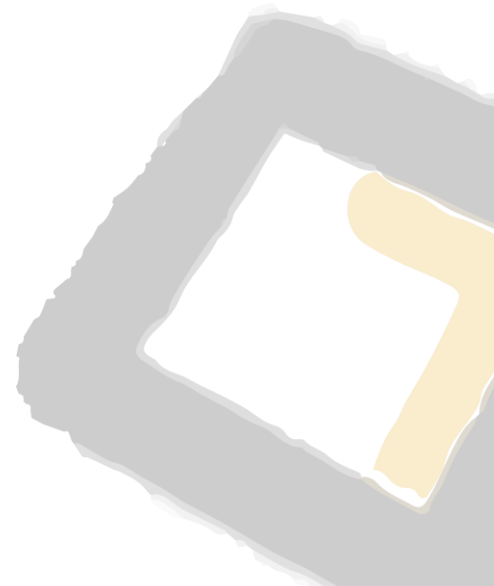
YW 2: Viņi saskaras ar vardarbību no ģimenes. No mates un tēva, fiziska un emocionāla vardarbība. Jaunieši pret jauniešiem galvenokārt ar verbal vardarbību, sociālie mediji, tenkošana, emocionāli. Viņi nerunā par vardarbību. Viņiem ir jāatrod uzticams cilvēks.

6. VAI JAUNIEŠI JUMS UZTICAS VAI ZIŅO PAR VARDARBĪBU PRET VIŅIEM?

YW 1: Jā, viņi ir personīgi. Anonīmi, anketas par kaitējumu. Griež vēnas, ēdot zāles. Vardarbība tiešsaistē. (Viss Covid laikā)

YW 2: Viņi vairāk runā par emocionālo vardarbību. Viņi daudz nerunā par ģimeni. Viņi galvenokārt runā ar mentoriem. Viņi nerunā par fizisku vardarbību. Kad viņi atrod kādu, ar ko sazināties, viņi par to runā vairāk.

7. VAI JAUNIEŠI JUMS APKĀRT BAIDĀS NO VARDARBĪBAS?

YW 1: galvenokārt no vienaudžu vardarbības. Viņi nevēlas iet uz skolu vai atstāt savu rajonu. Pārsvarā ir mobings un iebiedēšana.

YW 2: Tā nav, ciemati ir pietiekami droši.

8. VAI KĀ JAUNATNES DARBINIEKS ESAT VADĪJIS AR VARDARBĪBU SAISTĪTU DARBNĪCU VAI SEMINĀRU? JA JĀ - PAR KO TAS BIJA UN KĀDA VEIDA DARBNĪCA? JA NĒ - KĀPĒC NE UN VAI VĒLĒTU?

YW 1: Nē, es labprātāk sadarbojos ar Martas centru un cilvēkiem, kuri ir labāki šajās tēmās. Varbūt pat nodrošinot vidi.

YW 2: Es vēl neesmu to izdarījis. Ar Martas centru, kad viņi strādāja par vardarbību. Es vēlētos strādāt galvenokārt ar sevi. Runājot par to, kā nebūt par upuri. Runājot par emocijām. Es uzticos citām asociācijām un mīlu ar tām sadarboties.

8. VAI TICĀT, KA VARDARBĪBAS/LABAS SAJŪTAS SEMINĀRS VAI DARBNĪCA IR VAJADZĪGA VAI NĒ?

YW 1: Pilnīgi nepieciešama. Mūsu pētījumā jauniešiem jautāja, kāda veida apmācību viņi vēlētos. Garīgā labklājība bija visvairāk vēlama.

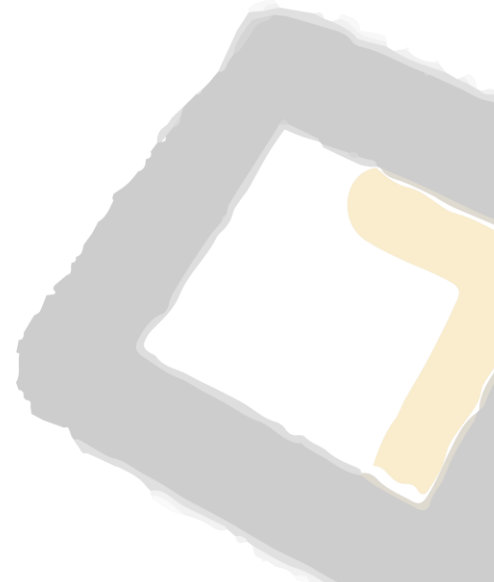
YW 2: Reizi mēnesī, bet ne skolās vai formālās vietās.

10. JA BŪTU METODIKA, KAS JAUNATNES DARBINIEKIEM RĀDĪTU, KĀ IZGLĪTOT JAUNIEŠUS PAR VARDARBĪBAS TĒMU, VAI TO IZMANTOTU?

YW 1: Es to izmantotu sadarbībā ar citiem. Es to neizmantotu vienatnē.

YW 2: Es vēlētos mēģināt saprast, vai varu to izmantot.

11. KĀ JŪS RAKSTUROJAT JAUNIEŠU LABSAJŪTU?

YW 1: Veselīgas un drošas attiecības ar sevi.

YW 2: Kad viņiem ir kur dzīvot, viņiem ir draugi, viņi var pārvietoties. Kad viņiem ir mobilitāte. Viņiem ir jāapceļo vietas. Finanšu stabilitāte un fons.

Ciematos, kur ir jauniešu centri/telpa pat tikai socializācija.

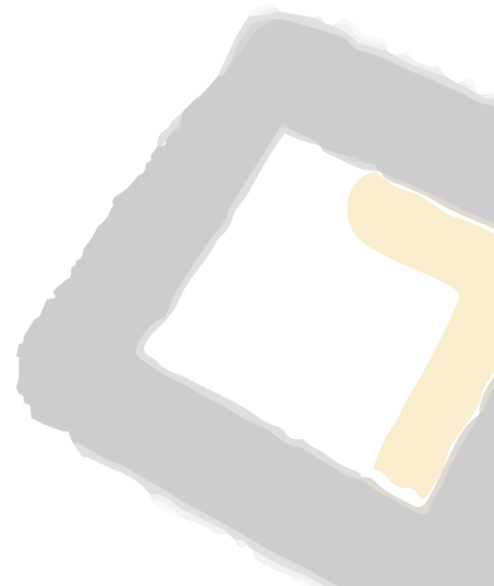
12. VAI JAUNIEŠU ORGANIZĀCIJĀS, KURĀS STRĀDĀJAT IR AKTIVITĀTES, KAS VEIC JAUNIEŠU LABKLĀJĪBU? RADOŠIE UZDEVUMI, TERAPIJAS SESIJAS, PSIHODRĀMA, BRĪVPRĀTĪBAS DARBS UC.

YW 1: diezgan daudz. Latvijas NA ir pasniedzēji, kas koncentrējas uz šīm tēmām. Treneri izmanto deju terapiju un ķermeņa mācīšanos. Sabiedrības līmenī ir pieejami psihoterapeiti. Resursu pietiek.

Jauniešiem ir kauns lūgt atbalstu, viņi nezina atšķirību starp psihoterapeitiem, jaunatnes darbiniekiem, psihietriem utt.

YW 2: Jā, radoši uzdevumi. Tie ir lieliski rezultāti. Koučinga sesijas, spēle ar kārtīm. Mēs esam izstrādājuši spēli, kurā tiek runāts par viņu mērķiem.

13. VAI PAR ŠĀDĀM DARBĪBĀM TIEK SNIEGTS KĀDS PAPILDU ATBALSTS? NO VIETĒJĀM PAŠVALDĪBĀM VAI CITĀM NVO, RELIĢISKĀM IESTĀDĒM UTT?

YW 1: Jauniešu centriem ir noteikts budžets. Ja viņiem ir vajadzīgas papildu aktivitātes, viņi jautā jaunatnes darbiniekiem. Jauniešu labklājības stratēģijas. Visvairāk palīdz vietējā pašvaldība. NEET programma.

YW 2: Pašvaldība, aktivitāšu fonds. Tikai trīs NVO. Es vēlētos, lai NVO būtu neatkarīgākas. Viņiem ir vienalga, no kurienes jūs nākat, viņi vēlas aktivitātes. Mums pietrūkst cilvēkresursu un materiālu. Viņi galvenokārt paļaujas uz skolām.

14. APSTĀKĻOS, KAD PRET JAUNIEŠIEM NOTIEK VARDARBĪGAS DARBĪBAS, KĀDA IR JŪSU REAKCIJA? VAI JUMS, IESPĒJAMS, VARĒJĀT ATRISINĀT KONFLIKTU, KAS IZRAISĪJA ŠO?

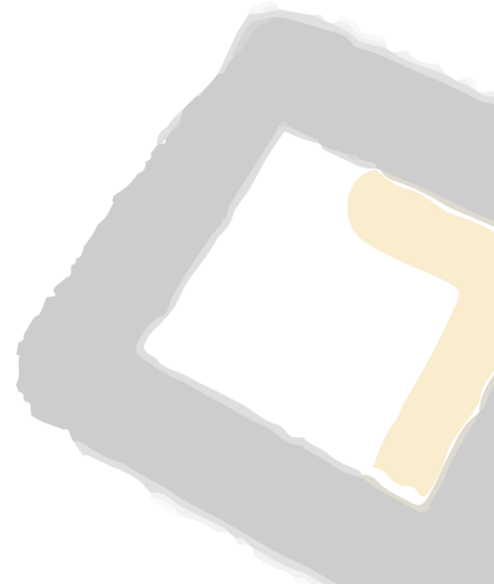
YW 1: Es varu starpnieks. Es izmantoju drāmas terapiju un konstelācijas pret mobingu skolā. Es skaidroju jauniešiem, izskaidroju savu viedokli.

YW 2: Pasākumā ar jauniešiem, kad kopā sanāca jaunieši no dažādiem ciemiem bija fizisks konflikts. Centāties nevis lamāt, bet atrast individuālas pieejas. Mēs centāties izjaukt konfliktu, lūdzot viņiem palīdzēt ar kādu uzdevumu. Vēlāk mums bija pārdomu grupas un tās atrisinājām. Es neko daudz nevarēju darīt, kad tā bija emocionāla vardarbība.

15. VAI JAUNIEŠIEM, KURI IR VARDARBĪBAS UPURI, IR MAZĀK IZTEIKA LABSAJŪTA? KĀ TĀ PARĀDĀS?

YW 1: Jā, noteikti. Zems pašvērtējums, slikts paštēls. Zema pašapziņa. Fiziski zems līmenis ar sliktu uzturu. Viņiem trūkst ūdens; tas ir saistīts ar bulīmiju. Viņi jūtas melanoliski un apātiski. Tas redzams viņu sejās. Akadēmiskais sniegums. Tas bija īpašs COVID laikā. Tās krasi samazinājās.

YW 2: Jā, it īpaši, ja viņi ir no ģimenēm ar zemiem ienākumiem. Viņi kļūst atkarīgi no narkotikām un alkohola. Viņi piespiež sevi bīstamām darbībām. Biežāk viņi nonāk konfliktos. Viņi atspoguļo to, ko viņi redz ģimenēs. Viņi cīnās un kļūst par labāku cilvēku.

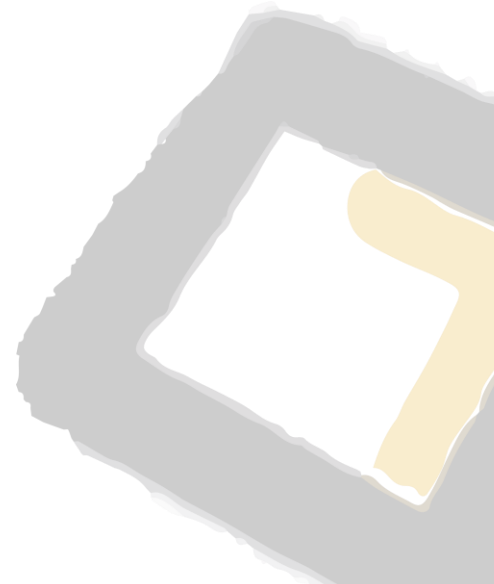

INTERVIJU ATZINUMU KOPSAVILKUMS

Rezumējot interviju rezultātus, visi jaunieši stāsta, ka fizisku, garīgu, emocionālu vardarbību visbiežāk redz savā vidē, piemēram, skolās, mājās, pulciņos. To veido ģimenes locekļi vai skolas biedri. To apstiprina arī aptaujātie jaunatnes darbinieki. Viņu papildu atsauksmes norāda uz to, ka zemu ienākumu sociālekonomiskais statuss bieži ir saistīts ar vardarbības gadījumiem, kā arī aizbildņu vai vecāku izglītības trūkumu. Turklāt iepriekšējās pētījuma daļas, kā arī intervijas norāda, ka jaunieši vēlas, lai viņu skolotāji un vecāki būtu izglītoti par konfliktu risināšanu un koncentrēšanos uz veselīgākām attiecībām.

Kad runa ir par ziņošanu par vardarbības aktiem, jauniešu atbildes ir dažādas. Lielākā daļa jauniešu apgalvo, ka viņi neziņo par vardarbības aktiem un viņiem nav pieejami ziņošanas līdzekļi. No otras puses, jaunatnes darbinieki saka, ka jaunieši aprobežojas ar viņiem vai citiem cilvēkiem, kuriem viņi uzticas. Iespējams, ka jaunieši “neņem vērā” ziņošanu par noziegumu, daloties tajā ar draugiem. Turklāt šķiet, ka ziņošana par vardarbības aktiem biežāk notiek mazākās lauku pilsētās un ciemos. Jaunatnes darbiniekiem ir vairāk iespēju veidot nepieciešamās attiecības ar jauniešiem, kad viņi cieši sadarbojas ar viņiem bibliotēkās un kopienu/jauniešu centros. Tas arī varētu izskaidrot, kāpēc lielākā daļa jauniešu ziņo par vardarbību jaunatnes darbiniekiem, nevis skolotājiem.

Runājot par pašsajūtu, atkal jauniešu atbildes ir līdzīgas. Viņi saista labklājību ar stresa trūkumu, mierīgumu un laimi, justies atzītiem un novērtētiem, justies veseliem un apkārtējo cilvēku labklājību. Visi aptaujātie jaunatnes darbinieki atbildēja vairāk vai mazāk ar to pašu, ko atbildēja jaunieši. Šķiet, ka jauniešiem un jaunatnes darbiniekiem ir kopīga labklājības un vardarbības izjūta, kas nozīmē, ka jaunatnes darbinieki ir uzmanīgi pret saviem jauniešiem un jūt līdzīgi.

SECINĀJUMI

Atgriežoties pie literatūras, ko prezentējam pētījuma darba pirmajā nodaļā, mēs koncentrējamies uz pētījumiem, kas sniedz statistiku par pašreizējo situāciju. Saskaņā ar mūsu atklājumiem **Bulgārijas** gadījumā UNICEF (2021) pētījums ziņoja, ka 45,6 % jauniešu saskaras ar emocionālu vardarbību. Mūsu atklājumi ir līdzīgi tiem, kuros 53,4% aptaujāto apgalvo, ka viņi kādā dzīves posmā ir bijuši vardarbības upuri. Daži definēja vardarbību kā izolāciju, instruktoru un studentu mocību, izsmieklus viņu izskata un fizisko īpašību dēļ, diskriminācijas aktus, piemēram, homofobiju, un daudzus seksuālās vardarbības gadījumus.

Anketā lūdzām jauniešus novērtēt savu emocionālo stāvokli un pašsajūtu tajā brīdī. UNICEF pieeja šim jautājumam ziņoja, ka 81% jauniešu jutās galvenokārt laimīgi. Lai gan mēs neizmantojam terminu laimīgs, mēs izmantojam skalu "Krīzes apstākļi" un "Lieliski" kā divus spektra galus. Viņi ziņo par savu labklājību: 27% kā "normālu", 27% kā "labu", 25% kā "tikai izdzīvo", 10% kā "lielisku" un 11% kā "krīzi". Tas pretstata UNICEF atklājumiem, ņemot vērā, ka, apvienojot "tikai izdzīvo" un "krīzē", tiek iegūti 36% - 36% jauniešu, kurus nevar klasificēt kā "pārsvarā laimīgus".

Kā labklājības uzlabošanas faktori iepriekšējie pētījumi liecina, ka bērni ir vislaimīgākie, esot kopā ar draugiem (85%), ģimenē (74%) un aktīvi spēlējoties. Kopā 44,8% mūsu dalībnieku, kā vissvarīgāko izvēlējās "garīgo veselību" un "draudzības", bet vismazāk svarīga bija "pieņemšanas sajūta".

Citā pētījumā tika ziņots, ka 12% aptaujāto norādīja, ka ir fiziskas vardarbības mājās novērotāji un tas, iespējams, ziņošanas mehānismu trūkuma dēļ. Šajā pētnieciskajā rakstā mēs paplašinām jomu, kurā jaunieši ir liecinieki vardarbībai. 74,8% respondentu ziņo, ka ir bijuši liecinieki apkārtējiem vardarbīgai darbībai, tostarp iebiedēšanai skolā un ārpus tās, uzmākšanās fizisko īpašību dēļ, fiziskai un vardarbībai ģimenē intīmo attiecību ietvaros. Mēs arī jautājām, vai viņi ziņo par pieredzētajiem vardarbības aktiem, un 52,4% dalībnieku ziņo, ka nav izmantojuši ziņošanas par vardarbību mehānismu.

Latvijas gadījumā LU pētījumā konstatēts, ka 30% skolēnu vecumā no 15 gadiem piedzīvo fizisku un emocionālu vardarbību, īpaši skolās. Mūsu pētījumā mēs atklājam, ka 52% dalībnieku ir saskārušies ar vardarbību. Ir svarīgi atzīmēt, ka jautājums bija plašs; tomēr nākamajā jautājumā ir atzīmēts, ka dalībnieki saskaras ar vardarbību galvenokārt skolas vidē.

Turklāt skolēni, kuriem jautāja citā pētījumā, atzīmē, ka kiberhuligānisms ir vardarbības veids, ko mēdz uzskatīt par individuālistisku problēmu. Patiesība ir tāda, ka tas var vienlaikus ietekmēt daudzas grupas. Pētījumā netika sniegts skaitlis par to, cik daudz jauniešu ir skārusi kiberhuligānisms un cik lielu risku tā var radīt viņu labklājībai. Mūsu

pētījumā Latvijas respondenti atbild, ka dominējošais negatīvais faktors (19,2%) viņu labklājībai ir viņu klātbūtne tiešsaistē un ar klātbūtni ir viņu saikne ar sociālajiem medijiem un tiešsaistes videospēlēm.

Turpretim Latvijas Bērnu labklājības dienesta pētījuma ziņojumā minēts, ka 25% jauniešu saskaras ar tādām problēmām kā sociālā nenodrošinātība, ekonomiskā spriedze u.c. Tas var izskaidrot, kāpēc mūsu pētījumā 26,3% Latvijas jauniešu apgalvo, ka draudzība un emocionālā drošība ir divi svarīgākie faktori, kas pozitīvi ietekmē viņu labklājību.

Turklāt Latvijas jaunieši labklājību raksturo kā iekšēja gandarījuma un laba paštēla sasniegšanu, savukārt citi labklājību raksturoja, kā absolūtu stāvokli, kurā labklājība tiek pilnveidota, un viņi sasniedza izcilību bez jebkādām negatīvām situācijām.

Rumānijai nav daudz resursu un literatūras, kas būtu vērstas uz jauniešu labklājību. Tomēr mūsu pētījumā mēs atklājām, ka vairāk nekā puse dalībnieku teica, ka viņi jūtas labi vai normāli. Sekojošajos jautājumos viņi apraksta savu labklājību kā tuvuma stāvokli ar saviem tuvākajiem radniekiem un draugiem, laimi, tostarp “sliktas” pašsajūtas, trauksmes un citu saistītu negatīvu emocionālo stāvokļu neesamību, kas apdraud un traucē labklājību.

Tomēr ir vairāk pētījumu par vardarbību. Literatūrā ir parādīts, ka dažos gadījumos vardarbības definīcijā nav iekļauta tāda uzvedība kā pļaušana, sišana, zvērēšana utt. To varētu skaidrot ar lielo atšķirību vecāku viedokļos pret jauniešu viedokļiem par to, kas ir vardarbība. Neskatoties uz to, Rumānijas jaunieši šajā pētījumā atzīmē, ka visizplatītākie vardarbības veidi, ar kuriem viņi saskaras, ir verbāla, psiholoģiska vardarbība, un faktiski tie tika pieminēti aptuveni vienādi ar fizisko vardarbību. Dalībnieki izteica, ka ir piedzīvojuši jebkāda veida un apakštipa iebiedēšanu, fiziskas un verbālas nesaskaņas vienaudžu un vecāku vidū, kā arī emocionālu un psiholoģisku vardarbību.

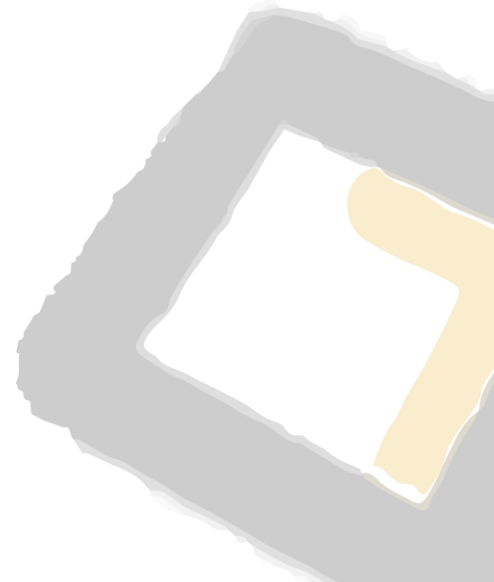
Visbeidzot, tika veikti pētījumi, kuros galvenā uzmanība tika pievērsta saistībām starp klātbūtni internetā un labklājību un kuros minēts, ka jaunieši, kuri tiešsaistē pavada vairāk nekā 6 stundas dienā, cieš no daudzām problēmām. Piemēram: būt vairāk neapmierinātam ar savu dzīvi, attiecībām ar mīļajiem un kopumā mazāk atslābināties. 6 stundās ir iekļautas arī skolas dienās. Tā rezultātā mazāk laika tiek pavadīts viņu emocionālā stāvokļa uzlabošanai un aktīvi mēģinot uzlabot savu labklājību. Mūsu pētījumā Rumānijas dalībnieki ziņo, ka lielākā daļa no viņiem savas labklājības uzlabošanai velta mazāk nekā 4 stundas nedēļā.

Spānijas gadījumā literatūrā bija daži pētījumi, kuros galvenā uzmanība tika pievērsta jaunām sievietēm, kuras saskārās ar vardarbību un jo īpaši ar seksuālu vardarbību. Savos pētījumos viņi atklāja, ka tikai 6,5% nebija pieredzējušas nekāda veida seksuālu vardarbību. Mūsu pētījumā 6 respondenti ziņoja par seksistisku uzņēmšanos ielās, 2 vardarbības pieredzi attiecībās un 2 respondenti ziņoja par izvarošanas un bezsamaņas rīcības gadījumiem. Lai gan mūsu pētījuma rezultāti nav līdzīgi iepriekšminētajam pētījumam, mēs atzīmējam, ka šajā pētījumā galvenā uzmanība ir pievērsta vardarbībai, nevis vardarbībai, kas saistīta ar seksuālu vardarbību.

Turklāt, runājot par labklājību, pētījumi Spānijā parādīja, ka lielākajai daļai pusaudžu kopš COVID-19 ir lielāka depresijas un trauksmes pazīmes. Īpaši tiem, kuriem pandēmijas laikā bija nozīmīgs dzīves notikums. Mūsu pētījumā vairāk nekā 70% spāņu dalībnieku atbildēja, ka viņu pašreizējais labklājības stāvoklis ir starp normālu un labu pašsajūtu, kas ir pretstatā avotiem. Tomēr fokusa grupās un intervijās ar jaunatnes darbiniekiem tiek minēts, ka tika pieliktas daudzas pūles, lai uzlabotu jauniešu labklājību. Pandēmijas laikā tika ieviestas daudzas aktivitātes, kas, iespējams, uzlaboja viņu pašsajūtu brīdī, kad tas bija visvairāk nepieciešams, gandrīz neļaujot viņu labklājībai pasliktināties.

Visbeidzot, jauniešu un jaunatnes darbinieku intervijas liecina, ka lielākie faktori, kas var pozitīvi ietekmēt jauniešu labsajūtu, ir ārpusskolas aktivitātes un psihologu pieejamība. Tas tika parādīts arī pētījuma kvantitatīvajā daļā. Dažādas izglītojošas un atpūtas aktivitātes, kas padara jauniešus aizņemtus un aktīvus, ir izdevīgas un atzinīgi novērtētas. Šajās telpās var notikt lekcijas un semināri, kas ir paredzēti, lai palielinātu izpratni par labklājību un uzzinātu par visa veida vardarbību. Runājot par vardarbības novēršanu, jaunieši un jaunatnes darbinieki tic skolotāju, jauniešu un kopienu (mazākos apgabalos) izglītošanas spēkam vardarbības atpazīšanā un palīdzības piedāvāšanā. Piezīme turpmākajiem projektiem un iniciatīvām būtu atrast veidus, kā iekļaut jauniešus pašvaldību sanāksmēs, kad darba kārtība ir saistīta ar viņiem. Vairumā gadījumu jauniešu un jaunatnes darbinieku viedokļi un uzskati ir līdzīgi attiecībā uz to, ko viņi vēlētos darīt, lai novērstu vardarbību. Neskatoties uz to, jauniešu sniegtais ieguldījums šajā pētījumā, viņu prezentētā realitāte bija daudz būtiskāks un tiešāks.

ATSAUCES

Ministry of health, consumption and social welfare (2019) *Draft Organic Law of Integral Protection of Children and Adolescents Against Violence 2019*, https://www.mscbs.gob.es/normativa/audiencia/docs/LO_proteccion_integral_violencia_menores.pdf

Dudure, K. et al. (2019) *Youth perspectives on cyberbullying in Latvia*. https://www.antropologija.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/antropologija/Cyberbullying_research_report_2019.pdf

Government Delegation Against Gender Violence (2019) *Executive summary of the 2019 Macro-Survey on Violence Against Women*. Ministry of Equality. https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/pdf/RE_Macroencuesta2019_EN.pdf

Grădinaru, C. and Stănculeanu, D. (2013) *ABUZUL ȘI NEGLIJAREA COPIILOR: Studiu sociologic la nivel național [ABUSE AND NEGLECT OF CHILDREN: National sociological study]*. Save the Children Organisation. <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/49/49ef328f-6bb0-47cd-a9b3-dcdaba0407da.pdf>

Grădinaru, C. and Stoika, T. (2018) *Studiu privind utilizarea Internetului de către copii*. Save The Children Romania. <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/92/928f0bff-bffa-447a-9a27-df979ba1008f.pdf>

Karayancheva, T. (2019) *Report by the Ministry of Education on violence and reported cases from 2019*. <https://www.parliament.bg/pub/PK/338044954-06-393.pdf>

Krug, E. G. et al. (2002) *World Report on violence and health*. World Health Organization.

Konstantinovs, N.S. (2020) *Latvijas pusaudžu un jauniešu mentālā veselība COVID-19 pandēmijas ietekmē [COVID-19 pandemics effects on mental health of adolescents and young people in Latvia]*. Pusaudzis. https://61d65e37-01a0-426e-b0f4-fd3a092c2742.filesusr.com/ugd/9c12e9_f48f2b1239914bb7b85b88a2d14df51f.pdf

Latvian Child Welfare Network. (2019) *Well-being of young people in Baltic states: research report*. https://youthpitstop.com/app/uploads/2019/05/Well-being-of-Young-People-in-the-Baltic-States_2018_ENG_Final.pdf

MARTA Center. (2019) *Dare to Care – Prevention of violence towards and among youth in Latvia*. https://marta.lv/files/research/Research%20report_sexually%20abusive%20behaviour%20in%20Latvian%20schools_2020.pdf

Mitev, E-E., Popivanov, B., Kovacheva, S. and Simeonov, P. (2019) *БЪЛГАРСКАТА МЛАДЕЖ 2018/2019 [The Bulgarian Youth 2018/2019]*. Friedrich Ebert Stiftung.

https://bulgaria.fes.de/fileadmin/user_upload/Balgarskata_mladezh_2018_2019.pdf

Paricio del Castillo, R., and M. F. Pando Velasco (2020) Salud Mental Infanto-juvenil Y Pandemia De Covid-19 En España: Cuestiones Y Retos. *Revista De Psiquiatría Infanto-Juvenil*, 37(2), Asociacion Espanola de Psiquiatria del Nino y del Adolescente - Aepnya, June 2020, pp. 30–44. <https://doi.org/10.31766/revpsij.v37n2a4>

Single Step Foundation Bilitis Resource Center Foundation. (2020) *Attitudes towards LGBTI students in Bulgarian schools: National survey*. Single Step Foundation. https://singlestep.bg/wp-content/uploads/LGBTI_students_survey.pdf

Tamarit, A. et al. (2020). Psychological impact of COVID-19 pandemic in Spanish adolescents: risk and protective factors of emotional symptoms. *Revista de Psicología Clínica con Niños y Adolescentes*, 7(3), 73-80. 16.

TBT Staff (2021) *63% of young Latvians feel their mental health has deteriorated during pandemic*. The Baltic Times. https://www.baltictimes.com/63_of_young_latvians_feel_their_mental_health_has_deteriorated_during_pandemic/

Tsvetoslav, N. (2020) *Policies for ensuring a safe educational environment in the event of physical aggression*. Annual journal of scientific theory, 1(2020),102-109.

Paricio del Castillo, R. and Pando Velasco, M. F. (2020). *Salud mental infanto-juvenil y pandemia de Covid-19 en España: cuestiones y retos [Child mental health and covid-19 pandemic: questions and challenges]*. *Revista de Psiquiatria Infanto-Juvenil*, 37(2), 30-44.

UNICEF (2017) *Voices of children report*, <https://www.unicef.org/bulgaria/media/2691/file/BGR-voices-of-children-report-bg.pdf.pdf>

UNICEF (2022) *Violence against children*. <https://data.unicef.org/topic/child-protection/violence/>

UNICEF (2021) *Изследване на насилието над деца в България [Results from Research of Violence Against Children in Bulgaria, 2021.] UNICEF Bulgaria, www.unicef.org*

University of Latvia, Department of Anthropology (2019) *Violence against women and children in Latvia. Summary of the situation and publicly available statistics* https://www.antropologija.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/antropologija/Statistikas_zinojums_2020.pdf

World Health Organization. (1986) *The Ottawa Charter for Health Promotion*. Geneva, Switzerland: WHO, 1986 Nov 21. <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference>

PIELIKUMS: JAUTĀJUMI INTERVIJĀM AR JAUNIEŠIEM

1. Cik tev gadu?
2. Kurā valsts daļā tu dzīvo? Galvaspilsētā? Lauku ciemā? Pilsētā?
3. Vai esat apzināties labklājības sajūtu? Vai esat kādreiz dzirdējis par terminu "labsajūta"? Kādas ir jūsu asociācijas ar to?
4. Kā jūs to raksturotu pats?
5. Vai uzskatāt, ka ir svarīgi rūpēties par savu labsajūtu?
6. Vai jūs veicat pasākumus, lai sasniegtu savu labklājības sajūtu?
7. Vai ir faktori, kas traucē vai kavē savu labsajūtu? Nabadzība, izglītība, sociālais stāvoklis? Reliģiski iemesli, finansiāls atbalsts, iestāžu atbalsts?
8. Kāda ir viena lieta, ko jūs faktiski darāt, lai padarītu lietas ap jums vai priekš jums labākas?
9. Ko jūs uztverat, kā vardarbību?
10. Kāds, jūsuprāt, ir visizplatītākais vardarbības veids, kas ietekmē jūsu vietējo vidi?
11. Kur jūs to redzat visbiežāk?
12. Kādus vardarbības veidus jūs visbiežāk redzat savā kopienā (skolā, apkārtnē, ģimenē utt.)?
13. Kā apkārtējie cilvēki reaģē, saskaroties ar vardarbīgām darbībām? Vai ir kādas reakcijas? Iejaukties? Ziņot?
14. Vai jūs kādreiz esat iesaistījies vardarbības aktos? Vai bija iemesli, kādēļ nevajadzēja/nevarēja iejaukties? Vai kaut kas/kāds neļāva jums iejaukties? Vai bija labāk, ja jūs iejaucāties?
15. Vai esat informēts par veidiem, kā ziņot par vardarbību? Vai jūs varētu uzskaitīt pāris, par kuriem jūs zināt? Kāds būtu jūsu pirmais kontakts vai persona, kam pastāstīt?
16. Kāda ir viena lieta, kas ideālā gadījumā varētu notikt, lai jūsu kopienai kopumā būtu labāk? Kāpēc? Ko šīs izmaiņas nozīmētu?